V-2378

TŠEHHOSLOVAKKIA SÜNDMUSTEST

Fakte,
dokumente,
ajakirjanduse
ja pealtnägijate
tunnistusi

A-29473

TŠEHHOSLOVAKKIA SÜNDMUSTEST

Fakte, dokumente, ajakirjanduse
ja pealtnägijate tunnistusi

Esimene väljaanne

Nõukogude ajakirjanike pressigrupp

Kirjastus «Eesti Raamat» · Tallinn 1968

8426

32 T
T 79

Originaali tiitel:

К событиям в Чехословакии

Факты, документы, свидетельства прессы и очевидцев

Выпуск первый

Пресс-группа советских журналистов

Москва. 1968 г.

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

К СОБЫТИЯМ В ЧЕХОСЛОВАКИИ
На эстонском языке
Издательство «Ээсти Раамат»
Таллин, Пярнуское шоссе, 10

Toimetaja H. Sooman
Kunstiline toimetaja A. Jõers
Tehniline toimetaja E. Lumet
Korrektor M. Kalamäe

Laduda antud 30. X 1968. Trükkida antud 5. XI 1968. Paber 60×90/16. Trükipaber nr. 2 — Kohila Paberivabrik. Trükipoognaid 9,5 + 2 pg. lisasid. Arvestuspoognaid 10,13. Trükiarv 6000. Tellimise nr. 6455. Hans Heidemanni nimeline trükikoda, Tartu, Ülikooli 17/19. I

Hind 50 kop.

1—11—3

KOOSTAJATELT

Sündmused Tšehhoslovakkias tekitasid paljudes maailma maades mulje, mida võiks võrrelda pommiplahvatusega. Ent igal «ootamatusel» on oma eellugu. Ka kõnealuste sündmuste lähtepunkte otsima hakates torkab silma, et need ei peitu mitte üksnes 1968. aasta kevade ja suve sisepoliitilises olukorras, vaid ulatuvad märksa varasemasse aega.

1948. aasta veebruaris viis Tšehhoslovakkia kangelaslik töölisklass Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei juhtimisel oma maa võidukalt sotsialistlikule arenguteele. Ülemaailmne imperialism ei võinud loomulikult leppida nii olulise platsdarmi kaotamisega Ida-Euroopas. Üks «külma sõja» peastrateege, Ameerika Ühendriikide tolleaegne riigisekretär John Foster Dulles ei väsinud näiteks kordamast, et «Lääs peab Tšehhoslovakkia oma rüppe tagasi tooma», niisama nagu kõik teisedki maad, mis «Nõukogude orbiidis olevaiks osutuvad».

Täpselt 20 aasta eest, s. o. 1948. aasta suvel kirjutas Dulles Ameerika reaktsioonilise ajakirja «Collier's» veergudel ilmunud artiklis «Kas me võime Euroopale vabadust garanteerida?», et «Lääne lootuseks» on need tšehhid ja slovakid, kes on harjunud «eraomandi püha õigusega ja seepärast kunagi kommunismiga ei lepi».

Nüüd aga jälgib maailm juba palju kuid faktide rodu, mida poliitilises leksikonis tähistatakse sõnadega «sündmused Tšehhoslovakkias».

Nende hulka kuuluvad Tšehhoslovakkia KP Keskkomitee 1968. aasta jaanuari-, aprilli- ja maipleenum ning sotsialismimaade kommunistlike parteide juhtide arvukad kohtumised Prahas, Dresdenis, Varssavis, Čiernas Tisza ääres, Bratislavas, Moskvas.

Sama mõiste alla viiakse Tšehhoslovakkia ajakirjanduse haleda kuulsusega joon, mis rafineeritult muutus laimavateks kallaletungideks Kommunistlikule Parteile, oma kodumaa viimase kahekümne aasta ajaloole, sotsialistlikule sõprusühendusele, Varssavi lepingule, Vastastikuse Majandusliku Abistamise Nõukogule.

Nendesamade «sündmustega» seostatakse ka sudeedisakslaste kogunemisi, Lääne-Saksamaa rahandustegelaste visiite Prahasse, lääneriikide demarrši Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis, huligaanitsevate «pikalakaliste» noorte miitinguid Staré Město ning Václavi väljakul ning palju, palju muud.

Ajaloolasel saab kahtlemata olema kergem kõik see oma kohale asetada ning igat asja tema õige nimega nimetada — seda enam, et loodetavasti on tulevikus tema käsutuses ka Bonni nn. uue idapoliitika praeguste autorite ning «Klubi 231» Kanada filiaalide raudkappides peituvad dokumendid, niisamuti kui tšekiraamatute kontsud noist arvukatest finantsfondidest, mis 1968. aasta kevadel ja suvel paljudes lääneriikides järsku tekkisid.

Ent 1968. aasta kuum suvi Tšehhoslovakkias ei ole veel ajalooks muutunud. Selle sündmused puudutavad, huvitavad, kurvastavad ja erutavad paljusid kogu maailmas. Inimesed esitavad iseendale arvutul hulgal küsimusi. Oleks patt salata, et maailma avalikku arvamust suurel määral peteti. Petsid need, kes Tšehhoslovakkias sotsialismi «paremaks ja humaansemaks muutmise» nimel toimuva võitluse ettekäändel tahtsid seda Euroopa südames asuvat sotsialistlikku riiki muuta rahvavõimu ja ülemaailmse sotsialismi vastu ideoloogiliste, majanduslike, poliitiliste ja isegi sõjaliste vahenditega peetava võitluse omamoodi katsepolügooniks.

Kuni meie käsutuses pole imperialistlike jõudude algatusel Tšehhoslovakkias sotsialismi vastu sihitud operatsiooniplaani täpset tingnimetust, kuni pole veel päevavalgele toodud aegsasti ettevalmistatud põrandaaluste raadiojaamade, trükikodade ja relvaladude paiknemise kohta koostatud kaardid, kasutasid käesoleva kogumiku koostajad teistsuguseid arvukaid asitõendeid, mis on niisama dokumentaalsed, niisama veenvad ja ümberlükkamatud.

Nendeks on sotsialismivaenulike sisemiste jõudude liidrite ja ideoloogide programmavaldused, mis paljude kuude vältel laimu ja insinuatsiooniga Tšehhoslovakkia rahva teadvust mürgitasid.

Nendeks on mitmesuguste «klubide» ning muude «oopositsiooniliste» rühmituste sildi alla kogunenud kontrrevolutsiooniliste elementide loendamatud üleskutsed.

Nendeks on andmed viimasel ajal väljaspool Tšehhoslovakkia piire, Lääne-Saksamaal ja Austrias toimunud revanšistlike kokkutulekute sagenemisest.

Nendeks on «analüüsid», millega igat masti «spetsialistid» sotsialismi ning kommunismi küsimustes viimasel ajal Ameerika, Inglise, Prantsuse ja teiste kodanlike maade ajakirjanduse veerge on täitnud.

Nendeks on Tšehhoslovakkia mõningate vastutustundetute

ametiisikute «sensatsioonilised» tunnistused ja kirjutised, kes (nagu näiteks kindral Prchlik) oma sotsialismivaenulikes püüdlustes millegi ees peatuma ei jäänud, vaid andsid vaenlaste käsutusse hulgaliselt isegi niisuguseid andmeid, mis endast Varssavi kaitselepingust osavõtvate maade saladust kujutavad.

Kõige selle juures me kordame, et need faktid ja tunnistused on vaid väike osa sotsialismivaenulike jõudude varjatud tegevusest, üksnes silmale nähtav osa sellest «kontrrevolutsiooni jäämäest», mille alla imperialistid lootsid matta sotsialismi Tšehhoslovakkias.

Selles kogumikus avaldatud materjalidega tutvumise järel näeb isegi toimunu üksikasjadesse pühendamata lugeja, et väliselt hajutatuina ning esimesel pilgul täiesti seostamatuina näivad faktid kujutavad endast ühe ja sama ahela lülisid.

See, mis Tšehhoslovakkia kommunistide, tema töölisklassi ja üldse kõigi töötajate jaoks käesoleva aasta jaanuaris tähendas tööd partei ja riigi elu täiustamiseks, kõlas sotsialismivastaste arvukate klubide funktsionääride kõrvus kui signaal alustada rünnakut sotsialismi aluste endi vastu. Nad alustasid kallaletunge Tšehhoslovakkia kuulumise vastu sotsialistlikku sõprusühendusse, rünnakuid riigi lepingulistele kohustustele, mis on kirjutatud Slovakkia ning Praha ülestõusudest osavõtnud kangelaste ja fašismi purustanud ning tšehhid ja slovakid natside ikkest vabastanud Nõukogude armee sõdurite ja ohvitseride verega.

See, mis Tšehhoslovakkia kommunistidele, tema töölisklassile ja kõigile töötajatele tähendas kibedusega tunnistamist, et minevikus on tehtud vigu, mis vajavad parandamist, enne kui taas edasi minna, oli sotsialismivaenulikele elementidele, kes kasutasid ajakirjandust, raadiot ja televisiooni, ettekäändeks omistada need vead sotsialismi olemusele ning ajendas neid sel pinnal katset tegema lammutada rahva sotsialistlikke saavutusi endid.

See, mis Tšehhoslovakkia kommunistidele, tema töölisklassile ja kõigile töötajatele oli kõigutamatu nagu elu ise, kallim kõikidest väärtustest — nende sõprus Nõukogude Liidu ja kõigi sotsialismimaade rahvastega —, tähendas pragude vahelt väljaroninud endistele peremeestele ja vana kodanliku korra kummardajatele takistust oma soovunelmate elluviimisel. Takistust, mille nad kavatsesid purustada ning tükkideks rebida.

Kõnealuste sündmuste tegelikele, varjatud põhjustele valgust heita, kõiki neid sisemisi sotsiaalseid jõude analüüsida ja välja selgitada, mille kirju konglomeraat Tšehhoslovakkias sotsialismivastase sogase laine sünnitas, on sotsioloogide ja filosoofide töö.

Ent juba praegugi on meil, nimetatud sündmuste alles veel

värsketel jälgedel liikuvail ajakirjanikel võimalik kõigi nende sotsialismi mitut karva «liberaliseerijate» tõelist palet näha. See on hullunud väikekodanlase pale, kes lootis leida võimalusi sotsialismi kukutamiseks ning kodanliku korra taastamiseks. Endiste vürtspoodnike, vabrikantide ja pankurite võsukesed, endised kodanliku parlamendi tegelased, kindralid, diplomaadid ning salakuulajad — kõiki neid ühendas üks ja sama lootus: omaaegsete tulude ning privileegide taaselustamine.

Tšehhoslovakkia töötajad on uhked oma sotsialistlikele saavutustele. Koos sellega on nad täis otsustavust kõrvaldada need vanad vead ja puudused, mis TšKP Keskkomitee k. a. jaanuaripleenumi ajal said Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei õiglase kriitika osaliseks.

Ainult et seda partei ning sotsialistliku ühiskonna seisukohalt loomulikku ning igati seaduspärast kriitikat ruttasid ära kasutama sotsialismi vaenlased — purustatud ekspluataatorlike klasside jäänused, parempoolsed revisionistid ja kontrrevolutsioonilised elemendid, kes tuginesid imperialistliku reaktsiooni toetusele. Maa riikliku ja ühiskondliku elu parteilise juhtimise ajutist nõrgenemist ära kasutades ning demokraatia «laiendamise» nõuetega spekuleerides arendasid nad pealetungi Tšehhoslovakkia Kommunistlikule Parteile, sotsialistlikule korrale ning püüdsid Tšehhoslovakkiat kapitalismi restaureerimise rööbastele suunata.

Imperialistliku reaktsiooni toetust omavate kontrrevolutsiooniliste jõudude vandenõu kujunes otseseks ohuks sotsialismile Tšehhoslovakkia Sotsialistlikus Vabariigis, ähvardades teda välja kiskuda sotsialistlikust sõprusühendusest.

Neis tingimustes olid Nõukogude Liit ja teised sotsialistlikud maad, ustavaina oma internatsionaalsele kohusele ja liidulepingule ning Bratislava nõupidamisel fikseeritud põhimõtetele, sunnitud kasutusele võtma äärmised abinõud, kaasa arvatud relvastatud jõudude astumine TšSV territooriumile.

Kui viie maa liitlasarmeed 21. augustil Tšehhoslovakkia rahvale kontrrevolutsiooni vastu võitlemiseks oma vennalikult abistava käe ulatasid, laiutasid paljud poliitiliselt naiivsed (ja ka naiivsust teesklevad) inimesed käsi ning ütlesid, et nad ei näe kontrrevolutsiooni. Kas tõepoolest oleks tulnud siis oodata niikaua, kuni Tšehhoslovakkia teedel oleksid trummipõrina saatel marssima hakanud Läänest tulnud «vabastajad», kuni Tšehhimaa ja Slovakkia ning nende linnaväljakud oleksid kirendanud võllastest?

Nüüd küsivad nad muidugi muheldes: «Teie sõjaväed tulid kohale, aga kus see kontrrevolutsioon siis on?»

Meie, kommunistid, vastame neile: sellepärast kontrrevolutsioon ei jõudnudki oma võllapuid püsti ajada, et liitlasarmeed kohale tulid. Ja me selgitame: vennasarmeed saabusid mitte

selleks, et end tšehhi ja slovaki rahva siseasjadesse segada, vaid selleks, et keegi ei saaks tšehhe ja slovakke takistada rahulikult, kindlalt ja väärikalt kõiki oma siseasju lahendamast. Me lahkume niipea, kui olukord normaliseerub Lahkume kindlustundega, et nüüdsest ja igavesti on reaktsionäärid sunnitud lahti ütlema soovist tõsta kätt Tšehhoslovakkia rahva saavutuste, ülemaailmse sotsialismi edusammude vastu.

Juba mitu kuud räägivad end ettenägelikena paista lasta tahtvad poliitikategelased Washingtonis, Bonnis ja mõningates teistes Lääne pealinnades: «Meil ei ole sellega asja. Ei maksa oma huvi näidata. Ei maksa anda põhjust mõelda, nagu õhutaksime meie Tšehhoslovakkia «progressiivseid jõude». Pole vaja mingeid asitõendeid.»

See on osav ja salakaval taktika. Ent maailm pole praegu nii naiivne, nagu see ehk näida võib. Teda on õpetanud klassivõitluse seadused. V. I. Lenin pärandas talle väga õige kriteeriumi:

«Kellele see kasulik on?»

Üha rohkem inimesi maailmas mõistab, et sotsialismivaenulikud salasepitsused Tšehhoslovakkias ei saanud olla kasulikud selle maa töölistele ja talupoegadele ning töötavale intelligentsile, kes sotsialistliku ülesehituse kahekümnesse aastasse nii palju oma tööd ja andekust on pannud. Need ei saanud kuidagi kasulikud olla Tšehhoslovakkia rahvale, kes sotsialismimaade vennalikus peres end Hitleri järeltulijate revanšistlike taotluste ja imperialistide salajase urgitsemise eest täiesti kaitstult võis tunda, samal ajal kui viimased unistasid kapitalismi restaureerimisest selles Kesk-Euroopa riigis.

Üha rohkem inimesi maailmas mõistab, et sotsialismi vaenlaste sepitsused Tšehhoslovakias olid kasulikud vaid neile, kes tahtsid ajalugu tagasi pöörata, Tšehhoslovakkia töölistele ning talupoegadele endisi peremehi kaela määrida.

TŠEHHOSLOVAKKIA KOMMUNISTLIKU PARTEI DISKREDITEERIMINE. KONSTITUTSIOONILISTE RIIKLIKE NING ÜHISKONDLIKE INSTITUTSIOONIDE ÕÕNESTAMINE

Kontrrevolutsiooniline liin seisnes selles, et likvideerida Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei juhtiv osa, rebida võim ära tööliste ja talupoegade käest ning purustada rahva loodud riiklikud ja ühiskondlikud organisatsioonid. TšKP juhtiva osa õõnestamine oli reaktsiooni silmis tähtsaim tingimus, milleta poleks olnud võimalik Tšehhoslovakkia juhtimine kapitalismi restaureerimise teele.

Tšehhoslovakkia KP Keskkomitee maipleenum (1968. a.) nõudis, et «tuleb kindlustada ühiskonna poliitiline juhtimine kommunistliku partei poolt ning efektiivselt tagasi lüüa kõik katsed, kus püütakse diskrediteerida parteid tervikuna, kus püütakse partei vastu umbusaldust äratada ning eitada tema moraalset ja poliitilist õigust juhtida ühiskonda, olla sotsialistliku võimu otsustav poliitiline jõud».

Ent reaktsioon võttis nii enne kui ka pärast seda pleenumit ette kommunistliku partei juhtiva osa vastu sihitud rünnakuid, kasutades Tšehhoslovakkia KP algatatud parteilise ja majandusliku juhtimise alal lähemas minevikus esinenud vigade parandamise protsessi ära selleks, et laiendada üksikisikute süüd kogu parteile.

9. juunil avaldas ajaleht «Mladá Fronta» J. Hanzelka artikli, mis kandis pretensiooni-kat pealkirja «Tõetund».

Nimetatud kirjutis laimas Tšehhoslovakkia kogu kahekümne aasta pikkust sotsialistlikku arenguteed, kuulutades selle perioodi tagasiminekuks kõigil elualadel, ja sisaldas jämedaid kallaletunge Tšehhoslovakkia Kommunistlikule Parteile.

Järgmistes numbrites hakkas ajaleht avaldama vastukajasid nimetatud artiklile. Valdav osa nendest kujutas endast viimase ülistamist. Hanzelkat võrreldi arstiga, kes «suudab Tšehhoslovakkia kõigist tõbedest terveks ravida».

Kaht kriitilist vastukaja ära tuues naeris ajaleht need omapoolses eessõnas välja. Olgu muide öeldud, et mõlema kõnealuse vastukaja autorid vägagi mõistlikke arvamusi avaldasid:

«Ma tahaksin J. Hanzelka käest küsida: kes andis teile

õiguse niimoodi kirjutada? Kes volitas teid inimeste nimel sõna võtma, keda te ei esinda... Ühest asjast on mul tõsiselt kahju: teie vastutustundetu artikkel desorienteerib tuhandeid noori... Ma ei hakka «analüüsima» teie «mõtisklusi» sadadest tuhandetest petetud kodanikest punase piletiga taskus sellepärast, et teie inimestetundmine jätab rohkem kui soovida, nende elu ja võitluse probleemid on teile võõrad... Teie tragöödia näib seisnevatki pinnapealsuses ja kergekäeliselt tehtud järeldustes.»

Teise vastukaja autor avaldab oma pahameelt sel puhul, et Hanzelka seab Tšehhoslovakkiale eeskujuks lausa Suharto, Kreeka, Hispaania, Iisraeli, Saksa Föderatiivse Vabariigi ja Ameerika Ühendriikide demokraatiat; samuti protesteerib ta selle vastu, kuidas Hanzelka töölisklassi «harimatu massina» vaatleb.

Nädalalehe «Literární Listy» välisosakonna toimetaja Antonín Liehm kuulutas selle väljaande 16. numbris 13. juulil, **et Tšehhoslovakkia KP õigus maad juhtida tekitavat temas «sügavaid kahtlusi», kuna kommunistid tema sõnade järgi «ei oska valitseda».**

Ta kirjutas:

> «TšKP teostab oma juhtivat osa, ehkki tal ei ole selleks moraalset ega poliitilist õigust... Meie maal pole praegu ühtegi moraalset ega poliitilist õigust, mis oleks veel rohkem vaieldav ja põhjendamatu.»

Kontrrevolutsiooni üks ideoloog Ivan Sviták läks ajalehes «Práce» 19. mail avaldatud artiklis «Taassünni mõte» veelgi kaugemale:

> «Sellises vormis, nagu see Ida-Euroopa maades viimase 20 aasta jooksul välja on kujunenud, on kommunistliku partei juhtiv osa poliitilise elu täiesti vastuvõtmatuks mooduseks...
>
> Leninlik arusaamine kommunistlikust parteist ja tema funktsioonidest revolutsiooni käigus oli kunagi paratamatus; praegu aga on see arenenud maade tingimustes vastuvõtmatu.»

Oma artiklis «Sõnade tagajärjed» küsis toosama I. Sviták:

> «Ent kas kommunistlik partei on üldse suuteline end sõjalis-bürokraatlikust organisatsioonist eraisikute parteiks ümber korraldama?... Teiste sõnadega, kas kommunistlik partei on veel üldse suuteline lahendama küsimusi riiklikus ja rahvuslikus mastaabis, kui läheneda sellele probleemile Euroopa poliitika põhireeglite seisukohalt?»

Partei ideoloogilisi ja organisatsioonilisi aluseid rünnates kirjutas Antonín Roček 3. juulil reaktsioonilises nädalalehes «Student» trükitud avalikus kirjas:

> «Koos katsetega meie ühiskonda reformida on kõne all ka TšKP-le iseloomulike ideeliste vaadete ja põhimõtete läbivaatamine.
>
> ...Me püstitasime küll sotsialistlikud ideed ja majanduse kapitalistlike asemele, kuid unustasime vastava reformi läbi viia kommunistliku partei struktuuri mõistmise osas...
>
> On tulnud aeg rehabiliteerida termin «fraktsioon»...»

Ajaleht «Literární Listy» nr. 11 pani rubriigis «Lugejad parteidest ja parteist» aga i-le punkti peale:

> «Faktiliselt on ühe partei monopol meie olukorras ebasoovitav ning seda on raske säilitada.»

Ludvík Vaculík sõnastab Prantsuse ajalehele «Figaro» antud intervjuus reaktsiooni lootusi järgmiselt:

> «Kommunistlik Partei on üks Tšehhoslovakkias eksisteerivatest parteidest. Elanikkond võib talle oma usaldust avaldada või ka niisuguse usalduse avaldamisest loobuda. Seda me näeme tulevikus...»

Alexander Kramer, eespool nimetatud nädalalehe «Student» toimetuse kolleegiumi liige kirjutas artiklis «Missugune demokraatia?» ilmse ärritusega:

> «Meil on olemas fetišeeritud mõisted. Pühad ja puutumatud printsiibid. Kommunistliku partei juhtiv positsioon. Sõprus ja koostöö Nõukogude Liiduga. Sotsialistlik kord...» Ja autor esitas küsimuse: «Kas on tarvidust kommunistliku partei juhtivat osa konstitutsioonis fikseeritud seaduseks muuta?...»

Sotsialistliku partei esindajad Kacl ja Potůček nimetasid ajalehe «Rudé Právo» teatel 14. juunist Domažlice linnas toimunud koosolekul Tšehhoslovakkia Kommunistlikku Parteid «poliitiliseks nulliks».

Niinimetatud «Tšehhoslovakkia rahva memorandumis», mille koostas «Tšehhoslovakkia õiglaste sotsialistide partei» organiseerimis-

komitee, sisaldus avaldus, millest ajaleht «Mladá Fronta» 14. juunil kirjutas järgmiselt:

«Seadus, mille me vastu võtame, peab keelustama igasuguse kommunistliku tegevuse Tšehhoslovakkias. Me keelame ära TšKP tegevuse ja saadame selle partei laiali. Me põletame ära kommunistlike ideoloogide — Marksi, Engelsi, Lenini raamatud ...»

«Literární Listy» tõi ära ka kellegi Temičeki avalikult kontrrevolutsioonilise üleskutse, millega asjaosaline Semily «Noorte klubi» miitingul oli esinenud:

«Tšehhoslovakkia Kommunistlikku Parteid tuleb pidada kuritegelikuks organisatsiooniks, mida ta tegelikult on olnud, ja heita ta välja ühiskondlikust elust.»

Põrandaalune organisatsioon, kes esines nimetuse all «Slovakkia Demokraatliku Partei Revolutsioonikomitee», levitas juunis Sviti linna mitmesugustes organisatsioonides ja reas ettevõtetes üleskutset, mis sisaldas järgmisi nõudmisi:

Saata kolhoosid laiali ning anda ühistatud maad k. a. septembri lõpuks talupoegadele tagasi;

lubada legaalselt tegutseda kodanlikus Tšehhoslovakkias eksisteerinud Slovakkia Demokraatlikul Agraarparteil;

viia riigis Inglismaa, USA, Itaalia ja Prantsusmaa rahvusvahelise kontrolli all läbi valimised;

lõpetada Tšehhoslovakkia ajakirjanduses kriitiliste artiklite avaldamine lääneriikide kohta ning suunata kogu kriitikatuli NSV Liidu pihta;

liita juba 1968. aastal Tšehhoslovakkia külge «Karpaatide-tagune Venemaa»...

Üleskutse lõppes loosungiga: «Surm kommunistlikule parteile!»

Reaktsioon nõudis fraktsioonide vabadust ka Tšehhoslovakkia Kommunistlikus Parteis, et parteid seestpoolt õõnestada.

J. Fibich kirjutas nädalalehes «Literární Listy», et polevat põrmugi kohustuslik, **nagu peaks just TšKP «uut Tšehhoslovakkia demokraatliku sotsialismi» riiki juhtima,** ja kutsus üles

«demokraatliku taassünniprotsessi kõiki tõelisi toetajaid ja poolehoidjaid üheks võimsaks jõuks ühinema».

Tähelepanuväärse pealkirjaga artiklis «Parteiga partei vastu», mis ilmus ajakirjas «Student» 7. mail, soovitas E. Mandler **partei «demokratiseerimist» parteilise distsipliini likvideerimise teel, «partei ja parteitute massi kokkusulatamise teel», s. o. propageeris partei seestpoolt õõnestamise taktikat.**

Nädalaleht «Literární Listy» kinnitas 9. mail:

> «Vaevalt võib demokratiseerimist tagada partei, kellel tuleb teostada mitte ainult rahvuslikku, vaid ka internatsionaalset poliitikat ja kelle eesmärgid nii mõnigi kord rahva nõudmistele, struktuurile ja sisemistele tingimustele ei vasta.
>
> Ainult rahvusliku partei loomine, kelle programmiks oleks sotsiaalses mõttes õiglane demokraatlik riik, võib tulevikus demokraatia kindlustada.»

Kirjanik I. Klíma astus «Literární Listy» nr. 9 veergudel välja

> «poliitiliste jõudude vaba mänguõiguse ning üksikisiku vaba, organiseerimata ning piiramatu algatusvõime kaitseks».

Mitmed Tšehhoslovakkia kommunistid paljastasid ilmekalt, missugune on nende «puhta demokraatia» ja «poliitiliste jõudude vaba mänguõiguse» üleskutsete tõeline mõte. Nii näiteks ilmus 1. juunil 1968 ajalehes Rol'nícke Noviny» Jozef Inovecký artikkel, milles oli otseselt juttu inimestest, kes ««demokratiseerimisprotsessi» taha varju pugedes Tšehhoslovakkia rahvale kahju toovad».

Autor kirjutab: «Nagu seeni pärast vihma ilmub nähtavale ning nõuab sõna — ja mitte üksnes sõna! — üha rohkem ja rohkem inimesi «puhta südametunnistuse», «määrimata käte» ja «plekitu reputatsiooniga». Kui nende sõnu uskuda, on kõik meil pärast vabastamist kordasaadetu eranditult halb, peaaegu et lausa kuritegelik...

Sealjuures on nimetatu vaid üks näide selle kohta, mida Svitáki- ja Procházka-meelsed ning muud nendega vaimses suguluses olevad «puhta demokraatia» eest võitlejad tegelikult mõtlevad. Ainus, mida nad avalikult veel teinud pole, on hüüda: «Kommunistid lavalt minema! Andke võim üle parteitutele!»

(Mis sellest, et nende «parteitute» hulgast hakkab alatasa silma endisi rahvussotsialiste, agraarlasi ning muid taolisi end kompromiteerinud rahvavaenulikke «seltskonnategelasi».)

On iseenesestmõistetav, et seesugust rõõmu kommunistid neile ei valmista.»

Ameerika kongresmen J. Gulver jutustas pärast ringsõitu Tšehhoslovakkias Liibanoni ajalehe «Al-Hadaf» teatel 29. augustist ka oma kohtumistest Tšehhoslovakkia televisiooni endise peadirektori J. Pelikániga.

Tema tähelepanekud olid lühidalt öeldes järgmised:

> «Liberaliseerimise poolehoidjad loodavad partei juhtivad organid puhastada mitte ainult vaenulikest elementidest, vaid ka kõigist nendest, kes kõhklevale või äraootavale positsioonile on asunud.
>
> Maa juhtimise võtavad enda kätte inimesed, kes suudavad Tšehhoslovakkia poliitika ning majanduse punase ideoloogia mõjusfäärist lahti kiskuda ning need Lääne traditsioonidele vastavasse suunda pöörata.»

Reaktsioonilised ringkonnad korraldasid klaperjahi tehase «Auto-Praha» 99 töölisele, kes saatsid kirja ajalehe «Pravda» toimetusele, mis selle 30. juuni numbris ära trükiti. Kirja autorid märkisid, et nad tunnevad muret sotsialismi saatuse pärast oma kodumaal, ning väljendasid sõbralikke tundeid Nõukogude rahva vastu.

Juba samal päeval, kui see kiri avaldati, ilmus tehasesse Tšehhoslovakkia televisioonireporter, kes püüdis oma tendentslikus reportaažis tõestada, et kiri peegeldab tehase tööliste meeleolusid valesti. 1. ja 5. augustil «arutati» kirjale allakirjutanud seltsimeeste küsimust aga juba tehases korraldatud koosolekutel...

9. augustil tõi ajaleht «Svobodné Slovo» ära Tšehhoslovakkia Teaduste Akadeemia Sotsioloogiainstituudi töötaja M. Jodli kirja, milles öelusega väidetakse:

> «Need 99 inimest, kes tehase «Auto-Praha» töölistena kirjutasid alla reeturlikule kirjale, mis seejärel avaldati Nõukogude «Pravdas»... on... äraandjad, kes end ise meie ühiskonnast välja on heitnud; mingu nad sinna, kust nad toetust otsivad ja poolehoidu leiavad.»

12. augustil toimus tehases veel üks koosolek. Tagakiusamine jätkus...

13. augustil mõistis TšKP Keskkomitee Presiidium hukka «kampaania ebademokraatlikud vormid», mis kirja autorite

suhtes valla päästeti, ent ajalehed «Práce» ja «Svobodné Slovo» jätkasid kallaletunge tõusvas joones.

Inglise ajalehe «Daily Express» Praha korrespondent Denis Bluett otsustas teateid tööliste tagakiusamisest kontrollida. Tema tunnistus kõlab järgmiselt:

> «Ma käisin ise tehases ja selgitasin välja, et see jutt vastab tõele. Üks kirjale allakirjutanuist, 45-aastane Jura Duben, partei liige, ütles mulle:
>
> «Rahvamiilitsa ülem tehases, samuti tema asetäitja, kes mõlemad kirjale alla kirjutasid, vallandati töölt. Veel neljale meie hulgast, sealhulgas ka mulle, anti käsk ise lahkumisavaldus anda.»

Kirjas ajalehele «Pravda» kirjutas S. Petrák:

> «Nüüd mustatakse neid kommuniste, kes peale selle, et nad ennastsalgavalt tööd on teinud, mitte milleski süüdi ei ole. Neid nimetatakse reetureiks ja tõrjutakse järk-järgult kõrvale. Nüüd võib ennast kommunistiks nimetada ainult see, kes kirub Nõukogude Liitu ja ülistab Lääant.»

«Minevikuvigade kritiseerimise» sildi all sotsialismi kõiki kahekümne aasta saavutusi ning **Tšehhoslovakkia KP teeneid maha kriipsutades rajasid reaktsiooni ideoloogid moraalset ja poliitilist baasi nõudele, et viimane kui üks kommunist tuleb tema praeguselt ametikohalt maha võtta.**

> «Kõigi ühiskonnas asetleidnud tõbede ja kuritegude eest, absoluutselt kõigi — nii tulemuste kui tagajärgede eest — kannavad koos parteiga vastutust ka kõik kommunistid, ainult et ühed suuremal, teised vähemal määral,» kirjutas A. Liehm «Literární Listy» 16. numbris.

20. augustil avaldas ajaleht «Rudé Právo» järgmisesisulise materjali:

> «Brno kuullaagritehase valveteenistuse töötajale anti ähvardustest kubisev anonüümkiri...
>
> «Salakomitee» sekretäri allkirja kandev lendleht koosneb 10 punktist, kusjuures viimane neist kõlab nii:
>
> «Kohe pärast käesoleva läkituse kättesaamist peab tehase valvur selle kontrollkella juurde üles riputama. Kui valvur nimetatud korraldust ei täida, lastakse ta ettevõtte rahvamiilitsa ülema likvideerimise ajal maha.»
>
> Ähvardusele vaatamata andis valveteenistuse töö-

Tartu Ülikool Riigi Seminar

taja anonüümse lendlehe edasi, tänu millele on meil võimalik lugejaid «salakomitee» eesmärkidega tutvustada.

Eelkõige kutsub see juhend üles:

«Alustage tehases halastamatut võitlust kommunistidega, lööge neil võim käest.»

Edasi õpetab lendleht, kuidas vabaneda tehastes töötavatest majandusmeestest, kuidas diskrediteerida kommuniste, eriti funktsionääre, kuidas laostada TšKP tehasekomiteesid...

Lendlehe teine pool on täis üleskutseid tapmisele («Ärge halastage nende peale!»), nurga tagant tulistamisele, relvade haaramisele.

Kui tegemist oleks üksikjuhtumiga, võiks kogu seda lendlehte paranoiku vaimusünnituseks pidada...»

Lääne ajakirjanduse mõningad viimase aja ülestunnistused näitavad, et **aegamisi võimu haaramiseks valmistudes sokutasid kontrrevolutsionäärid juba ammu salaja riigi aparaati ja Tšehhoslovakkia Kommunistlikku Parteisse «ustavaid inimesi».**

Nagu ilmneb Pantsuse kodanlikust ajakirjast «Les Temps Modernes», pidid need abilised **«ilmutama distsiplineeritust, hoidma «õiget joont», tungima võimuaparaati ja teistesse juhtivatesse organitesse, haarama enda kätte võtmepositsioonid».**

Ka nägi neile antud instruktsioon ette **mitte anda ühtegi ettekäänet enneaegseks konfliktiks kõrgemalseisjatega, vaid püüda võimalikult kiiresti mööda redelit üles ronida».**

«Demokraatia laiendamise» loosungi all esitasid sotsialismivaenulikud jõud nõudmise muuta Rahvusrinde koosseisu, kuhu siiani olid koondunud vaid need parteid ja organisatsioonid, kes seisid sotsialistliku ühiskonna ehitamise platvormil.

Nüüd tehti ettepanek lülitada Rahvusrindesse kõik organisatsioonid nende poliitilisele suunitlusele vaatamata, sealhulgas ka niisugused, kus Tšehhoslovakkia ajakirjanduse enda teateil juhtpositsioonid avalikult kontrrevolutsiooniliste elementide kätte olid läinud («Klubi 231», «Inimõiguste Kaitsmise Ühing» jt.).

Sotsialismivaenulike organisatsioonide lülitamist Rahvusrindesse peeti üleminekuetapiks «uuele riiklikule struktuurile», millal TšKP vastasrinde moodustavad reaktsioonilised jõud pidid saama võimu haaramiseks kõik võimalused.

Prantsuse nädalaleht «Express» tõi 6. mai numbris ära A. Liehmi järgmise avalduse: **«Praegu seisab Tšehhoslovakkias päevakorral küsimus võimu võtmisest.»**

Piisava avameelsusega arendas A. Liehm oma «kontseptsiooni» mujalgi, selgitades näiteks, et

> «Rahvusrinne pole muidugi mingiks omaette eesmärgiks; see on vaid vahend, mille abil saab võimule tulla see jõud, kes riiki suunama hakkab ning tema edaspidise arengutee valib.»

Et reaktsioonijõud ei kavatsenud piirduda üksnes võimu haaramise «legaalsete» meetoditega, **vaid valmistusid aegsasti relvastatud putšiks,** sellest annab ilmekat tunnistust tolle kontrrevolutsioonilise «uuenemise» ideoloogi järgmine avameelitsemine:

«Ajalugu andis kommunistlikule parteile võimaluse end parandada. Kui seda võimalust aga lõpuni ära ei peaks kasutatama, võtavad tšehhid ja slovakid võimu tema käest jõuga ära.»

Ka moonutatud «avaliku arvamuse küsitlused», mida reaktsioonilised **jõud Tšehhoslovakkias just nimelt sel ajal nii laialt kasutasid, kui suur osa elanikkonnast desinformatsiooni tõttu** õige poliitilise orientatsiooni oli kaotanud, **olid vahenditeks, mille abil riigis reaktsionääridele nii meelepärast kindlusetuse ja peataoleku atmosfääri loodi.**

Samal ajal tugevdas oma survet reaktsiooniline ajakirjandus, kes käis peale, et tuleb võimalikult kiiresti uued Rahvuskogu valimised korraldada. Selle kampaania nurgakiviks oli **nõue, et koos kommunistliku partei kandidaatidega tuleb esitada ka kõikvõimalike muude parteide, organisatsioonide, rühmade, klubide, ringide jne. kandidaatide nimekirjad.**

Nii näiteks kuulutas 11. juulil avaldatud «Aktiivsete parteitute klubi» manifest demagoogiliselt:

> «Eelolevate kuude keskseks küsimuseks peame demokraatlikke valimisi, mis meie arvates võivad toimuda ainult salajaste valimistena, kus oma kandidaatide nimekirjadega esinevad üheaegselt mitu poliitilist parteid, valimistena, kus võivad kandideerida ka sõltumatute deputaatide nimekirjadesse kantud isikud.»

Eespool juba nimetatud Vaculík esines kontrrevolutsioonilise tegevusprogrammi autorina. **Nimetuse all «Kaks tuhat sõna töölistele, talupoegadele, teenistujatele, õpetlastele, kunstitegelastele, kõigile kodanikele» ilmus see eelkõige partei vastu suunatud läkitus korraga neljas ajalehes: «Práce», «Zemědělské Noviny», «Mladá Fronta» ja «Literární Listy».**

See dokument kujutab endast võrdlemisi avameelset (ja ainult kohati sotsialismi suunas tehtud banaalsete sõnaliste reveranssidega looritatud) platvormi. Nende Tšehhoslovakkias

ja ka väljaspool tema piire tegutsevate jõudude platvormi, kes «liberaliseerimise», «demokratiseerimise» jms. sõnade varjus püüdsid kriipsu peale tõmmata kogu Tšehhoslovakkia ajaloole pärast 1948. aastat, maha matta Tšehhoslovakkia töötajate kõiki sotsialistlikke saavutusi ning õõnestada Tšehhoslovakkia rahvaste ja vennalike sotsialismimaade rahvaste sõprust.

«Kahe tuhande sõna» autorid laimavad Tšehhoslovakkia Kommunistlikku ja sotsialistlikku korda, väites, et **«juhtkonna ekslik joon on partei poliitilisest parteist ja ideelisest liidust suurriiklikuks organisatsiooniks muutnud», et «parlament on võõrdunud probleemide arutamisest, valitsus — valitsemisest, direktorid juhtimisest», et «kommunistlik partei ei ole ära teeninud mingit tänulikkust».**

Tegelikult ülistatakse «Kahes tuhandes sõnas» kodanlikku Tšehhoslovakkiat ega varjata oma sümpaatiat kodanliku korra suhtes.

Püüdes aktiviseerida kõiki sotsialismivaenulikke jõude, kuulutavad selle läkituse autorid (ja nende seljataga seisjad), et **«eelseisev ajajärk on paljudeks aastateks määrava tähtsusega», ning nõuavad «omaenda otsustega» esinemist. Nad kutsuvad üles kasutama niisuguseid abinõusid nagu demonstratsioonid, streigid, boikott, selleks et «vabaneda» neile vastuvõtmatuist parteitöötajatest ning sotsialismiüritusele ustavatest inimestest. Nad nõuavad kohtadel «oma kodanikekomiteede ja -komisjonide loomist», s. o. võimu ülevõtmist. Nad kutsuvad üles «relvaga käes» tegutsema selle juhtkonna kasuks, kellele nemad oma «mandaadi» annavad.**

«Kaks tuhat sõna» ei jäta mingeid kahtlusi oma autorite ning nende innustajate tõeliste eesmärkide suhtes. See oli töötajate huvidele võõras, riigi parempoolseid, sotsialismivaenulikke jõude esindav avaldus. Seepärast pole juhus, kuidas «Népszabadság» sel puhul märkis, et

> ««Kahe tuhande sõna» programm langeb suurel määral kokku Lääne ajakirjanduse laimavate seisukohtadega, tema silmakirjalike avalduste ja juhtnööridega, mida Lääne-Saksamaa ajakiri «Der Spiegel» Tšehhoslovakkia parempoolsete tarvis sõnastas lühidalt järgmiselt: tuleb minna koos töölisliikumisega, aga ilma nn. aparaaditöötajateta, koos keskklassiga, aga ilma nendeta, kes meeleldi TšKP-ga koostööd teevad.
>
> «Die Welt» lisas sellele veel omaltpoolt: «See, mis toimub Prahas, annab küll põhjust suurteks lootusteks, ei tähenda aga veel nende lootuste täitumist. Seda näha ja sellest kuulutada pole kuigi julge, ent ka mitte pessimistlik ettevõtmine. Ühtlasi ei ole see üleskutse tali-

tada läbikaalumatult või oma kannatamatuses vigu teha.

Pigem on see oluline ja otsustav osa tollest tõest, mis Prahas esialgu veel välja ütlemata peab jääma.»

Vaculíkule ja teistele temataolistele «suurt tulevikku» ennustades kirjutas I. Svitak artiklis «Sõnade tagajärjed» («Literární Listy», 18. juuli):

«Nüüd on saanud silmanähtavaks, et meie maad juhtisid ideelised ning poliitilised invaliidid, kellest üle poole oma kohtadele parlamendis, Rahvusrindes ning partei- ja riigiaparaadi keskorganites edasi on jäänud. Viimasel ajal on avanenud uued perspektiivid...

Kandidaatideks tuleb esitada uut tüüpi inimesi, kelle poolt kogu südamest hääletaksid ka parteitud. Kirjanik Ludvik Vaculík ja läkituse autorid võivad endale kerge vaevaga parteitute poolehoiu kindlustada...»

Rahvavõimu vaenlased arendasid ägedaid rünnakuid ka täidesaatva võimu vastu, püüdes kõigi vahenditega diskrediteerida riikliku julgeoleku ja miilitsaorganeid, saavutada nende likvideerimist ning laialisaatmist, taotlesid kohtu ja prokuratuuri osatähtsuse ümberhindamist.

Kohe pärast Tšehhoslovakkia KP Keskkomitee 1968. a. jaanuaripleenumit monteeris rühm reaktsiooniliselt meelestatud kinematografiste kiirel käel kokku spetsiaalse filmi 1967. aasta novembrikuu üliõpilasdemonstratsioonist Prahas. **Film, mis tehti ilmse eesmärgiga vaatajais pahameelt äratada ning valitsusevastaseid meeleolusid üles kütta, pani pearõhu sellele, kuidas riikliku julgeoleku esindajad sotsialismivaenulike ja Nõukogude-vastaste loosungite all esinenud demonstrantide suhtes tegutsesid.**

Filmist valmistati ja saadeti üle terve maa laiali 60 koopiat; seda demonstreeriti ringvaatena iga seansi ees. Seda reklaamisid laialdaselt ajakirjandus, raadio ja televisioon, soovitades, et seda filmi peab nägema iga Tšehhoslovakkia kodanik.

Reaktsiooniliste ideoloogide demagoogilised «näpuharjutused» olid kõik ühe ja sama eesmärgiga: need pidid töötajaid segadusse ajama ning õigelt teelt kõrvale juhtima, Tšehhoslovakkia ühiskonna erinevate kihtide vahele vaenu külvama.

Niisuguse demagoogia näide on kas või toosama I. Svitáki artikkel «Taassünni mõte», mis ilmus 19. mail ajalehes «Práce»:

«Kui meile antakse kätte õigused,» kirjutas autor seal silmakirjalikult, «siis kelle vastu peaks meil kuulipildujaid ja kahureid vaja minema?

Kelle vastu, kui teie (autor peab silmas töölisi. — Toim.) moodustate rahva enamuse. Kas teie asemel pole mõnel teisel miilitsat tarvis? Milleks teie teda õigupoolest üldse vajate?»

Sotsialismi vaenlased taipasid suurepäraselt, et ustavalt töölisklassi positsioonidel seisev rahvamiilits on stabiilse sotsialistliku riikluse üks reaalsemaid garantiisid.

Just sellepärast arendasid nad rahvamiilitsa vastu järjekindlat laimukampaaniat.

Ajaleht «Svobodné Slovo» kirjutas 29. mail:

«Rahvamiilits ei ole mitte töölisklassi, vaid ainult parteiaparaadi relvastatud jõuks.»

Nädalaleht «Student» lisas:

«Tegelikult ei ole rahvamiilits mitte töölisklassi, vaid pigem TšKP saavutus, kes antud juhul end tema nimega varjata püüab.»

Töölisklassi relvastatud salgad, mis 1948. aastal Tšehhoslovakkias rahva revolutsiooniliste saavutuste kaitsmiseks loodi, sattusid üha ägedamate rünnakute alla.

Praha tänavatele ilmusid provokaatorite salgad: nad kogusid allkirju rahvamiilitsa laialisaatmise «nõudmisele». Märkimisväärne on detail, et selle nõudmise tekst peale tšehhi keele veel mitme Lääne-Euroopa riigi keeles kirja oli pandud...

Need provokatsioonilised kallaletungid tekitasid töötajate hulgas ärevust ning pahameelt. Ajakirjanduses ilmus sõnumina «RM avalik kiri», milles Komárno (Slovakkia) laevaehitustehase rahvamiilitsa esindajad pöördusid valitsuse poole palvega mitte lubada rahvamiilitsa tegevuse alahindamist. «Ainult partei võib otsustada, kas rahvamiilits on tarvilik,» kirjutasid nad.

Kirjas öeldi, et Komárnos on rahvamiilits «alati täis otsusekindlust kaitsta töölisklassi huvisid». Kirja autorid nõudsid, et ei lubataks «laostada meie sotsialistlikku korda, mida viimase suhtes vaenulikult häälestatud sise- ja välismaised elemendid praegu taotlevad», vaid saavutataks, et rahvamiilitsal ka tulevikus vabariigi relvastatud jõudude hulgas oma kindel koht oleks.

Reaktsiooniliste jõudude õõnestustegevus sotsialistliku korra vastu Tšehhoslovakkia Sotsialistlikus Vabariigis leidis üha avalikumat toetamist väljastpoolt.

Nii näiteks esines Lääne-Saksamaa ajaleht «Frankfurter Allgemeine» 1. juulil jämedate kallaletungidega Tšehhoslovakkia rahvamiilitsa aadressil, lubades endale isegi viimase nimetamist kommunistliku partei «omamoodi rünnakrühmaks».

«Rahvamiilits kujutab endast ammu vananenud organisatsiooni,» kirjutas see Lääne-Saksamaa imperialistide häälekandja õelalt. «Praegu on selge, missugune viga tehti sellega, et see kodusõjale sihitud parteiarmee jäeti ümber formeerimata.»

Reaktsiooni poolt esilekutsutud ebastabiilsuse ja anarhia atmosfäär soodustas igasuguste tumedate jõudude — ühiskonna põhjakihi — aktiviseerumist ja kuritegevuse kiiret kasvu.

Slovakkia ajaleht «Smena» avaldas hulga materjale reaktsionääride provokatsioonilistest tegudest ning huligaanide määratsemistest.

Näiteks sisaldas artikkel «Provokatsioon Kesk-Slovakkias» ärevaid signaale omal ajal Vastupanuliikumisest osavõtnud töölistelt ja teistelt üksikisikutelt selle kohta, et endiste profašistlike parteide liikmed on taas hakanud pead tõstma. Ka avaldas ajaleht arvukalt fakte huligaansetest väljaastumistest julgeolekuorgnite vastu.

13. augustil oli Tšehhoslovakkia KP Keskkomitee Presiidium sunnitud arutama mõningate gruppide nördimust tekitavaid korrarikkumisi Prahas. Nagu ajaleht «Rudé Právo» 17. augustil hoiatas, peitub niisuguste gruppide tegevuses oht ausatele inimestele, need võivad ühiskonnas demokraatia tugevdamiseks tehtavad jõupingutused nurja ajada ning ähvardavad sotsialistlikku korda ennast.

Sotsialismivaenulike jõudude kulissidetagused õhutajad ja nende tegevuse inspireerijad katsusid riigis luua anarhiaolukorda, kus võimutseksid natsionalistlikud kired, antikommunistlik hüsteeria ja reaktsiooniline vägivald. Sest ainult niisugustes tingimustes võisid reaktsionäärid loota, et «vabad» valimised nende poolt soovitud tagajärgi annavad.

Sotsialismivaenulike jõudude spekulatiivse kampaania lahutamatuks koostisosaks oli ka pidev apelleerimine noorsoo arvamusele ja edvistamine noorte ees.

Reaktsionäärid ei olnud kitsid kinnitustega, et kõik «noorte nõudmised» rahuldatakse, noor põlvkond ise aga «asub ühiskonnas kohale, mida ta väärib». Sealjuures toonitati rõhutatult, et maa «vana» juhtkond on seda nii olulist probleemi ignoreerinud ega olegi tegelikult suuteline seda lahendama.

Viimaste kuude, eriti aga selle perioodi sündmused, kus kontrrevolutsioon juba loobus sõnalistest maskeeringutest sotsialismi kasuks ja läks üle avalikule võitlusele sotsialismi vastu, näitavad, et paraku õnnestus kontrrevolutsionääridel teatavat osa noorsoost ning üliõpilaskonnast õigelt teelt kõrvale juhtida.

Just nimelt noorsugu, kel pole seljataga karmi elukooli, kes on kergesti erutuv ja avantüüridesse kalduv, laskis end kiskuda osa võtma sotsialismivaenulikest ja Nõukogude-vastastest

demonstratsioonidest, sai hakkama provokatsiooniliste väljaastumistega sotsialistlike riikide liitlasvägede vastu ning rüvetas lausa teotavalt 1945. aastal Tšehhoslovakkia vabastamise eest fašistlikust ikkest oma elu andnud Nõukogude sõjameeste mälestussambaid.

Üha tugevamini tungis sisse eeskätt just noortele mõeldud kodanlik propaganda. Kinodes demonstreeriti kõikjal filme, mis abivalmilt Lääne elulaadi ülistasid. Alaväärtuslikke kodanlikke trükiseid tuli sisse lausa laviinina. Ja kõike seda täiendasid demoraliseerivad televisioonisaated, eelkõige Lääne-Saksamaalt.

Pikaajaline ja väga hoolikalt läbimõeldud «ideoloogiline töötlemine», mida sisemine ja väline kontrrevolutsioon ühendatud jõududega ellu viis, ei saanud osa noorsoo teadvusele, meeleoludele ja harrastustele mõju avaldamata jätta.

Isegi ühe osa noorte inimeste välimus muutus järsult. Pikajuukselised piimahabemed coca-cola reklaamiga kirjatud särkides, kes kasulikust tööst loobudes niisama aega surnuks löid, kasvav alkoholipruukimine, narkomaanide arvu suurenemine, järsult tõusnud noorsoo kuritegevus — kõik need on nähtused, mille tekkimist ja levikut soodustasid puudujäägid viimaste aastate jooksul noorsoo hulgas tehtavas kasvatustöös. Reaktsioonilised ringkonnad meelitasid noori, sisendasid neile nihilistlikke kirgi ja sotsialismi saavutuste huupi eitamise meeleolusid.

Eriti laiaulatuslikult propageeriti vaadet, et noorsugu olevat mingi eriline sotsiaalne grupp, kel on oma iseseisvad, mitte ühegi klassiga seotud poliitilised nõudmised.

Ühtaegu lasti käibele tees, et Tšehhoslovakkia Sotsialistlikus Vabariigis ei ole sirguva põlvkonna jaoks, eriti tema materiaalse heaolu suhtes loodud piisavalt tingimusi.

V. Kadlen toetas Tšehhoslovakkia Keskkomitee 1968. aasta maipleenumilgi niisugust seisukohta, taandades noorsoo kõik huvid vaid eluolustikulistele probleemidele:

> «Me peaksime ometi oma noorsugu ja tema probleeme (korterid, omavalitsus ühiselamutes jne.) mõistma — ei ole need ju ainuüksi meil tekkinud, vaid ka Läänest pärit...
>
> Noored inimesed mõistavad, kui suure jõu moodustab üliõpilaskond ning kuidas see tänapäeval kogu maailmas avaldub, seepärast tahavad ka nemad streikida ja demonstratsioone korraldada...»

Slovakkia «Pravda», mis avaldas 12. juunil intervjuu Sotsialismi Ajaloo Instituudi kaas-

tööliste dr. Navrátili ja B. Frejovága Prahast, kirjutas ähmaselt «noorsookriisi sotsialistlikest aspektidest»:

> «Eelmine, romantilis-poliitiline põlvkond (silmas on peetud neid, kes kohe pärast 1945. aastat ellu astusid) võttis kõik positsioonid enda kätte. Kuna ta oli ise veel noor, blokeeris ta need positsioonid ebanormaalselt pikaks ajaks. Isegi praegusele sugupõlvele pole too generatsioon veel teed andnud...»

Mõningad tegelased mänglesid ajakirjanduses, raadios, televisioonis või avalikel kõnekoosolekutel esinedes ilmselt just noorsoo hulgas populaarsuse võitmise eesmärgil seesuguste sõnadega nagu «demokraatia», «vaba tahteavaldus», «loominguline initsiatiiv altpoolt» jne.

Ning kogu seda «liberaliseerimise» ümber fraasitsemist toetati alatute kallaletungidega TšKP, sotsialistliku korra ja rahva sotsialistlike saavutuste aadressil.

Sotsialismivaenulikud jõud takistasid teadlikult noori äratundmisele jõudmast selles, milline on noorte inimeste tõeline koht ühiskonnas; noorsoo tähelepanu meelitati loovalt töölt kõrvale, juhiti tühja tema energia, mõtted ja algatusvõime.

Niisuguse olukorra tingimustes lubasid «Mladá Fronta» ja teised noorsoohäälekandjad endale vastutustundetuid üleskutseid «väljuda Tšehhoslovakkia Noorsooliidu kontrolli alt». Ajakirjanduse veergudel puhkes kogu Tšehhoslovakkia Noorsooliidu minevikus tehtud tööd lammutava kriitika kampaania ning algas nende inimeste avalik tagakiusamine, kes olid seisukohal, et kõnealune massiline noorsoo-organisatsioon tegutseks partei järjekindlal juhtimisel.

Tšehhoslovakkia noorsooajakirjanduses ilmunud vastutustundetud avaldused ja teravad kallaletungid kommunistlikule parteile muutusid tavaliseks nähtuseks.

Ja kogu seda kampaaniat arendati «demokraatia eest peetava võitluse» tugevdamise loosungi all. Sealjuures on väga iseloomulik, et reeglina kasutati mõistet «demokraatia» vaid abstraktses ja poliitiliselt laialivalguvas tähenduses.

Prahas ilmuv nädalaleht «Student» (mis nimetas end «noore intelligentsi nädalaleheks») küsis 14. numbris:

> Aga missugust demokraatiat on vaja?
> Tõepoolest, missugust?
> Kodanlikku?
> Sotsialistlikku?
> Ja vastas niisama mänglevalt:

«Ei ühte ega teist. Lihtsalt demokraatiat, nii-öelda «puhast demokraatiat».»

Ajakirjanduse lehekülgedele jõudsid reaktsiooni provokatsioonilised üleskutsed: «Ärge uskuge ideoloogiasse», «võimusse», «plaanidesse», «autoriteetidesse», — «noored inimesed, uskuge ainult iseendasse».

Sotsialismivaenulike jõudude löökide all, mida keski ega miski tagasi ei hoidnud, hakkas Tšehhoslovakkia Noorsooliit lagunema ning noorsooliikumises valitseva täieliku segaduse tingimustes hakkasid tekkima «uued» organisatsioonid, mille näiline poliitiline amorfsus ja suunitlematus rahvavaenulikele tegudele heaks kattevarjuks olid.

«Demokratiseerimise» lipu all lõid üksikute noorterühmade hulgas lõkkele separatistlikud meeleolud, tugevnes agitatsioon «TšKP-st sõltumatute» noorsoo-organisatsioonide loomise kasuks.

Skautide organisatsioon jõuti juba taastada. Hakkas ilmuma ajakiri «Skaut-Junák», mis taotles enne 1948. aastat tegutsenud organisatsioonide «taassündi».

Oma «iseseisvuse» kuulutas välja Üliõpilasliit. Laialt arutati ettepanekut Tšehhoslovakkia Noorsooliit täielikult likvideerida ning selle asemele rajada mitte ühegi partei juurde kuuluvad töölis-, maa-, kooli-, üliõpilas- ja sõjaväenoorsoo iseseisvad liidud. Kostis hääli, mis nõudsid spetsiaalsete noorsooliitude loomist rahvuslikul printsiibil, samuti taotleti kristlike noorsoo-organisatsioonide jms. taastamist.

Rõhu asetamine «parteitusele», «võrdsele partnerlusele», «noorsoo huvide eest võitlemisele» oli iseloomulik ka kõigile teistele äsja tekkinud noorsoo-organisatsioonidele.

Väga ilmekas on selles mõttes näiteks kas või väljavõte Slovakkia Üliõpilasliidu programmist:

> «Liit lähtub sellest, et ta ei pea võimalikuks oma tegevuse direktiivset juhtimist mitte ühegi poliitilise partei poolt, vaid et ta on kõigi olemasolevate ja tekkivate poliitiliste organisatsioonidega võrdõiguslik... Liit jälgib (!) valitsuse ning kõigi poliitiliste parteide poolt aetavat poliitikat...»

Selle «parteituse» tegelikku mõtet on võimalik mõista aga alles pärast niisugustele faktidele hinnangu andmist, nagu maikuus asetleidnud Nõukogude-vastane üliõpilasdemonstratsioon Prahas, allkirjade kogumine petitsioonile, kus nõutakse diplomaatiliste suhete taastamist Iisraeliga, kontrrevolutsioonilise programmi «Kaks tuhat sõna» avaldamine ajalehes «Mladá Fronta» ja ajakirja «Student» ässitav tegevus.

Nii arendasid reaktsioonilised jõud Tšehhoslovakkias sotsialistliku korra aluste õõnestamise eesmärgil aktiivset kampaaniat Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei ja ausate kommunistide vastu, taotlesid riiklike ja ühiskondlike organisatsioonide diskrediteerimist.

MARKSISMI-LENINISMI PÕHIPRINTSIIPIDE REVIDEERIMINE. KONTRREVOLUTSIOONI IDEOLOOGILINE ETTEVALMISTAMINE

Kontrrevolutsiooniline liin seisnes selles, et ideeliselt relvitustada Tšehhoslovakkia töölisklass ja kogu töötav rahvas.

Marksismi mingisuguse «uue variandi» otsingute sildi all käis Tšehhoslovakkias pikka aega visa marksistlik-leninliku teooria diskrediteerimiskampaania, revolutsioonipraktikas järeleproovitud marksismi-leninismi põhiprintsiipide ümberhindamine.

Kui partei ei kritiseeri oma vigu — süüdistatakse teda «dogmatismis», «skolastikas», «konservatismis» jne. Kritiseerib aga partei esinevaid puudusi — tiritakse otsekohe provokatsiooniliselt päevavalgele tees kõige ja kõikide asendamise, «aluste ümberhindamise» ja uue ühiskonna teooria ja praktika põhiolemuse hülgamise hädavajalikkusest.

Ses suhtes on iseloomulik Č. Císaři ettekanne K. Marxi 150. sünni-aastapäeva puhul.

«Sotsialistliku ühiskonna nüüdisaegsed tingimused Tšehhoslovakkias,» kinnitas Č. Císař, **on kokkusobimatud ideoloogia ja poliitika «dogmaatilise» mõistmisega».**

Vastutus «marksismi esialgsete vabastuslike eesmärkide moonutamise» eest pannakse püha üritust teotavalt sotsialistliku ülesehitustöö kogemustele NSV Liidus.

Partei poolt esiletoodud vigu ja puudusi kasutatakse **ära kogu uue ühiskonnasüsteemi süüdistamiseks ebatäiuslikkuses.**

> «...Sotsialism,» kinnitab Č. Císař, «ei õigustanud täielikult rahvaste ja tööinimeste lootusi ja laskis neil tunda revolutsioonilise pöörde kogu raskust, ühiskondliku elu ümberkorraldamisega seotud füüsilist ja vaimset pinget, samuti eksimuste, vigade ja ka reetmise koormat. Ja seda tungivamalt (?!) vajame me oma marksistide teoreetilise mõtlemise uut tõusu, seda vajalikum on meile kaasaegne revolutsiooniline teooria...»

Vladimír Blažek, ajakirja «Host do Domu» kaastööline, teatas «Literární Listy» veergudel (nr. 12, juuli), et «parem olla lömastatud tankiroomikute all» kui propageerida marksismi-leninismi ideid.

«Rudé Právole» kaastööd tegev Jiří Sláma esines 17. augustil läkitusega «Mõned siirad sõnad Praha Hyde Park'i külastajatele ja mitte ainult neile», kus ta «selle demokraatliku võimaluse väljendada igasuguseid vaateid» säilitamise nimel kutsus üles «hoidma rahu ja korda stiihilistel miitingutel», et mitte «lõhkuda Praha Hyde Park'i seestpoolt ja seeläbi lõhkuda demokraatiat seestpoolt».

Milliseid eesmärke teenisid kõik need üleskutsed luua marksismi «uus» variant?

Objektiivselt olid need suunatud sellele, et «suretada teooria revolutsiooniline sisu, rikkuda marksistlik-leninliku õpetuse ühtsust ja terviklikkust ning tõestada selle rakendamatust sotsialismi arengu niinimetatud tšehhi tee jaoks.

Samu eesmärke teenisid ka Tšehhoslovakkia ajakirjanduse veergudel laialdaselt propageeritud väited leninismi kui spetsiifiliselt «vene» nähtuse «rahvusliku piiratuse» kohta; väited, **et marksism-leninism ei kujuta enesest ühtset internatsionaalset õpetust ja et marksistlik-leninlik teooria oleks nagu «pimesi ümber istutatud tšehhi pinnasesse».**

Miroslav Jodl esines «Literární Listy» veergudel teravalt kritiseerivate artiklitega marksismi kohta, kuulutades «nõukogude sotsialismimudeli» absoluutselt vastuvõetamatuks Tšehhoslovakkia SV-le.

Ajakirja 9. numbris kirjutas ta järgmist:

> «Vene marksism on käesoleva ajani jäänud Marxi ideaalide moonutuseks ja on oma praegusel kujul euroopalikule sotsialismile vastuvõetamatu.»

Ajakirjas «Host do Domu» (nr. 5, mai 1968) esitati sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise leninliku plaani selline karikatuurne «skeem»:

> «Sotsialismi teostamiseks NSV Liidus tahtis Lenin võtta projekti, mille Marx töötas välja Pariisi Kommuuni analüüsi baasil, projekti, mis lähtub XIX sajandi kogemustest, ühe linna — linna ilma arenenud tööstuseta — kogemustest jne.
>
> Lõppude lõpuks ei tule unustada, et Pariisi Kommuun eksisteeris ainult 100 päeva.
>
> Ja see absoluutselt mittevõrreldavast situatsioonist inspireeritud mudel kanti üle riiki, mis hõlmab üht kuuendikku maakerast ning on asustatud kümnete omavahel vaenujalal olevate rahvaste ja kümnete miljonite harimatute talupoegadega; riiki, mis on pooleldi Euroopa ja pooleldi Aasia.
>
> On loomulik, et lähteprojekti tuli sisse viia paran-

dusi: Marxi projektile liideti isevalitsus, asiaatlikud elemendid jne. Need kas lülitati «sotsialismi» järkjärgult või siis tehti too projekt lõpuni valmis revolutsionääride-sektantide skemaatiliste ettepanekute järgi.»

Ka M. Dzvoník joonistab artiklis «Meie — ruumis ja ajas» (ajaleht «Kultúrny Zivot» nr. 28, juulist 1968) laimava pildi nõukogude ühiskonna arengust, püüdes tõestada, et «marksistlik sotsialism Venemaal» on transformeeritav ükskõik milleks soovite — «klassiliseks», rahvuslikuks jne. — ainult mitte rahva huvidele vastavaks, ainult mitte kasutatavaks teistes maades peale NSV Liidu.

«... Sotsialistlik ideoloogia,» kirjutab M. Dzvoník, «kui tööliste klassihuvi ideoloogiline väljendus muutus pärast sotsialistliku suurriigi loomist Vene riigi huvide ideoloogiliseks väljenduseks. Klassihuvi transformeerus riiklikuks...

... Kokkuvõttes võib öelda, et Nõukogude Liidus teostatud sotsialismi on Marxi sotsialismiga ühist ainult fraseoloogia ja mõningate üldprintsiipide osas.»

Vastandades seejärel proletaarse internatsionalismi ja iga üksiku sotsialismimaa arenemise rahvuslike huvide printsiibid, M. Dzvoník kuulutab:

«Sedamööda kuidas rahvademokraatiamaade sotsialism oma realiseerimisel — mitte sõja ajal, vaid eelkõige pärast sõda — võtab rahvusliku ilme, satub ta vastuollu... suurriiklike ambitsioonidega proletaarse internatsionalismi kujul. Need ambitsioonid fikseerusid sõja lõpul kui Ida-Euroopa maade järkjärgulise sovetiseerimise programm».

Avalike revisionistide ja poolmaskeeritud kontrrevolutsionääride selliste arutluste, mis päevast päeva ilmusid ajakirjanduses ning mida anti edasi raadio ja televisiooni kaudu, **eesmärgiks oli vastandada «euroopalik marksism» «nõukogude marksismile tegelikkuses» ja sisendada tšehhide ning slovakkide teadvusse kapitulantlikku veendumust sotsialistliku ülesehitustöö kogemuste «ekslikkusest» NSV Liidus ja Tšehhoslovakkia SV-s.**

Sedamööda kuidas reaktsioonijõud, kes ei saanud efektiivset ja organiseeritud vastulööki, üha laialdasemalt arendasid pealetungi sotsialismi alustele Tšehhoslovakkias, hakkasid marksismi-leninismi printsiipide revideerimise looritatud vormid «tugevnema» avalike väljaastumistega sotsialistliku ideoloogia vastu.

Revisionistlikud suunitlused olid omased paljude poliitikategelaste ja gruppide positsioonidele. Näiteks järgmine fakt.

Kollektiiv eesotsas sõjaväe Poliitilise Akadeemia teadusliku kaastöötaja dr. Miloslav Havlíčekiga töötas välja partei põhikirja esimese variandi.

Projektis ei olnud ainsa sõnagagi mainitud marksistlik-leninlikku teooriat kui partei tegevuse alust. Fikseeritud oli vormel, et «partei liikmeid ühendavad ühised ideed ja eesmärgid», kuid seda, millised need ideed ja eesmärgid on, võis igaüks vabal valikul otsustada.

Autorid loobusid täielikult demokraatliku tsentralismi printsiibist, arutlustega vähemuse õigustest aga püüti faktiliselt legaliseerida fraktsioonilist tegevust. Deklareeriti, et kohalikel parteiorganitel on õigus koostööks teiste parteiorganitega ilma partei kõrgemate instantside loata. Kommunistide-rahvasaadikute ja ühiskondlike organisatsioonide liikmete tööd reglementeerivad sätted lubasid neid mitte alluda parteiorganite otsustele.

«Tšehhi Kommunistliku Partei Asutava Kongressi programmavalduse» esikvariandis deklareeris kollektiiv eesotsas ajaloolase J. Křeniga.

> «Viiekümnendate aastate algul loodud ühiskondlik kord ja selle poliitiline juhtimine ei täitnud talle pandud lootusi ega suutnud edukalt lahendada sotsialistliku ülesehitustöö põhiülesandeid.
>
> Majanduse valdkonnas on meie programmiks täielikult iseseisva, igasugusest riiklikust vahelesegamisest vaba, efektiivselt tegutseva ettevõtjasfääri järkjärguline elluviimine...»

Tehes rafineeritud katseid «põhjendada» marksismi-leninismi põhiliste teoreetiliste seisukohtade revideerimise õiguspärasust, läks ajakirja «Reportér» peatoimetaja S. Budín isegi niikaugele, et kuulutas revisionistideks... K. Marxi ja V. I. Lenini. Ta kirjutas täht-tähelt järgmist:

> «Revideerida — see tähendab uuesti läbi vaadata, kontrollida. Kas polnud esimeseks revisionistiks mitte Karl Marx, kes küpses eas, uute teadmiste ja uute kogemuste valguses muutis, revideeris üht-teist selles, mida ta oli kirja pannud nooruses? Kas ei olnud revisionist ka Lenin, kes uute teadmiste, uute kogemuste ja uute situatsioonide valgusel revideeris ja rikastas marksismi?»

Sellist sõnakõlksutamist kasutasid need, kes püüdsid petta Tšehhoslovakkia töölisi, talupoegi ja ausaid intelligentsi esindajaid.

Kontrrevolutsioonilised elemendid püüdsid lõhestada töölisklassi, ajada teda tülli intelligentsiga. Antisotsialistlikud jõud püüdsid teatud osa töölisklassist välja kiskuda Tšehhoslovakkia KP mõju alt ja allutada endale, meelitades teda võltsloosungitega.

Sellistes ajalehtedes nagu «Literární Listy» ja «Mladá Fronta» hakkas järsku ilmuma rubriik «Töölistribüün»: seati sisse kontakt «massidega», kusjuures kirjutisi valiti tendentslikult ja need ei kajastanud hoopiski rahva tõelist meeleolu.

Reaktsiooni tõeline suhtumine Tšehhoslovakkia töölisklassi ja tema juhtivasse ossa sotsialismi ülesehitamisel saab täielikult selgeks, kui analüüsida antisotsialismi ideoloogide arvukaid avalikke esinemisi, ajaleheartikleid ja iseenesestki mõista kurikuulsat läkitust «Kaks tuhat sõna».

«Sotsialismi ülesehitamise juhtimine sattus kõlbmatute inimeste kätte,» kinnitatakse selles «programmdokumendis». **Töölisklass aga,** nagu välja tuleb, **kujutab endast «konservatismi reservi».**

On seaduspärane, et põhilised jõupingutused suunasid reaktsioonilised ideoloogid õpetuse vastu eesrindliku revolutsiooniteooriaga relvastatud töölisklassi ülemaailmsest ajaloolisest missioonist.

Väideti, nagu oleks Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei kui töölisklassi avangardi praktiline tegevus ühiskonna juhtimisel **«sulgenud ligipääsu» aktiivsele poliitilisele elule kõige võimekamale ja kvalifitseeritumale, loominguliselt mõtlevale ühiskonnaosale. Töölisklass kuulutati «poliitiliselt inertseks» jõuks, «võimetuks tõusma ühiskonna kui terviku eluliste ülesannete mõistmise tasemele, võimetuks end lahti rebima otseselt tootmisse puutuvate, kitsalt materiaalsete huvide ringist».**

Asi ei piirdunud ainult katsetega laimata töölisklassi ja ta eesrindlikku teooriat — marksismi-leninismi. Kõik need ideed lasti käiku ka praktiliselt.

Tšehhoslovakkia ametiühingutesse tunginud kontrrevolutsiooniline agentuur püüdis neid seestpoolt õõnestada, et asendada ametiühingud «uute» organisatsioonidega, mis suudaksid töörahvast hullutada ja tõugata teda reaktsiooni embusse. Endastmõistetavalt maskeeriti kogu seda õõnestustegevust valeliku käratsemisega ametiühingute «taassünnist».

Visalt propageeriti ideed, nagu peaksid ametiühingud olema «organisatsiooniks, mis teostab oma poliitikat». Esitati nõuded, et ametiühingud «igal aastal sõlmiksid valitsusega kokkuleppe riigi sotsiaalpoliitika osas» ja et pole ametiühingute asi «mobiliseerida» töötajaid ettevõtete tootmisplaanide täitmisele jne.

Kaasaegse progressi ainsa demokraatliku ja teadliku jõuna pakkusid «eliiditeooriate» autorid välja intelligentsi.

Kõigis taolistes esinemistes paistsid selgesti silma väikekodanlikud vaated, põlgus töölisklassi ja Tšehhoslovakkia kogu töötava rahva vastu; püüd igati vähendada rahvahulkade osatähtsust riigi poliitilises elus.

I. Svitáki ja tema mõttekaaslaste kinnituste põhjal on juhtivat osa kutsutud etendama... «vaba intelligents», kes pole seotud parteiga.

Svitáki «avastus» kõlab nii:

> «Töölisklass ja töölisliikumine on saavutanud ja saavutab suurimat edu sel juhul, kui liikumise eesotsas seisab revolutsiooniline intelligent».

«Kommunistide mass (s. t. töölised ja talupojad) **pole veel küllaldaselt teadlik ja seepärast peab keegi teda valgustama,»** kirjutas A. Liehm ülbelt «Literární Listys» 13. juunil.

Kirjanike Liidu esimees Goldstücker **kuulutas ajaproovi läbiteinud teesi töölisklassi juhtivast osast «väga uduseks teoreetilises mõttes».**

Püüdes kindlaks määrata mingit töölisklassi ja intelligentsi lahutavat «piiri», tungis K. Hájek ajalehes «Rol'nícke Noviny» samuti töölistele kallale. Rääkides elanikkonna mitmesuguste gruppide suhtumisest Tšehhoslovakkia KP Keskkomitee maipleenumi tulemustesse, kriipsutas ta alla intelligentsi huvi «demokratiseerimisprotsessi» edasise arengu vastu; **tööliste huvideringi väitis ta aga samal ajal piirduvat «primitiivsete vajadustega».**

Kontrrevolutsioonilised ideoloogid ja propagandistid levitasid visalt ideed vajadusest **kihutada kõigist juhtimisorganitest minema sinna «sobimatud» tööliste ja talupoegade esindajad, kes vaid «ilmaaegu peavad kinni» intelligentide kohti, kes on võimelised riiki «paremini juhtima», riiklikku võimu organiseerima ja «demokraatiat teostama».**

Kontrrevolutsioonilised ideoloogid tulid välja ideega, et partei tuleb riigist «lahutada».

Ajalehes «Mladá Fronta» avaldatud artiklis «Revolutsiooniline filosoofia ja parteiline doktriin» pani G. Fechtner ette märkida Tšehhoslovakkia KP põhikirjas spetsiaalselt ära, milles erineb Tšehhoslovakkia «uus marksism» selles küsimuses marksismist-leninismist.

Ajakirjas «Život Strany» (nr. 12) ilmusid artiklid, **mille autorid nõudsid, et kommunistlik partei ei esi-**

neks kogu ühiskonna nimel, vaid oleks ainult üks ühiskondlikest jõududest, üldisi huve väljendaks aga üksnes riik.

> «Partei peab etendama teatud ühiskondliku jõu osa, riik on aga kutsutud väljendama kogu ühiskonna huvisid».

V. Pysk, kes esines ajalehe «Lidová Demokracie» 30. juuli numbris artikliga Tšehhoslovakkia Rahvapartei tegevusprogrammi projekti kohta, pani ette üldse asendada «vananenud» marksistliku sotsialismi määratlus «pluralistliku sotsialismi» mõistega:

> «Miks peaks meid häirima termin «pluralistlik sotsialism»?» on artikli autor hämmelduses. «Sõna «pluss», s. t. «rohkem», on meile kõigile hästi tuntud, paljudele on grammatikast teada «pluural» kui mitmust tähistav termin. Seega tähistab pluralism poliitikas vaadete paljusust, poliitiliste parteide paljusust.»

Möödaminnes kritiseerides ka «vananenud arusaamist Rahvusrindest», paljastab autor kokkuvõtet tehes lõplikult tema poolt pakutava «paljususe» mõiste kui ühiskonnakorralduse «mudeli», **astudes välja eraettevõtete taastamise, eriti äride ja restoranide üksikisikutele või tervetele perekondadele rendile andmise poolt.**

Mitte juhuslikult ei tehtud üha kasvava kontrrevolutsiooni tingimustes katseid rehabiliteerida ja kilbile tõsta trotskismi.

Näiteks hakkas ajakiri «Dějiny a Současnost («Ajalugu ja Kaasaeg») avaldama ajaloolase Václav Veberi artiklite seeriat «Lev Davõdovitš Trotski».

Sissejuhatuses on eriliselt rõhutatud:

> «L. D. Trotskist on meil kuni viimase ajani räägitud ainult teatud, enam või vähem moonutatud seostes». Kuulutades, et «praegu ei saa neid arutlusi lugeda ei täielikeks ega õigeteks», kutsub autor ajaloolasi üles «tegelema selle väljapaistva revolutsionääri elutee õiglase valgustamisega ...»

Artiklis «Revisionismist», mis ilmus «Reportéris» (nr. 29, 24. juulil) esitas Stanislav Budín oma poliitilise kreedo:

> «Sõimata kedagi trotskistiks on praegu ebamoodne, sest trotskism on ammu minetanud oma ohtlikkuse ...»

Nädalaleht «Literární Listy» avaldas reas numbrites ulatuslikke katkeid Cambridge'i ülikooli professori I. Deutscheri Nõukogude-vastasest teosest «Lõpule viimata revolutsioon (1917—1967)». Lugejatele tutvustati seda renegaati ja trotskisti kui «väljapaistvat marksisti».

Reaktsionäärid levitasid Tšehhoslovakkia ajakirjanduse veergudel teesi vajadusest suhtuda sallivalt kodanlikku ideoloogiasse ning teesi sotsialistliku ja kodanliku ideoloogia «rahulikust» kooseksisteerimisest.

Mis puutub «kahte kõige enam levinud ideoloogiasse» — marksismi ja kristlusesse, **siis soovitas ajaleht lõpetada nendevahelise vaenu ja alustada «tänapäeval nii vajalikku dialoogi»** ning, tuginedes mõlema maailmavaate positiivsetele printsiipidele, **viia tegelikult ellu «kahe ideoloogia lähenemine».**

Kommunistliku partei tegevuse ja teadusliku sotsialismi ideoloogiliste ning organisatsiooniliste aluste revideerimise kõrval käis aktiivne kampaania ka marksistlik-leninliku majandusteooria ja sotsialistliku majandamise aluste ümberhindamiseks.

Eelkõige väljendus see taganemises demokraatliku tsentralismi printsiipidest majanduse juhtimisel, plaanipärase juhtimise eitamises ja «turu»-sotsialismi propageerimises, põllumajanduse sotsialistliku ümberkujundamise leninlike vaadete revideerimises ning kallaletungides sotsialistlike maade vaheliste majandussuhete süsteemile tervikuna.

Nii näiteks maalib O. Šik oma arvukates esinemistes ajakirjanduses, raadios ja televisioonis järjekindlalt pildi Tšehhoslovakkia majanduse «õudsest allakäigust» sotsialismi raames. O. Šik on majandusvaldkonnas Lääne orientatsiooni pooldaja. Tema jaoks on majanduslike ja sotsiaalsete suhete mustrinäidiseks Bat'a tehastes valitsenud kord.

Berliinis toimunud teadusliku nõupidamise ettekandes rõhutasid tšehhi majandusteadlased P. Dovala ja Šafář, et **rahvamajandussüsteemi juhtimise mudelis peavad otsustavat osa etendama mitte üldrahvalikud huvid, vaid «turu subjektid».** Ainult turunäitajate alusel saab avada ja sulgeda ettevõtteid ning toimub kapitali, tööjõu ja tootmise materiaalsete faktorite ringlus.

Majandusteadlane V. Petrovský lausus neile sekundeerides, et «uues käsitluses tõuseb esiplaanile majanduse paljusubjektiline vorm».

Seega heideti täielikult kõrvale plaanipäraselt organiseeritud sotsialistlik majandus, milles kogu ühiskonna huvides kindlat osa etendab rahvamajanduse tsentraliseeritud juhtimine.

Nendelt seisukohtadelt lähtudes on kerge mõista Ota Šiki poolt juuni lõpus tehtud avaldusi, et **«meie ettevõtted peavad sattuma sise- ja maailmaturu tugevama surve alla. Ettevõtete monopoolne seisund tuleb asendada konkurentsiga, kas sise- või väliskaubanduse vahendusel».**

Individuaalmajapidamise järele igatseva väikekodanluse unelmaid kajastavad reaktsioonilised ideoloogid seadsid kahtluse alla ka põllumajanduse sotsialistliku arengutee, kinnitades, et «tuleb luua põllumajanduse uus näidiseeskuju», mis erineb neist ühiskondlikest suhetest külas, mis on kindlaks kujunenud ja kujunemas sotsialismimaades (J. Procházka. Intervjuu France Presse'i korrespondendile).

1968. a. jooksul hakkas Tšehhoslovakkia ajakirjanduses üha sagedamini ilmuma materjale, **kus «põhjendati» tuhandete väikeste eraettevõtete avamise vajadust; üksikud autorid aga jõudsid välja isegi selleni, et lugesid Tšehhoslovakkia majanduse «tervendamise» huvides otstarbekaks anda eravaldusse isegi keskmise suurusega ettevõtted.**

Üheks tähtsamaks ideoloogiliseks argumendiks, mida kasutasid antisotsialistlikud reaktsioonilised jõud Tšehhoslovakkias, oli **niinimetatud demokraatliku sotsialismi propageerimine, natsionalistlike meeleolude sihikindel kasutamine erilise, Tšehhoslovakkia-pärase sotsialismimudeli» hädavajalikkuse põhjendamiseks, mida juba reklaamiti kui suurimat «ajaloolist eksperimenti», kui «musternäidist».**

Ja et anda oma «loomingulistele» konstruktsioonidele veenvamat ilmet, spekuleerisid reaktsionäärid rõhutatult jällegi puuduste ja vigadega, mida tegi Tšehhoslovakkia KP endine juhtkond.

Artiklis «Mis on sotsialism» kuulutas V. Müller nädalalehe «Literární Listy» veergudel (nr. 13, mai), et

> «Tšehhoslovakkia SV-s kehtiv süsteem — see pole isegi «moonutatud sotsialism», vaid sotsialismi täielik puudumine».

Samas nädalalehes (nr. 12, 16. mail) kinnitab Karel Kosík artiklis «Meie praegune kriis»:

> Tänapäeva sotsialismi raskused seisnevad selles, et senini pole ta suuteline teoreetiliselt, ja seda vähem praktiliselt, mõistma, väljendama ja koordineerima oma vabastuslik-ajaloolise alternatiivi osa . . .»

Nagu teisteski sotsialismimaades, toimub ka Tšehhoslovakkias ühiskonna juhtimisvormide süvendamise ja täiustamise

protsess, mille käigus kõrvaldatakse vead ja puudused. **Seda tervendavat protsessi püüdis kontrrevolutsioon ära kasutada oma eesmärkidel, tuginedes väikekodanlikele tendentsidele ja üksikute sotsiaalsete gruppide meeleoludele, kodanliku propaganda poolt segadusse viidud, poliitiliselt ebaküpsetele inimestele.**

Nagu ajaloo kogemused näitavad, ei tule sotsialismi vaenlased sugugi mitte alati välja avatud kaartidega. Vastupidi, **kaasajal püüavad nad end üha sagedamini rüütada sotsialismi ja demokraatia «kaitsjate» toogasse. Püüdes enda poole tõmmata töötajate hulki, kinnitavad nad, et ainult nemad on «tõelise», «humaanse» sotsialismi pooldajad.**

J. Strinka oma artiklis «Mõtteid demokraatlikust sotsialismist», mis avaldati Slovakkia kirjanike ajalehe «Kulturny Zivot» 32. numbris, tunneb muret selle pärast, et üldtarvitatav sotsialismi mõiste on seostatud uue ühiskonna loomise praktikaga Nõukogude Liidus.

> «... Kui me tahame tõelist sotsialismi, millest demokraatia on lahutamatu, eristada sotsialismi ebademokraatlikust mudelist, siis peame me ta ette asetama täiendi «demokraatlik».

Teise argumendi termini «demokraatlik sotsialism» põhjendamiseks formuleeris J. Strinka järgmiselt:

> «Kuna käesoleva ajani eksisteeriv sotsialismimudel ei kujuta enesest tõelist sotsialismi, vaid ainult demokraatlik sotsialism on tõeline sotsialism, tuleb mittedemokraatliku sotsialismimudeli korral nimetus «sotsialism» lihtsalt minema visata ...»

Püüdes mürgitada töörahva teadvust kontrrevolutsiooniliste ideedega «demokraatiast ilma kommunistideta», «puhtast demokraatiast» ja «absoluutsest vabadusest», püüdsid antisotsialistlikud jõud igati tõestada, nagu ei oleks sotsialistlik demokraatia tõeline demokraatia.

Ometi on igaühele, kellel kodanlikud ideoloogid pole pead segi ajanud, selge: on olemas ja on võimalik ainult üks sotsialism, mis rajaneb marksismi-leninismi printsiipidel, ainult üks sotsialistlik kord, mis orgaaniliselt ühendab eneses nii sotsialistliku demokraatia kui ka sotsialistliku humanismi.

See üldine, printsipiaalne alus muidugi ei välista, vaid vastupidi, just eeldab, et sotsialismi ülesehitamise vormid ja konkreetsed kogemused kujunevad igal maal välja rahvuslikke iseärasusi ja ajaloolisi tingimusi arvestades.

Astudes välja selle «hämmastama paneva ja tigeda» kampaania vastu, mida imperialistlikud ringkonnad on viimasel ajal valla päästnud seoses viimaste sündmustega Tšehhoslo-

vakkias, kirjutas Šveitsi Tööpartei ühe parteiorganisatsiooni aktivist S. Tierefour ajalehes «Voix Ouvrière»:

«Reformid, mis sotsialistliku ühiskonnakorra juures läbi viiakse, võivad viia kas töörahva võimu ja partei autoriteedi tugevnemisele või selle autoriteedi nõrgenemisele. Tšehhoslovakkias... näib mitmesuguste reformide kummaline segu hirmus kahemõttelisena. Partei sisemise demokratiseerumise — faktori, mida tuleb täielikult tervitada — kõrval on **reforme, mida viiakse läbi liberaalses mõttes — tollesama liberalismi suunas, mis on kapitalistliku ekspluateerimise toeks. Need viimased reformid vähendavad partei autoriteeti ja vabastavad käed mittekontrollitavatel elementidel.**»

Tierofour paljastab üksikasjaliselt neid **«varjamatult negatiivseid otsuseid, mida teostatakse liberaliseerimise katte all...»: sallivus fašistlike aktivistide gruppide suhtes,** kelle jõudu praegu alahinnatakse, seda enam, et need grupid värbavad endale liikmeid endiste natslike kollaboratsionistide hulgast.

«... NSVL oleks muidugi nõustunud Tšehhoslovakkia partei sisemise demokratiseerumisega, kuid ta ei saanud nõustuda liberaliseerimisega, mis sisuliselt sattus vastuollu sotsialismiga.

Ütlen «jah» demokratiseerimisele ja «ei» väikekodanlikule liberalismile.»

L. Sochor püüdis ajalehes «Práce» artiklis «Marx ja kaasaeg» vastandada proletariaadi diktatuuri mõistet demokraatiale, **kujutades proletariaadi diktatuuri kui riigivõimu sellist organisatsiooni, mis on võõras ja vaenulik demokraatiale.**

Zdeněk Pochop kinnitas artiklis «Proletaarlased, ühinege!» «Literární Listys» (16. mail), **nagu ei oleks proletariaadi diktatuur töölistele midagi andnud.**

> «Mida on proletariaadi diktatuur töölistele õigupoolest andnud?» asetas autor küsimuse ja vastas samas:
>
> «Mulle näib, et praegu on töölistel palju vähem võimalusi osa võtta tehaste juhtimisest kui perioodil, mil nad võisid oma tahet täide viia ametiühingute kaudu. Neil on palju vähem võimalusi mõjutada ühiskondlikke asju kui valimiste ajal (jutt on Masaryki valitsuse perioodist — Toim.)... Kodanikuõiguste piiramine pärast töölisklassi võitu puudutas ühesugusel määral nii töölisi kui ka teisi elanikekihte. Õigus tööle näib mulle küllaltki viletsakesena...»

Ja järeldus:

> «Praegune sotsialism ei ole tööliste jaoks», kodanlikus vabariigis «elasid nad paremini».

24. juulil toimunud televisioonisaates «Koht inimeste seas» rääkis Goldstücker sellest, kuidas tema mõistab «demokraatlikku sotsialismi». Goldstückeri sõnade järgi peab ühiskonna jaotamine toimuma põhiprintsiibil: kas inimene on «korralik» või «ebakorralik». Tõeline demokraatia ja tõeline sotsialism saabuvad Goldstückeri väite järgi alles siis, kui ühiskond koosneb «korralikkudest inimestest».

Goldstückeri tegelik arusaamine korralikkusest ilmneb selles, et ta rahvale keerulistel päevadel laskis argpükslikult jalga...

Praegu märgib Tšehhoslovakkia üldsus õigesti, et inimesed, kes eelnevatel kuudel väga palju rääkisid vabadusest, rahvuslikust uhkusest jne. ning õpetasid teisi, kes kõikidest kõvemini tõstsid häält, pakkisid nüüd esimesel võimalusel kohvrid ja leiavad oma «kodumaa» raja tagant.

Sama L. Sochor, arendades edasi kontseptsiooni «demokraatlikust sotsialismist», arutleb ühiskonna ja isiksuse probleemi üle nii:

> «Sotsialismi kriteeriumiks on üksikisik, mitte aga ühiskondliku terviku võim inimühiskonna üle...
>
> Vaba tegelikkus viib vaimu vabale liikumisele. Teoloogid saavad jälle teoloogideks, idealistid — jälle idealistideks, moralistid — moralistideks, marksistid — marksistideks. Igaüks pääseb oma liistude juurde...»

L. Sochor ja ta mõttekaaslased lähevad teadlikult mööda lihtsast tõest, et ühiskonna sotsiaalse struktuuri aluseks on klassid.

Ainult teadliku püüdega luua anarhia ja vastutustundetuse õhkkond võib seletada nii visalt esitatud absoluutse «isikuvabaduse» nõudmist, mis ignoreerib ühiskonna huvisid.

Kontrrevolutsiooni ideeliste inspireerijate avaldustest nähtub selgesti, millisena nad nägid ette Tšehhoslovakkia riiklikku korraldust lähimas tulevikus.

Oli olemas hoolikalt ettevalmistatud plaan sellise parlamentaristliku süsteemi restaureerimiseks, mille tingimustes kodanlikel parteidel oleks olnud võimalik Tšehhoslovakkia Kommunistlikku Parteid riigivõimu juurest kõrvale tõrjuda.

Seega — mitte kommunistid, kuid kes siis? I. Sviták vastab nädalalehes «Student»:

> «Sotsiaaldemokraatlik liikumine on meil peaaegu sajaaastane traditsioon...
>
> Demokraatliku sotsialismi perspektiiv kui Tšehhoslovakkia eksperimendi võimalus ja kui tema panus maailma sotsialistlikku liikumisse tekitab praegustes sotsiaaldemokraatides tõelist vaimustust...»

Reaktsioonilised ringkonnad püüdlesid selle poole, et ühinemine Rahvusrinde raames oleks vaid üleminekuetapp uuele riiklikule struktuurile, kus Tšehhoslovakkia Kommunistlikule Parteile vastu seisvatel jõududel oleks olnud kõik võimalused avalikuks organiseeritud võitluseks võimu pärast.

30. mail ilmus ühes Tšehhoslovakkia ajalehes dotsentide V. Klokočka ja Z. Jičinský artikkel (seejuures teatati, et Klokočka töötab Tšehhoslovakkia spetsialistide grupis, kes tegeleb Tšehhoslovakkia poliitilise struktuuri probleemidega). **Nood «spetsialistid» tõstsid juba otseselt üles küsimuse poliitilise süsteemi muutmise kohta riigis.**

Nii nad kirjutasidki:

> «Praegune etapp — see on üleminekuperiood vanalt poliitiliselt süsteemilt uuele süsteemile.»

Kas tasubki pärast seda imestada, et imperialismi ideoloogid terves maailmas hakkasid üksmeelselt ülistama Tšehhoslovakkias toimuvat «liberaliseerimist».

Reaktsioonilised elemendid, kes taotlesid «demokraatliku sotsialismi» rakendamist Tšehhoslovakkias, said suurepäraselt aru, et see kontseptsioon eeldab sotsialistliku demokraatia asendamist täiesti teistsuguse poliitilise süsteemiga. Pretendeerides autorlusele, ei leiutanud nad ometi mitte midagi uut.

Näiteks on teada, et «demokraatliku sotsialismi» poolehoidjateks on end juba ammu kuulutanud Lääne-Saksamaa sotsiaaldemokraadid — üks SFV valitsevatest parteidest. See aga ei sega Lääne-Saksamaa kapitaliste sugugi laiendamast relvastumise võidujooksu, taaselustamast neofašismi ja militarismi ning esitamast revanšistlikku programmi riigipiiride revideerimiseks Euroopas.

«Demokraatliku sotsialismi» eest võitlejatena reklaamivad end ka Inglise parempoolsed tööerakondlased. Seejuures külmutavad nad koloniaalimpeeriumi riismete päästmise ja Briti monopolide kasumite säilitamise ning suurendamise nimel kinni tööliste palkasid.

Lääne «demokraatliku sotsialismi» apostlid püüavad seda kõikidele teistele maadele kaela määrida, teatades avalikult, et «demokraatlik sotsialism» on «dünaamiliseks vasturelvaks kommunismile».

Kui rafineeritud demagoogiat «demokraatliku sotsialismi» jutlustajad Tšehhoslovakkias ka ei kasutaks, ei pääse nad kusagile tõsiasja eest, et nende tõeline programm — see on kapitalismi restaureerimise programm.

Omamata võimalust sotsialismi otsese surve teel «ahistada» või «likvideerida», millest unistas ja mida ei olnud antud näha John Foster Dullesil, läks antikommunism üle uuele taktikale.

Kontrrevolutsiooni on kõik harjunud ette kujutama relvastatud väljaastumiste ja otseste sõjaliste kallalekippumiste kujul revolutsioonilistele parteidele, valitsustele jne. Ajaloolise arengu uuel etapil, mil sotsialism on muutunud maailmasüsteemiks, imperialismi jõud aga on tõsiselt kahanenud, hakkas reaktsioon sotsialismivastases võitluses rakendama hoopis «vaikset» või «rahulikku» (algperioodil) vormi.

Seda kinnitas eriti sündmuste käik Tšehhoslovakkias, kus antisotsialistlikud jõud oma kontrrevolutsioonilisi kavatsusi maskeerides väitsid, et nad ei astu välja mitte sotsialismi vastu üleüldse, vaid «halva» sotsialismi vastu, võitlevad «hea» sotsialismi eest. Nemad, näete, astusid välja «ainult» «bürokraatide-konservatiivide» vastu riigi- ja parteiaparaadis, ühe partei «diktatuuri» vastu; nad on väljas ainult majanduse «tervendamise» eest, suhete «normaliseerimise» eest sotsialistlike maadega. Tegelikult aga nimetavad nad «halvaks» tõelist sotsialismi, «heaks» aga parempoolset reformistlikku «demokraatlikku sotsialismi», mis tähendab pööret kodanliku korra juurde.

Lähemal vaatlemisel saab selgeks, et kõik nende väited on vaid suitsukate kallalekippumisele töörahva võimu aluste alusele — sotsialistlikule riigile.

Reaktsiooniliste jõudude eesmärgiks on lammutada sotsialistlik riigiaparaat ja asendada ta omaga. Algul püütakse seda teha rahulike vahenditega, sotsialismile ustava kaadri väljavahetamise teel niinimetatud «liberaliseerimise» pooldajatega.

Seega seisneb «vaikse kontrrevolutsiooni» mõte selles, et algul «mitte tõsta suurt kära», tegutseda tasapisi, valada kõik üle poriga, võltsida, desorganiseerida, tekitada korralagedust. Nii kavatsetakse valmistada ette sotsialistliku korra «rahulikku» ümbersündimist kapitalistlikuks.

Tšehhoslovakkias viidi seda taktikat teatud tingimuste mõjul ellu päris edukalt. Kodanlik-natsionalistlike demagoogiliste loosungitega peteti elanike üsna suuri hulki. Ja see tekitaski reaalse ohu.

Leidus küllalt palju inimesi, sealhulgas ka kommuniste vennasparteidest, kes samuti ei mõistnud kontrrevolutsiooni uusi võtteid, uskusid avaldusi sotsialismi «demokratiseerimisest» ja ei analüüsinud nende reaalset tegevust, kes, rääkides sotsialistliku korra «parandamisest», püüdsid seda likvideerida.

Kuid oodata seni, kuni kontrrevolutsioon pöörab automaaditorud kommunistide ja kõigi nende vastu, kellele on kallis sotsialismiüritus, oleks olnud kuritegelik, hukatuslik.

«Rahulike» kontrrevolutsionääride salakavalad võtted said õigeaegselt selgeks sotsialismimaade kommunistlikele parteidele, kes oma otsustava tegutsemisega vahele astusid. Seejuures on jutt kommunistlikest parteidest, kel on rikkalikke kogemusi võitluses kapitalistliku reaktsiooniga, fašismiga. Neid ei

suutnud «rahulike» kontrrevolutsionääride salakavalad käigud petta.

Elu on näidanud, et ekspluataatorlike klasside likvideerimine ei lõpeta automaatselt klassivõitlust, et majanduslikest positsioonidest ilmajäänud ekspluataatorlike klasside jäänused ja nende sabarakud jäävad ühiskonna liikmeteks, tundes pimedat viha sotsialistliku korra vastu. Just neile, «siseemigratsioonile», teeb imperialism panuse oma sotsialismivastases õõnestustegevuses.

Lisaks sellele ei kao sotsialismile võõras ideoloogia koos ekspluataatorlike klasside likvideerimisega, seepärast võivad vaenulikud jõud, eriti raskuste tekkimise ajajärgul sotsialistlikus ülesehitustöös, tõmmata enda poolele teatud osa inimesi, kes on nakatatud selle ideoloogia iganditest.

Praegu püüab kontrrevolutsioon Tšehhoslovakkias üle minna varjatud võitlusvormidele, peites oma peajõude sügavale põranda alla. Kuid ka sellega ei saa kedagi petta.

Baieri raadios esinedes viisid kaks Praha eliidi esindajat, keda diktor tutvustas kui «Tšehhoslovakkia reformistliku kommunismi väljapaistvaid tegelasi» (professor Goldstücker ja professor Šnejdárek), läbi diskussiooni kolme Lääne-Saksamaa professoriga: revanšistliku Sudeedisakslaste Kaasmaalaskonna «teadusliku» nõuandja Lembergi, Lobkowitzi ja Fetscheriga.

Diskussiooni teemaks oli «Sotsialism ja demokraatia».

Algul žonglöörisid diskussioonist osavõtjad ühel meelel demokraatia mõistega. Seejärel Goldstücker ja Šnejdárek teatasid, et sotsialismi liberaliseerijatel Tšehhoslovakkias õnnestus «esmakordselt omavahel tõeliselt ühendada» sotsialismi ja demokraatiat.

«Kas te arvate, et kõne all on võimalus opositsioonniliste gruppide eksisteerimisest, kes lõppkokkuvõttes võiksid tulla võimule?» küsis Lobkowitz otsekoheselt.

Goldstücker püüdis vastusest kõrvale põigelda.

«See on hüpoteetiline küsimus,» kostis ta. «Seniajani pole keegi teinud tõsiselt ettepanekut tootmisvahendeid eraomanikele tagasi anda . . .»

Ent Lobkowitz tahtis ilmselt täit selgust tuua sellesse delikaatsesse küsimusse.

«Ma olen veendunud,» teatas ta, «et praegu on situatsioon nimelt selline, ja see kestab mõnda aega. Kuid kogu asi seisab selles, et aegade jooksul muutuvad inimeste soovid ja neil tekivad teistsugused ettekujutused.»

Šnejdárek nõustus:

«Muidugi, hüpotees, millest teie siin rääkisite, on minu arvates niisama hea kui iga teinegi hüpotees. Muidugi

on täiesti võimalik, et kunagi soovivad inimesed Tšehhoslovakkias — käesoleval hetkel pole seda muidugi kerge ette kujutada — omada midagi muud kui sotsialismi...»

Lemberg ei jäänud selle vastusega rahule.

«Ma arvan,» lausus ta, «et praegu on jutt sellest, kas võim peab jääma kommunistliku partei kätte või peaks lubama luua teisi grupeeringuid, millele on antud partei või mingi muu kuju; võib-olla võivad nad isegi mõningatel tingimustel valimistel saavutada enamuse, ja siis peab kommunistlik partei, vähemalt ajutiselt, loobuma juhtimisest ja võimust.»

Kuid ilmselt ei tahtnud Goldstücker sel momendil nii kaugesse tulevikku vaadata:

«Me peame lähtuma praegusest olukorrast... Kommunistliku partei ees seisavad veel suured ülesanded.

Sellest hoolimata», jätkas ta, «on endastmõistetav, et demokratiseerimine viib vältimatult omamoodi poliitilisele paljususele...

Me asume praegu suure ja kauakestva protsessi algstaadiumis, ja me tahaksime, et selles protsessis mitte kõik korraga välja ei kristalliseeruks...

Me tahaksime jätta lõppresultaadi lahtiseks nii kauaks kui võimalik. Me ei tahaks juba praegu lõplikult kindlaks määrata selle protsessi äärmisi piire...»

Võib-olla Goldstückeril sel momendil tõepoolest ei olnud sobiv nimetada reaktsiooni lõplikke eesmärke. Kontrrevolutsiooni äärmised piirid olid aga ammu ja selgelt kindlaks määratud: need seisnesid kapitalismi restaureerimises Tšehhoslovakkia Sotsialistlikus Vabariigis.

KUIDAS KONTRREVOLUTSIOON KASUTAB SÕNAVABADUSE LOOSUNGIT

Kontrrevolutsiooniline liin seisnes selles, et massilise informatsiooni vahendite hõivamise kaudu demoraliseerida kogu maa elanikkonda, süstida töötajate teadvusse antisotsialistlike ideede mürki.

Sel eesmärgil kasutati demagoogiliselt «sõnavabaduse» loosungit, mille varjus sotsialismi vaenlastel õnnestus ajakirjandus kommunistliku partei kontrolli alt eemaldada ja ta kontrrevolutsiooni kuulekaks instrumendiks, suurel määral aga ka organisatsiooniliseks keskuseks muuta.

Nimelt just ajakirjandus, raadio ja televisioon, mille vallutamine antisotsialistlikel jõududel takistamatult korda läks, etendasid otsustavat osa laimukampaania õhutamisel Tšehhoslovakkia KP ja sotsialismi aluste vastu selles avaliku arvamuse ideoloogilises ja psühholoogilises mõjutamises, **mis võimaldas kontrrevolutsioonil ajada pea segamini paljudel ausatel inimestel, poliitiliselt desorienteerida laiu rahvahulki, luua riigis ebastabiilsuse ja kindlusetuse, väikekodanliku anarhia ja antikommunistliku hüsteeria õhkkond.**

Juba 1968. aasta veebruari lõpul teatasid Lääne agentuuride Praha korrespondendid «sensatsioonina nr. 1», et «hästi informeeritud» allikatest saadud teadete järgi on kohalikud võimud vastu võtnud otsuse ajakirjandusmaterjalide riikliku kontrollimise organite kaugeleulatuva nõrgendamise kohta.

Ameerika agentuuri Associated Press'i korrespondent G. Neuerburg konstateeris rahuldustundega, et nüüd on

> «toimetajatel lubatud tegelikult avaldada kõike, mis nende arvates avaldada kõlbab».

Üks tšehhi toimetajaid, jagades oma vaimustust ameerika kolleegiga, ütles lausa välja:

> «Nüüd pole enam olulist vahet meie olukorra ja Prantsusmaal või Itaalias valitseva olukorra vahel.»

Niisiis tekkisid Tšehhoslovakkias tingimused kodanliku ideoloogia takistamatuks levitamiseks ja sotsialismivaenulikuks propagandaks.

Reaktsioonilised jõud kasutasid selle asjaolu viivitamatult ära, seda enam, et «vajalikud inimesed» olid juba ammu «edutatud» vastavatele kohtadele paljude ajalehtede toimetustes, raadios ja televisioonis.

Nüüd hakkasid need «vaikse kontrrevolutsiooni» käsilased üha avalikumalt tegutsema. Toimetustes loodi seesugune õhkkond, et tõelised sotsialismipooldajad emba-kumba — kas isoleeriti või kihutati lihtsalt minema.

Esinedes demagoogilise informatsioonivahendite «edasise liberaliseerimise» nõudega, tormasid kontrrevolutsionäärid kõigepealt kallale ajakirjanduse parteilisele juhtimisele, nimetades seda «demokraatlikule ühiskonnale kahjulikuks».

Missuguseid eesmärke «vaba ajakirjandus» nende arvates peab teenima, selgub näiteks ajalehe «Mladá Fronta» esinemisest, tema kirjeldusest, missugune peab olema «uus seadusandlus» ajakirjanduse kohta.

«Mladá Fronta» tõstis esiplaanile «konkureerivate ajakirjade eksisteerimise vajaduse», nõudis, et «ajakirjade väljaandmise õigus antaks ühingutele, mitmesugustele asutustele ja eriti just kooperatiivsetele organisatsioonidele, mida võiks moodustada mitmesugustel eesmärkidel, sealhulgas ka seoses ühe või teise ajakirja väljaandmisega».

Kuna aga Tšehhoslovakkia SV konstitutsiooniga oli selline õigus ühiskondlikele organisatsioonidele juba ammu kindlustatud, selgitab «Mladá Fronta» artikli autor, selleks et teda õigesti mõistetaks, lõpuks ise: **«Antud juhul on juttu opositsiooni vaadetest.»**

Sellele, kes soovib saada selget kujutlust Tšehhoslovakkias 1968. aasta jaanuarist augustini kulgenud protsesside mõttest ja iseloomust, piisab ajalehe «Mladá Fronta» üksiknumbrite köitmiku sirvimisest. Tema ette kerkib äärmiselt õpetlik reetlikkuse «mudel».

«Keegi pole ju konkreetselt seletanud, mida tuleb paigutada mõistesse «antisotsialistlik»,» ironiseerib ajaleht jesuiitlikult.

Aga kui see on nii, miks siis mitte kaitsta «Kahe tuhande sõna» avalikult kontrrevolutsioonilist platvormi, mis kallab soppa kaela juba mitte ainult mõningatele partei liikmetele, vaid ka kogu parteile, puhub üles juba mitte «vigu» ja «moonutusi», vaid räägib «väärelementidest, mis on kätketud selle süsteemi alustesse ja ideoloogiasse».

«Seda artiklit («Kaks tuhat sõna» — Toim.) tuleb uuesti rahulikult ja põhjalikult läbi lugeda,» kutsub

üles «Mladá Fronta», «sügavamalt järele mõteldes hinnata tema positiivset panust.»

«Mladá Fronta» kriipsutab maha Tšehhoslovakkia sotsialistliku arenemise kahekümneaastase teekonna. **Tema veergudelt kõlas fraas, et need kakskümmend aastat pole midagi muud kui «uued halvad ajad».** Ta kriipsutab maha kommunistliku partei juhtimisel töötava noorsoo-organisatsiooni, **rõõmustades, et «tänapäeval areneb Tšehhoslovakkias noorsooliikumine juhtivatest organitest sõltumatult».**

Sündmuste järgneva arengu valgusel saab selgeks, et paljud möödunud aastate faktid, mida tol ajal «juhuslikeks» ja «tähtsusetuiks» peeti, rivistuvad nüüd täiesti kindlasse, läbimõeldud ritta, reaktsiooniliste jõudude poolt Tšehhoslovakkia sotsialistliku korra ja Tšehhoslovakkia ning NSV Liidu sõpruse pihta kavatsetud massilise rünnaku ideoloogilise ja poliitilise ettevalmistamise joonele.

Juba 1966. aastal, eriti aga 1967. aastal võis märgata antisotsialistlike elementide teatud aktiviseerumist kesk- ja väikekodanluse seas, kes hulk aega polnud pead tõstnud, tehes näo, nagu oleksid nad rahvavõimuga «kohanenud». Nüüd need inimesed nähtavasti leidsid, et on tekkinud soodus olukord teha katset mõjutada Tšehhoslovakkia SV poliitilist arenemist, selleks et vabariiki «Lääne orientatsiooni» teele tõugata.

Juba 1966. aasta 15. mail toimusid Prahas ja mõningates teistes Tšehhoslovakkia linnades üliõpilasdemonstratsioonid, millest osavõtjad kandsid avalikult Nõukogude-vastaseid loosungeid, karikatuure Tšehhoslovakkia KP juhtkonna kohta, plakateid nõudmistega muuta Tšehhoslovakkia välispoliitilist kurssi ja maa majanduses ning poliitikas orienteeruda Läänele.

Järjest avalikumalt Nõukogude-vastaste saadetega esines tšehhi televisioon. Näiteks Praha televisiooni saadetes 1966. aasta novembris madaldati sihilikult Nõukogude Liidu osatähtsust rahvusvahelises elus, moonutati NSV Liidu ja Tšehhoslovakkia tegelikke suhteid. Nõukogude inimesi esitati mahajäänutena, nõukogude tegelikkust aga kujutati üksnes negatiivsest küljest.

1967. aasta 5. märtsil korraldas Praha televisioon erisaate nimetusega «Valtsmetall», milles ei lausutud sõnagi Nõukogude Liidu abist Košice metallurgiakombinaadi ehitamisel ega sellest, et valtsmasinad metallplaatide valmistamiseks (sealhulgas ka autotööstuse tarbeks) on Nõukogude Liidust hangitud ja tema poolt rakestatud ja et nende valtsmasinate töö tulemusel vabanes Tšehhoslovakkia SV vajadusest kulutada valuutat metallplaatide importimiseks. Samal ajal soovitasid saate autorid Tšehhoslovakkia majandusmeestele, et nad ostaksid valtsseadmeid Läänest.

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

1967. aasta veebruaris ja märtsis avaldas Tšehhoslovakkia Noorsooliidu keskhäälekandja «Mladá Fronta» terve seeria materjale Nõukogude Liidu kohta, milles sihilikult mustati NSV Liidu elanikkonna elutingimusi. Autorid püüdsid tahtlikult äratada lugejates moonutatud, ebaõiget kujutlust Nõukogude Liidu saavutustest sotsiaalsetes valdkondades ja teaduse ning tehnika arenemisel.

Samal ajal on viimastel aastatel märgatavalt tugevnenud Tšehhoslovakkia intelligentsi meelitamine Lääne teatud ringkondade poolt. Märgatavalt on kasvanud kutsete arv mõningatele isikutele Lääne kaubandus- ja tööstusfirmadelt. Paljudelt tšehhi kunstnikelt ja kirjanikelt on kapitalistlike firmade esindajad laialdaselt ostnud pilte ja käsikirju, mille järele sotsialistlikus Tšehhoslovakkias nõudmine puudus.

Antisotsialistlikud elemendid, kellel oli kindel positsioon paljudes Tšehhoslovakkia ajakirjanduse organites ja raadios, tõid silmakirjaks aeg-ajalt kuuldavale «sõbralikke» fraase NSV Liidu aadressil, tegelikult aga püüdsid kõigiti õõnestada sotsialismimaade sõpruse ja vennaliku solidaarsuse aluseid, esinedes järjest avalikumalt ja jultunumalt, Nõukogude-vastastelt positsioonidelt lähtudes.

Näitena võib tuua nädalalehe «Reportér» materjale 31. juulist 7. augustini poliitilise olukorra kohta riigis. Need on kõik läbinisti Nõukogude-vastases vaimus valitud.

Nii on J. Rumli kommentaar «Väike katse suuresti vahele segada» tervenisti üles ehitatud laimurünnakutele Nõukogude Liidu vastu, kes kogu kahekümne aasta vältel ainuüksi sellega olevat tegelnud, et «segas vahele» Tšehhoslovakkia siseasjadesse.

Vestluses «Trialoog 1945. aastast» (ajakiri «Host do Domu» nr. 5) laimas Procházka Nõukogude armeed, väites:

> «... baraki katuselt nägin surmavalt haavatud Saksa armeed, millele tungis peale Nõukogude armee, samuti surmavalt haavatud. Ütleksin, et ta vedas end viimse jõuga Euroopa demarkatsioonijooneni ja jäi seal peatuma. Ent sellest hoolimata tekkis sealsamas müüt kõikvõimsa armee võitmatusest.»

Võib ära tuua lõpmatu hulga Nõukogude-vastaseid ütlusi, mida kontrrevolutsiooniliste kirgede lokkamise perioodil Tšehhoslovakkia ajakirjanduses avaldati.

Nii saab Jan Molíni «repliigis» ajakirjas «Student» (26. juuli) ägedate kallalekippumiste

osaliseks V. Dočkalová artikkel «Rudé Právo» 5. juuni numbrist. Jan Molínit ärritavad eriti järgmised sõnad:

«Kõigi nende 23 aasta jooksul, siis kui meil oli kõige halvem, aitas Nõukogude Liit meid, loovutades meile oma leivapala.»

Jan Molín kommenteerib neid sõnu järgmiselt:

«Meile öeldakse, et Nõukogude Liit aitas meid, siis kui meie nälgisime. Sealjuures aga unustatakse öelda, et see abi oli meile hüvituseks Marshalli plaani eest, millest meid sunniti loobuma.

Dočkalovál on jäänud silmapaari vahele asjaolu, et meie vajadused on terve NSV Liidu vajadustega võrreldes sedavõrd väikesed, et ei saa juttugi olla leivapala loovutamisest.»

Autor lõpetab oma sententsid tigedalt:

«Kui sm. Dočkalová peab Nõukogude Liitu pühakuks, eks siis palvetagu tema poole.»

Isegi süüd raskustes, mis tšehhide ja slovakkide vastastikustes suhetes esile kerkisid rahvuste võrdõiguslikkuse printsiipide ebatäpse ja mitteküllaldaselt järjekindla rakendamise tõttu Tšehhoslovakkias, püüdsid kontrrevolutsioonilised propagandistid veeretada Nõukogude Liidule.

Nad väitsid, et Tšehhoslovakkias olevat ebakriitiliselt kasutatud «rahvussuhete nõukogulikku mudelit».

Arendades seda teesi ajakirjas «Život Strany» nr. 8—9, kordas F. Silnický vaenulikke väljamõeldisi rahvusküsimuse lahendamise kohta NSV Liidus ja leninliku rahvuspoliitika kohta:

«Nõukogulikku tüüpi föderatsiooni tekkimisel etendas domineerivat osa vene rahvas, mil esiplaanile seati VNFSV-i huvid, pealegi tuli otsus föderatsiooni kohta ülaltpoolt, mitte rahva hulgast. Nõukoguliku mudeli pimesi kopeerimist Tšehhoslovakkia SV-s püüti teoreetiliselt õigustada tšehhi rahvuse domineerimisega ühtse Tšehhoslovakkia riigi raamides.»

Avaldatud Nõukogude-vastaste materjalide hulk sai tegelikult «trükivabaduse» mõõdupuuks.

Ajalehes «L'ud» avaldati 18. mail Andrej I. allkirjaga «Kiri Donbassist», milles esitati väljamõeldisi «slovakkide raskest saatusest» Nõukogude Liidus.

Nädalaleht «Student» paigutas oma 29. mai numbrisse J. Štveračeki kirja «Ei nõustu», milles autor astus välja Nõu-

kogude Liidu seisukohtade vastu Iisraeli agressiooni suhtes Lähis-Idas.

Leides, et sellest veel ei piisa, avaldas «Student» (nr. 26) oma erikirjasaatja intervjuu Iisraeli välisministeeriumi Ida-Euroopa osakonna juhatajaga.

Mida siis rääkis ÜRO Julgeolekunõukogu poolt hukkamõistetud agressorriigi diplomaatiline esindaja? Tsiteerime sõnasõnalt:

> «Nõukogude Liidul on võimalus etendada Kesk-Idas otsustavat osa. Kuid kahjuks mängib ta senini negatiivset osa, kuna jätkab Araabia armee relvastamist tulevaseks agressiooniks Iisraeli vastu. Nõukogude Liit mitte ainult et ei toeta, vaid koguni takistab neid Araabia elemente, kes püüavad küsimusele kainelt vaadata ja kalduvad konflikti lahendama.»

Tendentslikult üles puhudes ja liialdades puudusi Tšehhoslovakkia majanduse arenemises, tegi ajakirjandus need kaudselt, mõnikord aga ka otseselt sõltuvaks majanduslikest suhetest Nõukogude Liiduga.

Ebaõiges valguses kujutati Tšehhoslovakkia SV ja NSV Liidu vaheliste kaubanduslike suhete tulemusi, levitati väiteid, et see kaubandus olevat Tšehhoslovakkiale kahjulik ja NSV Liit käituvat nagu kolonisaator.

Kui aga «vaba ajakirjanduse» organid oleksid vaevunud tooma oma lugejatele tõelisi fakte Nõukogude Liidu ja Tšehhoslovakkia vahelise kaubanduse kohta kas või üksnes viimase kaheteistkümne aasta vältel, siis oleks saanud uuesti teatavaks, et selle perioodi jooksul on Nõukogude Liit saatnud Tšehhoslovakkiasse:

17 miljonit tonni teravilja,
ligi 700 000 tonni puuvilla,
umbes 70 000 tonni villa,
51 miljonit tonni naftat,
80 miljonit tonni maaki,
umbes 2 miljonit tonni malmi,
umbes 2,5 miljonit tonni valtsmetalli,
285 000 tonni vaske,
üle 200 000 tonni alumiiniumi,
üle 3,5 miljoni tonni apatiidikontsentraati,
170 000 tonni tsinki,
üle 200 000 tonni asbesti,
ligi 5 miljonit tihumeetrit puitu,
liig 1200 miljoni rubla väärtuses masinaid ja seadmeid.

Kõigi nende kaupade ostmiseks vabavaluuta eest oleks Tšehhoslovakkia pidanud kulutama umbes 3,5 miljardit dollarit.

Nõukogude Liit aga sai oma saadetiste vastu neid kaupu, mida Tšehhoslovakkia rahvamajandus toodab: seadmeid ja masinaid, rahvatarbekaupu — jalatseid, riiet, valmisrõivaid, galanteriikaupu ja muud.

Reaktsiooniliste elementide valelikud väited, et kaubavahetus Nõukogude Liiduga olevat Tšehhoslovakkiale kahjulik, olid mitte ainult Nõukogude-vastaseid meeleolusid hõõgvele puhuma kalkuleeritud, vaid ka otseselt seadusliku valitsuse poliitika vastu suunatud.

Juba 14. mail ütles Tšehhoslovakkia valitsuse esimees O. Černík pressikonverentsil Prahas:

«Tšehhoslovakkia valitsus pole iialgi keeldunud ega keeldu majanduslikust koostööst sotsialistlike riikidega, eriti Nõukogude Liiduga, kes on Tšehhoslovakkia suurimaks kaubanduspartneriks.»

Samuti rõhutas O. Černík:

«Orienteerume efektiivsematele koostöövormidele VMAN-i liikmesriikidega... Valitsus kavatseb uurida kõiki võimalusi Tšehhoslovakkia SV laialdasemaks osavõtuks VMAN-ist.»

Seda vennaliku koostöö poliitikat arendati 23.—26. augustini 1968 Moskvas toimunud Nõukogude—Tšehhoslovakkia läbirääkimiste tulemusel veelgi täielikumalt ja laialdasemalt. 10. septembril kirjutasid NSV Liidu Ministrite Nõukogu esimees A. N. Kossõgin ja Tšehhoslovakkia SV valitsuse esimees O. Černík Nõukogudemaa pealinnas alla valitsustevahelisele kokkuleppele ja majandusprotokollile uute suurte vastastikuste hangete kohta.

Nagu Tšehhoslovakkia SV valitsuse esimehe asetäitja F. Hamouz 11. septembril Prahas ütles, leidsid Tšehhoslovakkia esindajad Moskvas Nõukogude Liidu juhtkonnalt täielikku mõistmist, mille tõendiks on eriti allakirjutatud majanduskokkulepped. Need kokkulepped, rõhutas F. Hamouz, lõid olulised eeldused edasiseks konsolideerumiseks riigis ja Tšehhoslovakkia SV rahvamajanduse arenemiseks. Nad aitavad kindlustada Tšehhoslovakkia rahva elutaset ja normaalset tööd.

Reaktsiooni ideoloogid tahtsid iga hinna eest Tšehhoslovakkia rahvast Nõukogude Liiduga tülli ajada.

Nii avaldas «Rudé Právo» 13. mail C. Navara artikli «Kaugel Moskvast», mis oli pühendatud NSV Liidu ja Tšehhoslovakkia vastastikuste suhete ajaloole. Artikli autor väitis, et veebruarijärgsele Tšehhoslovakkiale on iseloomulik

> «kõige nõukoguliku pimesi kopeerimine ja ... tšehhide ning slovakkide rahvuslike, majanduslike ja isegi kultuuriliste eripärasuste allakiskumine». «Kogemuste üle-

võtmine on juhtivatel töötajatel otsekui kohuseks saanud.» Autori arvates hakkas selle tulemusel «suhteid NSV Liiduga iseloomustama apaatia ja ükskõiksus, eriti noorema põlvkonna juures, avalduma ironiseerimine kõige üle, mis rahvuslikest tavadest erines, ja Lääne ühiskonna väliste nähete ebakriitiline ülistamine».

Lääne orientatsioon läks moodi teatud osa kirjanike ja ajakirjanike juures. Nii kirjutati ajakirja «Nová Mysl» 4. numbris, et pärast Teist maailmasõda **oleks Tšehhoslovakkia pidanud tingimata orienteeruma Inglismaa ja Prantsusmaa suunas ja ainult «kujunenud asjaolud sundisid teda liituma sotsialistliku süsteemiga».**

Niisugune asjade pööre Tšehhoslovakkia ajakirjanduses leidis viivitamatult tormilist heakskiitu Läänes. Hinnates Tšehhoslovakkia siseolukorda kontrrevolutsiooni «kuuma suve» kõige palavamal ajal, kirjutas Lääne-Saksa ajakiri «Der Spiegel» juuli keskel:

«Tõeline opositsioonipartei on riigis juba olemas: see on ajakirjandus.»

Ja tõepoolest, massilise informatsiooni vahendid, mille kontrollimine selleks ajaks juba peaaegu täielikult oli läinud antisotsialistlike jõudude kätte, muutusid peamiseks tugialaks plaanipärastele ja kontsentreeritud rünnakutele sotsialistliku korra pihta. Egas ajaleht «Washington Post». asjatult vaimustusega ei rõhuta, et Tšehhoslovakkias

«teostasid raadiotöötajad, ajalehtede välismaaosakondade toimetajad ja kirjanikud **veretu pöörde,** käänates pahupidi Tšehhoslovakkia ajakirjanduse ja teised informatsioonivahendid . . .»

Rohke vastukaja kodanliku ajakirjanduse veergudel on ümberlükkamatuks tõendiks, et informatsioonivahendite kasutamine reaktsiooniliste jõudude poolt Tšehhoslovakkias kutsus Lääne antikommunistlikes ringkondades esile vaimustatud heakskiidu ja täieliku toetuse.

Kelle huvisid «trükivabadus» Tšehhoslovakkia SV-s tegelikult teenis, võib otsustada kas või senaator Frank Mossi esinemise järgi Ameerika Ühendriikide Kongressil, kus ta avaldas heameelt asjaolu üle, et

«Tšehhoslovakkias on ajakirjandus vabanenud kommunistlikust ortodokssusest».

Siirast rõõmu ilmutasid kodanlike ajalehtede korrespondendid Tšehhoslovakkias selle üle, et Lääne ajakirjanduse esindajatele (kelle žurnalistivälimuse varjus sageli peituvad hoopis

teistsuguste Lääne «ametkondade» saadikud) on nüüdsest peale antud «laialdased võimalused».

Ajakiri «Newsweek» kirjeldas juhtumit, kus televisioonikompanii «CBS» korrespondent, kes Varssavi lepingu osaliste maade staabiõppuste ajal Nõukogude sõjatehnikat pildistas, Nõukogude sõjaväelaste poolt kinni võeti...

> «Ta anti üle tšehhidele, kes lasksid ta lahti koos tema poolt kasutatud filmilindiga,» tunnistab «Newsweek».

Nagu ajaleht «Die Presse» 30. mail rõhutas, oli Austria kinooperaatoritel «liberaliseeritud» ajakirjanduse kohta Tšehhoslovakkia SV-s televisioonisaadet tehes võtetel kasutada rohkem vabadusi ja võimalusi kui mõningates Lääne-Euroopa maades.

Oma Praha korrespondendi David Binderi suu läbi nimetas «The New York Times» ajakirjanduse kontrrevolutsioonilisi organeid

> «progressi peamiseks jõuks Tšehhoslovakkia demokratiseerimisel».

Jan Večeřa oma artiklis «Piisab meil julgust ettevõtlikkuseks?», mis avaldati nädalalehes «Kultúrny Tvorba», nõuab juba avalikult, et riigis tuleksid võimule tõelised intellektuaalid, mitte aga klassiteadlikud proletaarlased.

Pole imestada, et selline Tšehhoslovakkia «vaba ajakirjanduse» organite avalikult kapitalismimeelne kurss leidis Lääne imperialistlikelt ringkondadelt täielikku toetust.

Egas Ameerika ajakiri «Newsweek» asjata ei nimeta

> kõige tähelepanuväärsemaks seda asjaolu, et Lääne kommunismivastasele ajakirjandusele on «Tšehhoslovakkia ajakirjandus muutunud üheks paremaks informatsiooniallikaks».

Eriti soodne olukord kontrrevolutsioonilistele propagandistidele kujunes televisioonis.

Televisiooni direktor J. Pelikán, üks raevukamaid antisotsialismi peamehi, kes praegu on putkanud Läände, nõudis avalikult massilise informatsiooni vahendite «sõltumatust» parteilisest juhtimisest. Pole imestada, et just nimelt televisioonisaadetes päevast päeva esitati materjale, mille abil kavatseti riigis luua poliitilise närvilisuse õhkkonda, õhutada natsionalismi ja Nõukogude-vastaseid meeleolusid. Iseloomulik on, et samal ajal kadusid nende kuude vältel televisiooniprogrammist täielikult

saated majanduslikel teemadel, tööinimestest või ükskõik missugustest positiivsetest nähetest maa elus.

Veenva näitena selle kohta, milleni laskusid Nõukogudevastased laimajad, võib esitada fakti, kuidas tšehhi televisioon levitas väljamõeldist endise välisministri J. Masaryki tapmisest «Nõukogude agentide» poolt.

Kui võtta vaevaks heita pilk Lääne ajakirjade komplektidesse, siis võib märgata, et **juba 1965. aasta aprillis avaldas Lääne-Saksamaa iganädalane ajakiri «Der Spiegel» artikli J. Masaryki «salapärasest surmast», esitades ülalnimetatud Nõukogude-vastase versiooni.** Artiklile oli alla kirjutanud keegi Michael Rand.

Kes on Michael Rand? Nagu selgub, on see Benno G. Vejgl. 1933. aastal avati Vejgli «teenistuskiri» — mitmel korral igasuguste kelmuste eest kohtulikult karistamiste nimistu. Ka deserteerimise eest on ta olnud kohtu all. 1937. aastal sattus Vejgl Tšehhoslovakkia vastuluure järelevalve alla kui koostöös gestaapoga kahtlustatav isik. 1939. aastal, hitlerliku okupatsiooni ajal, kadus ta Tšehhoslovakkiast ja ujus mõne aja pärast pinnale Inglismaal, kus alustas koostööd «Intelligence Service'iga».

Pärast sõda, 1947. aastal, pöördus Vejgl tagasi kodumaale, kindla käsuga oma peremeestelt — mitte pihku sattuda. Ent kukkus jällegi sisse. Pärast vangisistumist pöördus tagasi Inglismaale, kus esines juba «eksperdina Tšehhoslovakkia alal».

Nõukogude-vastane udujutt, mille Jan Masaryki surma kohta fabritseeris välismaiste luurete agent, **lasti nüüd** (kolm aastat pärast selle jutu ilmumist «Spiegel'is»!) **Praha televisiooni poolt käiku, trükiti ära nagu «siiras tõde» nädalalehe «Student» ja teiste Tšehhoslovakkia väljaannete veergudel.**

Tšehhoslovakkia SV valitsuse moodustatud autoriteetne komisjon tuli kõigi olemasolevate dokumentide uurimise ja Masarykile lähedal seisnud isikute tunnistuste alusel järeldusele, et nimetatud versioon on täielikult vale.

Seda teatas ka Tšehhoslovakkia SV esindaja ÜRO Julgeolekunõukogu istungil niinimetatud Tšehhoslovakkia küsimuse arutamisel.

Nädalalehed «Student» ja «Obrana Lidu» laskusid nii madalale, et hakkasid oma veergudel populariseerima Münchenis (Lääne-Saksamaal) asuva, õõnestustöö poolest tuntud raadiojaama «Vaba Euroopa» tegevust.

24. juuli numbris avaldas «Student» reportaaži oma toimetuse töötajate külaskäigust sellesse raadiojaama. **Vestluses avaldasid «Vaba Euroopa» kaastöölised iseäranis selle üle kahetsust, et Ameerika armee ei jõudnud 1945. aastal Prahasse enne Nõukogude armeed.**

Analoogilise visiidi «Vabale Euroopale» tegid «Obrana Lidu» korrespondendid. Nädalalehe 20. juuli numbris püüavad nad selle imperialistliku propaganda õõnestuskeskuse tegelasi igati rehabiliteerida.

> «Meie leeris,» kirjutavad nad haletsustundega, «nimetatakse «Vaba Euroopa» kaastöölisi reeturiteks, elukutselisteks spioonideks, viimasteks jätisteks. Niisugustest hinnangutest pole tänaseni loobutud ... «Vaba Euroopa» kohta on meil terved mäed paberit täis kirjutatud, kuid me teame temast siiski väga ja väga vähe.»

Et seda lünka täita, andsid «Obrana Lidu» korrespondendid sõna «Vaba Euroopa» kaastöölistele, kes püüdsid raadiojaama õõnestustegevust kõige idüllilisemas valguses kirjeldada. Tõsi küll, nad tunnistasid, et varem kujutas see raadiojaam endast «tormilist ja ärritatud opositsiooni» sotsialistlikele maadele, kuid et «praegusel etapil» iseloomustab tema tegevust ... «dialoog».

Vestluskaaslaste sümpaatia ja huvi osaliseks saades ei häbenenud laimajad ning ideoloogilised diversandid avaldada soovi omada Prahas ... oma korrespondenti.

Need mõlemad publikatsioonid kutsusid esile Tšehhoslovakkia SV patriootliku avaliku arvamuse nördimuse. «Tuleb hüljata,» kirjutas «Rudé Právo», «igasugune kontakt nendega, kes kahekümne aasta vältel on püüelnud meie püüdlustest hoopis erineva poole.»

«Obrana Lidu» toimetus oli sunnitud katkestama artiklite trükkimise «Vaba Euroopa» kohta.

«Zemědělské Noviny», «Literární Listy», «Mladá Fronta», «Práce» ja teised ajakirjandusorganid, kes päevast päeva korrutasid «sõnavabadusest» ja vajadusest avalikult väljendada arvamuste lahkuminekut, **ilmutasid äärmist ühekülgsust ja sallimatust, kui oli juttu teiste sotsialistlike maade ajakirjanduse sõbralikust kriitikast, täiesti põhjendatud kartustest Tšehhoslovakkia sotsialistliku arenemise käekäigu pärast.**

Need seaduspärased kartused ja seltsimehelik kriitika kuulutati jalamaid vennalike sotsialistlike maade avalikkuse «ebakülalaldase informeerituse» järelduseks Tšehhoslovakkia sündmustest. «Práce» näiteks teatas, et sõprade ajakirjandus olevat lubanud endale «liialdusi» ja «moonutusi».

Samal ajal kirendasid nendesamade Tšehhoslovakkia väljaannete leheküljed viidetest kapitalistliku Lääne ajakirjandusele kui «autoriteetsele ja objektiivsele arbiitrile».

Kontrrevolutsionääride kallaletungid sotsialismijõududele Tšehhoslovakkias, Nõukogude Liidule ja vennalikele sotsialismimaadele rohkenesid pidevalt. «Trükivabadus» kandis reaktsioonile kauaoodatud vilja.

Töörahva koosolekutel ja miitingutel kõneldi ärevustundega sellest, et massilise informatsiooni vahendeid ei kasutata Tšehhoslovakkia rahva huvides, vaid tema kahjuks.

Nii viitasid töölismiilitsa aktiivi ülemaalisest koosolekust osavõtjad sellele, et propagandaorganid pole võtnud kasutusele abinõusid reaktsiooniliste elementide tegevuse vastu. Selles küsimuses võtsid töölised vastu spetsiaalse resolutsiooni, ja nähtavasti pole juhus, et nad pidasid vajalikuks tulla selle resolutsiooniga Nõukogude saatkonda ja paluda seda Moskvasse edasi saata.

Tõepoolest, tööliste esindajate selline tähtis koosolek ei leidnud Tšehhoslovakkia ajakirjanduses vajalikku valgustamist. Selle koosoleku pöördumist nõukogude rahva poole aga varjati Tšehhoslovakkia töörahva eest pikka aega.

Keegi vana kommunist, vana põrandaalune, leidis suure vaevaga võimaluse avaldada oma protesti parempoolsete antisotsialistlike jõudude tegevuse vastu, kes püüdsid massilise informatsiooni vahendeid enda kätte monopoliseerida.

Siin on tema sõnad:

«Teatud hästi organiseeritud reaktsiooniline rühmitus parteis, kelle käes on kõik informatsioonivahendid, tungib käesoleval ajal televisiooni ning raadio kaudu ja ajakirjanduses parteile kõige tooremalt kallale. See rühmitus, milles aktiivselt tegutsevad mitmesugused reaktsioonilised elemendid, teostab juba viis kuud seda kampaaniat, mis paratamatult viib partei ühtsuse hävitamisele. On tarvis selle rühmituse vastu otsustavalt ja avalikult välja astuda, avalikkuse silme ees tema kavatsusi iseloomustades ja paljastades.»

Vastuseks kostis ajakirjanike erakorralisel kongressil 25. juulil jultunud jutt A. Liehmilt «Literární Listyst»:

> «Juba mitme nädala jooksul kuuleme vastavate inimeste suust märkusi ajakirjanduse kohta.
>
> Mind ei eruta nende isikute sõnad ja rünnakud, kel meile omasest trükivabadusest on kõht valutama hakanud. Nende suhtumine on mulle täiesti ükskõik ...
>
> Mind huvitavad nende vaated ja määratlused, kes, nagu tavatsetakse öelda, esindavad progressiivset... niisiis vasakut tiiba. Sellest, et sotsialism vajab ajakirjandust, me juba kuulsime. **Aga vaat kas ajakirjandus vajab sotsialismi?»**

Avameelitsedes seejärel Ameerika kodanliku iganädalase ajakirja «Time» korrespondendi ees, kirjeldas seesama Liehm Tšehhoslovakkia ajakirjanduses kujunenud olukorda nagu «imetlusväärset unenägu», millest «keegi ei taha üles ärgata».

Antisotsialistlikud elemendid, demagoogiliselt peitu pugedes «trükivabaduse» nõudmise taha ja arendades kärarikast kampaaniat ajakirjanduse parteilise juhtimise kui «tsensuuri» vastu, **kehtestasid tegelikult omaenda faktilise tsensuuri toimetustes, ei võimaldanud ajaleheveergudele, raadiosse ega televisiooni pääsemist mitte kellelgi, kes oleks tahtnud esineda kontrrevolutsiooni salasepitsuste vastu ja sotsialistliku korra kaitseks.**

Vaimustusega kirjeldades 10. märtsil «tugevaid muudatuste tuuli», mis tema sõnade järgi «Tšehhoslovakkias puhuvad», tõi ajaleht «The New York Times» ära kellegi anonüümseks jääda sooviva tšehhi ajakirjaniku sõnad selle kohta, kes võib ja kes ei või praegu ajakirjanduse veergudel sõna võtta:

> «Kui konservatiiv tahaks propagandat teha, siis tuleks tal selleks kõiki kortereid ükshaaval külastada.»

Pole raske mõista, et antisotsialistid ja revisionistid, kes istusid kindlalt ajalehtede toimetustes, raadios ja televisioonis, kuulutasid viivitamatult «konservatiiviks» igaühe, kelle ütlemised neile ei meeldinud...

Selline olukord kutsus kasvava ärevuse esile kõigis tõelistes sotsialismipooldajates, kõigis sotsialistliku Tšehhoslovakkia ausates patriootides. Ent ainult vähesed neist suutsid tungida perifeeria-ajalehtede veergudele.

Siin on read ühest kirjast, mis teiste kirjade hulgas 30. juulil Bratislava ajalehes «Pravda» ära trükiti.

«Missugune on siis praegune sõna- ja trükivabadus? Kes kasutab seda praegustes tingimustes? Need on — käesoleval ajal Inglismaal elav välisministri endine sekretär Soukup, kel on praegu võimalus esineda meie televisioonis ja hinnata möödunud kahtkümmend aastat kui pimedusperioodi; dotsent Jiří Hermach väga rafineeritud kallaletungideks sotsialismi põhilistele institutsioonidele, s. o. kõik, kes ründavad partei juhtivat osa ja kohta ühiskonnas, nagu dotsent Kusý ja «Kahe tuhande sõna» autorid.

Niipea kui keegi niisuguse demagoogia ja antisotsialistlike kallaletungide vastu midagi ütleb, näiteks kindral Kodaj või nimetu partisan Ida-Slovakkia kombinaadist Košice linnas, tõuseb kohe protestilaine...

...Siin avaldatud kartusi pole esitatud niinimetatud konservatiivsete jõudude kaitsmise eesmärgil ega jaanuarieelse olukorra juurde tagasipöördumiseks. Need arvamused ja kartused kuuluvad keskealistele kommunistidele ja meie kodanikele, kes pole «Masaryki õilsa demokraatia» täidisega pirukate varal üles kasvanud, vaid on kogu oma nooruse pühendanud sotsialismi ehitamisele.

Käesolevates tingimustes ei saa keegi meil objektiivselt mää-

ratleda jõudude tõelist paigutust selles keerulises situatsioonis, ja olgu see tõsiseks hoiatuseks neile, kes praeguses ühiskondlikus liikumises endale sihiks on seadnud kapitalismi taaselustamise. Ei neil, kes pärast 1948. aastat pagesid Läände, ega neil, kes jäid meie juurde ja nüüd on hakanud aktiviseeruma, ei õnnestu seda teha. Kakskümmend aastat visa võitlust sotsialismi eest on jätnud niisugused sügavad juured, mida ükski praeguse massihüsteeria torm ei suuda välja kiskuda.

Sotsialism, ükskõik missuguseid lootusi tema likvideerimiseks ka poleks, on ja jääb meil kindlaks ühiskondlikuks korraks. Ja meie jääme nende ülemaailmsete jõudude poolele, kes viiekümne aasta vältel, karmide katsumuste aastatel, vankuma ei löönud ja oma teelt kõrvale ei kaldunud.»

Kirjale on alla kirjutatud nimetähed Z. B.

Esitame veel ühe kirja, millele on alla kirjutanud Jozef Kl'ačko ja mis on samas Bratislava «Pravdas» ära trükitud ning ajalehe peatoimetajale adresseeritud:

«Viimasel ajal avaldavad ajalehed igasugust jama. Mina ei kujutle tõsist ajalehte selge orientatsioonita. Mulle isiklikult näib, et Teie olete mingite «üliprogressiivsete» toimetajate mõju all, kes on võimelised hävitama igaüht, kes julgeks mõtelda teisiti.

Võtkem näiteks Kodaj juhtumi. Ta on kodanik, rahvasaadik, kes söandas omal viisil (ta on ju sõjamees!) oma arvamust kuuldavalt välja öelda. Kuidas aga ajakirjanikud talle kallale tungisid!»

Ent need kained hääled summutati antisotsialistide-kontrrevolutsionääride poolt, kes peremehetsesid enamikus ajalehtedest.

Pärast sotsialistlike maade sõjavägede ajutiselt Tšehhoslovakkiasse astumist olid kontrrevolutsiooni jõud asjaolude kujunemise tõttu sunnitud oma tõelisi plaane enneaegselt paljastama — nad läksid üle avalikele kallaletungidele sotsialistliku korra vastu, pöörasid rinde Tšehhoslovakkia SV seadusliku valitsuse vastu.

Ka kontrrevolutsioonilised ajakirjanikud, kes istusid informatsiooniorganites, pöörasid rinde ümber. Osutus, et neil on «erakorralise olukorra» puhuks juba varutud trükikojad ja paberitagavarad.

Ameerika «Herald Tribune», märkides 22. augustil rahuldustundega ära arvukate põrandaaluste kontrrevolutsiooniliste informatsiooniallikate tegevust Tšehhoslovakkias, tunnistas: **«Täiesti ilmne, et vastupanu plaanid selles valdkonnas pidid olema juba aegsasti ette valmistatud.»**

Inglise «Daily Telegraph» kriipsutas alla: «Tšehhi ülestõusu valmistati ette **tasapisi ja kaua,** pinnale tulles aga osutuski ta hästi ettevalmistatuks.»

Niiviisi pandi viimane punkt «vaba ajakirjanduse» kontrrevolutsioonilises evolutsioonis. Alustanud võltsidest sotsialismi «liberaliseerimise» loosungitest, **muutusid** sotsialismi vaenlaste küüsi sattunud **informatsioonivahendid kontrrevolutsiooni tööriistaks, nende tööriistaks, kes püüavad kapitalistlikku korda Tšehhoslovakkias vägivaldselt restaureerida.**

KONTRREVOLUTSIOONI KURSS VÕIMU HAARAMISELE

Reaktsiooniliste jõudude tegevusliiniks oli võimu haaramise organisatsiooniline tagamine. Seepärast kuuluski nii tähtis osa opositsioonile, mis pidi avalikult ja otseselt õõnestama rahva vaadete ühtsust Tšehhoslovakkia saatuse küsimuses.

Kes siis võttis enda peale selle räpase osa täitmise?

Need, kes ka praegu uue jõuga jätkavad opositsioonijoont Čiernas Tisza ääres ja Bratislavas toimunud nõupidamiste otsuseid ning Moskva läbirääkimiste tulemusi elluviivate Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei ja Tšehhoslovakkia seadusliku valitsuse vastu.

Need jõud koondusid kõige erinevamate nimetuste alla, nad esinesid mitmete klubide, ringide, koondiste ja koguni parteide sildi all. **«Klubi 231», «Aktiivsete parteitute klubi», «Sõltumatute kirjanike ring», «Kriitiliselt mõtlevate isiksuste klubi», «Inimõiguste kaitsmise organisatsioon», «Sotsiaaldemokraatliku Partei ettevalmistav Keskkomitee» jt.**

Mõistagi püüdsid nad kõik võimalikult kiiresti saavutada legaalset seisundit. Piisab, kui öelda, et juba 1968. aasta juuni keskpaigaks oli Siseministeerium saanud kokku **70 avaldust uutelt organisatsioonidelt ja koondistelt. 31 organisatsiooni esindajad andsid sisse oma põhikirja, 39 organisatsiooni esindajad käisid ministeeriumis «konsulteerimas» oma juriidilise seisundi küsimuses, püüdsid saada mitmesugust informatsiooni jne.**

«Klubi 231» koondas oma katuse alla üle neljakümne tuhande inimese. Nende hulgas oli palju endisi kriminaal- ja riiklikke kurjategijaid. Nagu märkis ajaleht «Rudé Právo», võib selle klubi liikmete hulgas kohata endisi natse, esseslasi, henleinlasi, omal ajal hitlerlaste poolt loodud niinimetatud Slovaki riigi nukuvalitsuse ministreid ja reaktsioonilise vaimulikkonna esindajaid.

Nende inimeste südametunnistusel on palju süütult tapetud kommuniste, Tšehhoslovakkia ausaid kodanikke.

«Klubi 231» * loodi 31. märtsil 1968. aastal Prahas toimunud

* Pärast reaktsiooni purustamist 1948. aasta veebruaris karistati sotsialistlikus Tšehhoslovakkias riigivastase ja kontrrevolutsioonilise tegevuse eest «Vabariigi kaitsmise konstitutsioonilise seaduse» paragrahv 231 alusel.

koosolekul, kuigi ta ei saanudki Siseministeeriumilt eksisteerimiseks ametlikku luba. Ajakirjanduses on nimetatud mõningaid selle klubi juhte.

Kes nad on? «Klubi 231» Keskkomitee informatsiooniosakonna juhatajaks sai Radovan Procházka, üheks Keskkomitee liikmeks — endine kodanlik kindral Václav Paleček, dokumentatsioonikomisjoni esimeheks — Otakar Rambousek, klubi peasekretäriks Prahas — Jaromír Brodsky.

Omal ajal paljastati Radovan Procházka ja Otakar Rambousek kui Ameerika luure agendid. Václav Paleček oli tihedalt seotud Inglise saatkonnaga. Jaromír Brodský on juba ammu tuntud oma fašistlike veendumuste poolest.

Seda, et klubi on kõige mustema reaktsiooni esindajate kogunemiskohaks, tunnistavad ka mõnede õigustatult rehabiliteeritud poliitikategelaste avaldused.

Nad kirjutasid:

> «Klubi liikmete seas on okupatsiooniaegseid kollaboratsioniste, vargaid, mõrvareid, kes olid ja jäävad meie rahva ja kõigi ausate inimeste vaenlasteks. Klubi ridadesse on pugenud ka niisuguseid inimesi, kes 1948. aasta revolutsiooni perioodil ja pärast seda võitlesid progressiivsete jõudude vastu meie riigis, panid toime poliitilisi mõrvu ja teisi vägivallaakte.»

Mida on aga väärt näiteks järgmine Brodský avaldus!

Klubi liikmete ühel kokkutulekul ütles ta, täis tigedust ja viha kommunistide vastu:

«Kõige parem kommunist on surnud kommunist, aga kui ta veel elus on, siis tuleb tal jalad alt ära lüüa.»

Oma kuritegelikke vaateid ei varjanud ka **keegi Hrdý, klubi esimees Praha 1. linnarajoonis, kes ütles, et situatsioon on väga sobiv sotsialistliku korra kukutamiseks.**

«Klubi 231» rajas ulatusliku perifeeriakomiteede võrgu. Klubi filiaalid tekkisid isegi Ameerika Ühendriikides ja Kanadas. Seal värvatakse Tšehhoslovakkia emigrante poliitiliste kurjategijate, ülejooksikute ja kodumaa reeturite hulgast, kogutakse aktiivselt vahendeid klubi fondi. Tšehhoslovakkias korraldas klubi illegaalseid koosolekuid ja konverentse.

Ajalehes «Rudé Právo» toodi hiljuti ära avalik kiri ühele «Klubi 231» sekretärile Šromile. Kirja autor A. Černý paljastab teda kui spekulanti ja reeturit.

Ta kinnitab ning tõestab dokumentide ja väljavõtetega Šromi enda kirjutatud eluloost, et too oli suure eraettevõtte omanik. Pärast Tšehhoslovakkia vabastamist tegutses ta majanduse alal. 1944., 1948. ja 1950. aastal karistati Šromi kohtulikult spekuleerimise ja mustal turul sooritatud afääride eest. Seejärel hak-

kas ta tööle Ameerika luure tasulise agendina ja, nagu ta ise tunnistab, on ta Ameerika luurele edasi andnud salajasi andmeid.

«Klubi 231» dokumentatsioonikomisjon, mida juhtis Otakar Rambousek, tegeles «materjalide kogumisega ebaseaduslikes tegudes süüdi olevate inimeste kriminaaljälitamiseks». See ülesanne on põhikirjas formuleeritud uduselt, selleks et anda «komisjoni liikmetele» vabad käed igasuguseks omavoliks.

Rambousek ise aga, nagu kirjutas 28. mai artiklis «Rudé Právo», mõisteti 1949. aastal eluks ajaks vangi riigivastaste tegude pärast. 1964. aastal vabastati ta vanglast tingimisi kuni 1971. aastani.

«Klubi 231» liige František Poull oli pidevalt kontaktis Pariisis ilmuva emigrantliku ajakirja «Svědectví» toimetajaga ning Ameerika Ühendriikide Luure Keskvalitsuse agendi Pecháčekiga ning ka raadiojaama «Vaba Euroopa» kaastöötajatega. See raadiojaam andis selgesti mõista, et ta on valmis osutama klubile igakülgset abi.

Üks klubi aktiviste **Jaromír Nebeský Prahast astus kontakti lennukompanii «Pan-American» esindajatega, kes läksid nii heldeks, et lubasid anda klubile 10 000 dollarit.**

Mai alguses saabus Ameerika Ühendriikidest Prahasse **Luure Keskvalitsuse agent Stanislav Jenčík, kes astus demonstratiivselt «Klubi 231» liikmeks ja pakkus «omakasupüüdmatut» finantsabi dollarites.**

«Klubi 231» tuntud tegelane Hrubý on omaaegse Tšehhimaa ja Moraavia protektoraadi ministri poeg. Klubi juhatusse valiti terrorist Kebl ja keegi Slavík, kelle isa juhib praegu Ameerika Ühendriikides reaktsioonilist organisatsiooni «Vaba Tšehhoslovakkia Nõukogu».

Üks «Klubi 231» juhte Prášek kutsus üles **kõrvaldama Tšehhoslovakkia töölised võimult,** varjamata oma viha rahvavõimu vastu, keegi Šiška nõudis ei rohkem ega vähem **kui Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei täielikku likvideerimist.**

«Klubi 231» aktivistid sõitsid takistamatult ringi mööda Tšehhoslovakkia linnu ja külasid ning esinesid üleskutsetega mitte valida kommuniste juhtivatesse võimuorganitesse, ühtlasi aga kogusid nad nii keskuses kui ka kohtadel andmeid Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei liikmete kohta, et **«õiendada nendega parajal ajal arveid».**

Kasutades ära keerulist sisepoliitilist olukorda, täielikku karistamatust, kuulutas «Klubi 231» end «üleriigiliseks poliitiliseks organisatsiooniks» ja nõudis, et talle antaks ... õigus luua oma fraktsioon Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi Rahvuskogus.

Klubi juhid, keda innustati Läänest, kavandasid plaane võtmepositsioonide hõivamiseks kõigis Tšehhoslovakkia Sotsialist-

liku Vabariigi poliitilise, riikliku ja majandusliku elu valdkondades. Nende inimesed trügisid juhtivatele kohtadele poliitilistes organisatsioonides, ettevõtetes ja asutustes.

«Klubi 231» rajas põrandaalused «nelikud», kelle ülesandeks oli mitmesuguste valekuulduste levitamine, ausate inimeste teotamine ja terroriseerimine.

«Klubi 231» peamehed omistasid «demokratiseerimise protsessi» mõistele oma erilise sisu, nõudsid selle protsessi viimist **«lõpuni».**

Seejuures püüdsid nad eriti pääseda juhtivatele kohtadele armees ja riikliku julgeoleku organites.

> «Lääs on teadlik meie olemasolust,» ütles klubi aktivist Ameerika agent Fabon, «ta ootab meilt konkreetseid tegusid ja hakkab meid toetama. Meil ei saa olla ühist teed nendega, kes kardavad, seda enam siis, kui võit on juba lähedal.»

Klubi asjamehed püüdsid elanike hulgas igati reklaamida oma sidemeid välismaaga, sealhulgas ka finantssidemeid.

Nii loeti klubi koosolekul Praha lähedal Semilys ette rühma välismaale põgenenud riiklike kurjategijate kiri, milles teatati, et ühes välismaa pangas on avatud arve «Klubi 231» nimele.

«Klubi 231» koostas proskriptsioone Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi parteitöötajate ja riigiteenistujate kohta ning saatis neid laiali oma perifeeriaosakondadele. Paljude tšehhide ja slovakkide aadressil, kes olid jäänud kindlalt internatsionalistlikule positsioonile ja astusid julgelt välja sõpruse eest Nõukogude Liiduga, hakkas tulema ähvarduskirju, levitati lendlehti ja plakateid üleskutsetega: «Maha Tšehhoslovakkia Kommunistlik Partei!», «Maha NSV Liit!», «Surm kommunismile!»

«Klubi 231» Bratislava osakonna presiidiumi koosolekul käesoleva aasta juuni lõpul ütles üks klubi juhte Vindra:

> «Meie read peavad muutuma arvukamateks kui seda on Slovakkia Kommunistliku Partei omad, nii et me vajaduse korral võiksime purustada kommunistliku partei. Me likvideerime sotsialismi.»

Üks «Klubi 231» ideoloog K. Osvald viis käesoleva aasta juunis läbi klubi aktivistide instrueerimise ning teatas, et

> «klubi liikmed peavad ergutama demokratiseerimise nõuet, sõnavabaduse, ühingute ja demonstratsioonide vabaduse nõuet, tsensuuri kaotamise nõuet. Meie,» jätkas K. Osvald, «peame kohandama oma taktika demokratiseerimise protsessiga, me peame massilise mõjutamise vahendeid ära kasutades diskrediteerima Siseministeeriumi, sundima riikliku julgeoleku organeid üle minema kaitsele, me peame nõudma, et Tšehhoslovakkia Kommunistlik Partei arutaks avalikult mineviku deformat-

sioone ja protsesse, me peame õõnestama usaldust Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei vastu, vähendama tema autoriteeti tööliste seas, me peame saavutama kommunistliku partei puhastamise, meie taktika peab olema kohandatud võimu haaramisele ilma laskudeta.»

Teine klubi tegelane Šmid kinnitas mitmel koosolekul: «on lubamatu, et Tšehhoslovakkiat valitsevad töölised».

Lõuna-Moraavi piirkonna Strání külas nõudsid «Klubi 231» aktivistid, et valijad ei hääletaks Rahvuskomitee valimisel kommunistide poolt, sest nad «on väärt, et nad põletataks».

«Klubi 231» tegevus kutsus muidugi mõista esile rahutust ausates Tšehhoslovakkia kodanikes, kellele oli kallis nende sotsialistlik kodumaa. Paljud patrioodid pidasid oma kohuseks hoiatada avalikkust ja pöördusid kirjadega ajalehtede toimetustesse, väljendades rahutust seoses sotsialismivaenulike jõudude tegudega.

Nii avaldati mitmes Ostrava lehes kiri, milles paljastati paljud «Klubi 231» liikmed kui hitlerliku okupatsiooni aegsed kollaboratsionistid, röövijad ja mõrtsukad.

Kirja autorid märkisid õigesti, et need inimesed ei väärinud rehabiliteerimist, sest **«täna on nad Tšehhoslovakkia rahva ja kõigi ausate inimeste vaenlased». Patrioodid kirjutasid, et need kuritegelikud elemendid ja kodumaa reeturid ei ole «kunagi katkestanud võitlust progressiivsete jõudude vastu, nad panid toime poliitilisi mõrvu ja teisi vägivallaakte».**

Kiri hoiatas, et «Klubi 231» liikmed kavatsevad «õiendada arveid revolutsiooniliste saavutustega» ja tahavad «taastada vana korra».

Oma kontrrevolutsioonilise tegevusega ei jäänud maha ka **«Aktiivsete parteitute klubi» («KAN»)**, mis pretendeeris peaaegu et kõige massilisema poliitilise organisatsiooni osale.

5. aprillil toimus Prahas koosolek, kus 144 inimest kuulutasid välja «Aktiivsete parteitute klubi» loomise. On iseloomulik, et see toimus just siis, kui ajalehtedes, raadios ja televisioonis, mille olid enda kätte haaranud reaktsioonijõud, tehti ulatuslikku kampaaniat Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei vastu.

Klubi juhtide seas oli ka üks kõige tagurlikumaid tegelasi I. Sviták, kes töötas Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi Teaduste Akadeemias. Varem oli ta Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei ridadest välja heidetud. Tema abilisteks said Rybáček, Musil ja Klement'ev — rahvusvahelise sionistliku organisatsiooni agendid.

Mai keskpaiku avaldas klubi oma programmavalduse. Ta vastandas end avalikult Tšehhoslovakkia Kommunistlikule Parteile.

Ajakirjas «Reportér» toodi ära I. Svitáki mahukas avaldus,

mis sisaldas terve programmi kommunistide järkjärguliseks kõrvaldamiseks võimult ja võimu üleminekuks sotsialismivaenulike jõudude kätte.

Klubi praktiline agitatsiooni- ja propagandategevus (tema «aktivistid» korraldasid iga nädal Prahas ja teistes linnades miitinguid ja koosolekuid) taotles kokkuvõttes Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei ja sotsialistliku korra diskrediteerimist, millele vastandati «poliitilise korralduse teisi variante», näiteks kodanlikku vabariiki.

Klubi juhid püüdsid värvata poolehoidjaid mitte ainult teadusliku ja tehnilise intelligentsi, vaid ka tööliste ja sõjaväelaste hulgast.

Sel eesmärgil rajasid nad klubi filiaale ettevõtetes ja mitmesugustes organisatsioonides. Nad nimetasid neid filiaale «Sõna ja ajakirjanduse kaitsmise ühinguteks», mis läks eriti moodi Tšehhoslovakkias käesoleval suvel.

Nende «ühingute» peamiseks ülesandeks oli kaitsta nende inimeste «õigust» esineda ajakirjanduses, raadios ja televisioonis, kes tungisid kallale Tšehhoslovakkia Kommunistlikule Parteile ja kõigile progressiivsetele jõududele.

Vastates Lääne-Saksamaa ajakirja «Der Spiegel» küsimusele, millise auditooriumi poole «klubi» kavatseb pöörduda, ütles I. Sviták:

> «Tohutu potentsiaalse jõu poole: 6 miljoni valimisõigust omava inimese poole, kes ei ole meie maal poliitiliselt organiseeritud. Võib endale ette kujutada, et need inimesed hakkavad etendama aktiivsemat osa — seni on nendega ainult manipuleeritud.»

«Der Spiegel» esitas küsimuse:

> «Te olete arvamisel, et see võib olla reservuaariks uuele poliitilisele rühmale, uuele parteile, mida täna küll veel pole, kuid mis võib ehk homme või ülehomme tekkida kommunistliku partei kõrvale?»
>
> I. Svitáki vastus:
>
> «Jah, selles suunas areneb tendents.»

Selle klubi juhtijate lõppeesmärk erineb vähe «Klubi 231» tegelaste eesmärgist. Nad püüdsid trügida vastutavatele kohtadele mitmesugustes riigivalitsemise organites, asuda riigi poliitilise elu esiridadesse. «Aktiivsete parteitute klubi» nõudis endale täielikku osavõttu riigi valitsemisest, oma aktivistidele «õigust» asuda juhtivatele ametikohtadele.

Selliste ideedega esines ajakirjanduses «filosoof» I. Sviták.

Nädalalehes «Student» (nr. 16) kutsus ta haritlasi ja üliõpilasi üles taotlema seda, et eelseisvatel Rahvuskogu valimistel ei

valitaks tagasi ühtegi praegust rahvasaadikut. Ta kutsus üles «murdma läbi seina, mis eraldab Tšehhoslovakkiat Euroopast sel teel, et haritlased ja üliõpilased propageerivad vastavaid ideid».

Veelgi otsekohesemalt väljendus I. Sviták «Aktiivsete parteitute klubi» manifestis. Selles on öeldud:

> ««Aktiivsete parteitute klubi» peab tegutsema samuti, nagu tegutseb vaaraorott (ihneumon) võitluses maoga, kes on temast kaks korda tugevam. Vaaraorott manööverdab kogu aeg, taganeb sageli, ründab ja asub jälle kaitsele. Ta varitseb sellise olukorra kättejõudmist, kui saabub võimalus haarata madu kõige kaitsetumast kohast ja anda talle surmav hoop.»

On iseloomulik, et oma kontrrevolutsioonilises tegevuses oli I. Svitákil kokkupuuteid Nõukogude-vastase organisatsiooniga «Rahva Töö Liit».

I. Sviták ei ole uustulnuk Saksa Föderatiivse Vabariigi televiisorite ekraanil ja Lääne-Saksamaa ajakirjanduse veergudel. Häbitult teeb ta maatasa Tšehhoslovakkia sotsialistlikke kogemusi, irvitab Nõukogude sõdurite mälestuse üle, kes langesid võitluses Tšehhoslovakkia vabastamise eest.

I. Sviták teatas, et demokratiseerimise protsessi huvides, «absoluutse vabaduse» saavutamiseks on võimalik ka kodusõja tee.

Praha «Aktiivsete parteitute klubi» juhtijad püüdsid rajada klubi organisatsioone perifeerias. Nii näiteks esines Jan Štěpánek **4. juunil keskuse esindajana «Aktiivsete parteitute klubi» ettevalmistava komitee organisatsioonilisel koosolekul Říčanys. Oma kõnes kutsus Štěpánek üles Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei aparaadi, armee ja julgeolekuorganite «puhastamisele».**

Osutus, et äsja tekkinud «Aktiivsete parteitute klubil» olid ulatuslikud ja hästi korraldatud sidemed mitmete välismaa antikommunistlike organisatsioonide ja parteidega, eelkõige Lääne-Saksamaal.

Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei vastase reaktsioonilise opositsiooni rindesse lülitusid aktiivselt ka endiste sotsiaaldemokraatide rühmad.

7. juunil avaldas ajaleht «Svobodné Slovo» järgmise teadaande:

> «5. juunil arutasid sotsiaaldemokraatide esindajad oma kohtumisel Prahas teadaannet, et on loodud Tšehhoslovakkia Sotsiaaldemokraatliku Partei ettevalmistav Keskkomitee, mis on juba võtnud kontakti Rahvusrinde Keskkomiteega.
>
> Nad võtsid teadmiseks informatsiooni Tšehhoslovak-

kia Sotsiaaldemokraatliku Partei ettevalmistavate komiteede loomise kohta teistes Tšehhimaa ja Moraavia linnades ja rajasid linna ettevalmistava komitee. Oma otsusest informeerisid nad 6. juunil Rahvusrinde linnakomiteed.»

Omal ajal keeldusid sotsiaaldemokraatliku partei endise juhtkonna reaktsioonilised elemendid allumast Rahvusrinde ja Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei Keskkomitee otsusele, millega keelati iseseisva sotsiaaldemokraatliku partei taasloomine. Nüüd arendasid nad tormilist tegevust, püüdes lõhestada töölisklassi ridu.

Oma õõnestustegevuses pidasid nad sobivaks kõiki vahendeid, rajasid partei põrandaaluseid komiteesid ettevõtetes, propageerisid aktiivselt mõtet likvideerida Tšehhoslovakkia Kommunistlik Partei. Selle partei juhid ei põlanud koostööd Lääne luureorganisatsioonidega, reaktsiooniliste Tšehhoslovakkia emigrantidega, niinimetatud «Sotsialistliku Internatsionaali» liidritega. Loodi tihe kontakt Tšehhoslovakkia Sotsiaaldemokraatliku Partei ühe endise juhiga — Inglise luure agendi Vilimiga, kes praegu asub Londonis.

Vilím organiseeris Genfis kohtumise teiste kodumaa reeturitega. **Nad koostasid ja saatsid Tšehhoslovakkiasse instruktsiooni, milles olid ette nähtud abinõud Sotsiaaldemokraatliku Partei ettevalmistava Keskkomitee loomiseks.**

Välismaa sotsiaalreeturid saatsid oma emissare Tšehhoslovakkiasse, et **«osutada ideelist mõju sündmuste arenemisele».**

Viis kuud tagasi viibis Prahas üks «Sotsialistliku Internatsionaali» emissare, keegi Krivine. Tema ülesandeks oli ergutada kontrrevolutsiooniliste elementide õõnestustegevust.

Praha üliõpilaste koosolekul «Slaavi Majas» õpetas ta kõhklevaid noorukeid välja astuma rahva sotsialistlike saavutuste vastu. Krivine andis üliõpilastele edasi lendlehe Poolas riigivastase tegevuse eest arreteeritud Modzelski ja Guroni kirja tekstiga, korjas aadresse kontrrevolutsioonilise kirjanduse saatmiseks välismaalt.

21. juunil korraldasid Tšehhoslovakkia Sotsiaaldemokraatliku Partei liidrid Prahas ettevalmistava komitee koosoleku. **Pärast seda loodi oblasti- ja rajoonikomiteed ning samuti ka sadu algorganisatsioone. Faktiliselt hakkas partei tegutsema seadusvastaselt.**

Sotsiaaldemokraatlik Partei kuulutati **ainsaks jõuks, «kes tänu oma traditsioonidele ja koosseisule oli nii demokraatia kui ka sotsialismi garantiiks».**

Kuid see polnud veel kõik. Paljud endised sotsiaaldemokraadid astusid Tšehhoslovakkia Sotsialistlikku Parteisse, püüdes haarata siin enda kätte juhtivaid kohti ja avaldada laostavat mõju partei poliitikale. Töölisliikumise lõhestamise ja Tšehho-

slovakkia Kommunistliku Partei juhtiva osa likvideerimise teel valmistati ette pinda kodanliku korra kehtestamiseks riigis.

Sellest, kui kaugele sihtisid sotsiaaldemokraatide liidrid, annab tunnistust ühe **Tšehhoslovakkia Sotsiaaldemokraatliku Partei tegelase J. Šiška avaldus, kes rõhutas, et Tšehhoslovakkias on välja kujunenud olukord, mis on soodne kommunistide kõrvaldamiseks võimult. Ta kinnitas, et sotsiaaldemokraatlik partei on eriti sobiv selleks, et «anda kommunistidele viimane hoop», tuginedes oma «rahvusvahelisele juhtkonnale».**

«Ideoloogiliselt» toetas sotsiaaldemokraatide liidreid otsekohe seesama Sviták. Nädalalehes «Student» nr. 25 teatas ta:

> «Millised ka olid ajaloolised keerdkäigud minevikus ja kuidas me ka hindaksime kriisinähtusi kommunistide ja sotsiaaldemokraatide suhetes minevikus, fakt jääb faktiks — Tšehhoslovakkia töölisklass ja kogu ühiskond seisab ajaloo ristteel, mida sotsiaaldemokraadid on tahtnud ja tahavad ületada eelkõige kommunistide sõltumatute partneritena.
>
> Demokraatliku sotsialismi perspektiividest ei saa välja lülitada just sotsiaaldemokraate, kes võivad tagada demokraatliku sotsialismi programmi elanikkonna nendes kõige laiemates kihtides, kelle käed on puhtad.»
>
> «Seltsimehed, otsige liitlasi, te leiate neid eilsete vangide hulgast — pigem demokraatlike sotsialistide esindajate seast kui variparteide esindajate seast, keda te olete saatnud valitsusse ja Rahvusrindesse.»
>
> «Sotsiaaldemokraadid ei ole maailmas üksildased. Neil on palju sõpru Euroopas ja teistes piirkondades.»

Juba valmistati ette pinda selliste reaktsionääride nagu professor Macke, Václav Holub, Luža ja teiste tagasipöördumiseks Tšehhoslovakkiasse.

Kui kaugel olid sotsiaaldemokraatide liidrid «rahumeelsest poliitilisest opositsioonist», seda tunnistab intervjuu, mille võttis Rootsi ajalehe «Aftonbladet» korrespondent 24. augustil Presil Janyrilt tema peakorteris «kusagil Prahas».

Korrespondent jutustab:

> «Aeg-ajalt katkestab Janyr vestluse ja annab juhtnööre sisseastuvatele inimestele, räägib ja juhendab telefoni teel, instrueerib. Inimesed tulevad ja lähevad.»
>
> «Janyri peakorterist,» jätkab korrespondent, «peetakse kontakte mitmete illegaalsete ajalehtedega. Siitsamast peetakse sidet ka põrandaaluse raadiojaamaga.»
>
> «Tegevuse kohta «Tšehhoslovakkia vabastamiseks» teatas sotsiaaldemokraatlik liider: «Esialgu on need streigid, masside passiivne vastupanu, iga tšehhi ja slo-

vaki keeldumine koostööst ükskõik mis alal ja mis kujul venelaste, poolakate, ungarlaste, bulgaarlaste ja idasakslastega.»»

«Esialgul» Võib endale ette kujutada, milliseid eesmärke püstitas perspektiivis see «poliitiliselt opositsiooniline» partei.

Kontrrevolutsioon kogus visalt Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei vastase opositsiooni leeri mitmesuguseid grupeeringuid, ringe ja üksikisikuid.

Seesama I. Sviták väitis paljasõnaliselt, nagu «ei kujutaks poliitiline opositsioon ohtu» ja nagu sellel «poleks midagi ühist antikommunismiga». Ta kirjutas:

> «Kui me nimetame probleeme nende õige nimega, siis me võime vaadelda kommunistliku programmi alternatiivi, järelikult sotsiaaldemokraatide, sõltumatute klubide ja kristliku orientatsiooniga rühmade alternatiivi kas või poliitilise opositsioonina ... Opositsioon on vältimatu alternatiiv, ilma milleta pole kodanikuvabadust.»

Märtsi lõpul organiseeriti Tšehhoslovakkia Kirjanike Liidu juures «Sõltumatute kirjanike ring».

«Ringi» platvormi esitas kirjanik I. Klíma. Ulatuslikus artiklis, mis avaldati «Literární Listy» 25. aprillil, väitis ta laimavalt:

> «Partei, mis on tekkinud selleks, et luua rangelt ratsionaalselt juhitav ühiskond, sünnitab irratsionaalsust ja kaost. Ta kuulutab teaduslikku juhtimist ja pidurdab rahvuse arenemist.»

Tšehhoslovakkia Kommunistlikule Parteile reaktsioonilise opositsiooni kujundamine toimus kogu kontrrevolutsioonilisel rindel. Opositsioon kasvas päevast päeva kaheksa kuu kestel, mis olid möödunud Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei jaanuaripleenumist.

Jan Procházka teatas vestluses Prantsuse ajakirja «Express» korrespondendi Michel Salomoniga: **«Ma ei kujuta ette demokraatiat ilma tõelise opositsioonita ...»**

Taoliste arvamustega esinesid ajalehes «Literární Listy» Václav Havel ja teised.

Leidmata täiesti loomulikel põhjustel klassilist baasi opositsioonilise partei loomiseks sotsialistliku Tšehhoslovakkia tingimustes, soovitab Havel moodustada see kas või paljudest

> «tõeliselt demokraatlikult ja humanistlikult häälestatud inimestest, kes ei ole kaasa haaratud poliitilisse ellu (Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei raames) kas siis maailmavaatelistel motiividel või siis sellepärast, et nende jaoks kommunistliku partei poliitika oli just ebapiisavalt demokraatlik ja humaanne».

Kuulutati, kommunistliku partei sisemine demokratiseerimine ei ole küllaldaseks tagatiseks ühiskonna demokraatiale. Ilmtingimata on vaja «kontrolli väljastpoolt»!

Haveli sõnade kohaselt tuleb välja, et kui revolutsioonis võidu saavutanud partei ei taasta kontrolli enda üle väljastpoolt, s. t. opositsiooni poolt, siis «kaotab ta varem või hiljem ka sisemise enesekontrolli ja hakkab aeglaselt, kuid vältimatult degenereeruma, irdudes tegelikkusest».

Reaktsioonil oli iga hinna eest vaja opositsioonikolli.

Reaktsiooni kaasajooksikud sisendavad visalt seda mõtet Tšehhoslovakkia lugejatele. Nii kirjutas slovaki ajaleht «L'ud» 19. juunil, et

> «on vajalik, et eksisteeriksid mittekommunistlikud poliitilised parteid ja nende häälekandjad... mis puutub kodanike õigusesse luua opositsioonilisi parteisid, siis peab demokraatlikus riigis selline õigus olema». Ja samas lisab kartlikult, et «kasutada võib seda vaid sel juhul, kui olemasolevad parteid kaotavad kodanike usalduse».

Kontrrevolutsiooni arenedes pürgisid parempoolsed jõud oma eesmärgi poole erinevaid teid pidi, et aga lõhestada Tšehhoslovakkia Kommunistlikku Parteid.

Sellest muide oli juttu juba mainitud I. Klíma artiklis («Literární Listy» nr. 9), kus **autor üldse peab võimatuks, et ühiskonda võiks juhtida üks partei, ja võitleb «poliitiliste jõudude vaba mängu, indiviidide vaba, piiramatu ja organiseerimatu initsiatiivi avaldumise eest».**

Mõned opositsioonilised grupeeringud esinesid täiesti «ohututе» siltide all, nagu näiteks «Inimõiguste kaitsmise organisatsioon». Selle kohta kirjutas Bratislava ajalehe «Rol'nícke Noviny» juunikuu numbris Š. Zuberová:

> ««Inimõiguste kaitsmise organisatsioon» loodi Bratislavas kaks kuud tagasi ja ettevalmistava komitee liikmete avalduse kohaselt peab ta olema endiste poliitvangide, kes olid seadusvastaselt süüdi mõistetud, apoliitiline organisatsioon. Vastavalt sellele avaldusele tahab organisatsioon abistada neid inimesi selles, et nad kiiremini saavutaksid rehabiliteerimise. Vastsündinud organisatsiooni avalduses poleks midagi erilist, kui ei torkaks silma järsk kontrast selle üllate eesmärkide ja selle initsiaatorite ja organiseerijate iseloomustuse vahel.
>
> «Inimõiguste kaitsmise organisatsiooni» esimesel koosolekul teadsid vähesed, kes on tegelikult näiteks Emil Vydra, kes valiti peaaegu üksmeelselt esimeheks. Inimesed nägid temas vaid inimest, kes kümme aastat

tagasi olevat seadusvastaselt süüdi mõistetud riigivastase tegevuse pärast.

Peaaegu keegi ei teadnud, et E. Vydra on Tööpartei endine sekretär ja et veidi enne kontrrevolutsioonilist mässu Ungaris tahtis ta koos mõnede teiste endise Sotsiaaldemokraatliku Partei esindajatega illegaalselt organiseerida uue partei, kes pidi haarama võimu ja eraldama Slovakkia Tšehhoslovakkiast.

Oma tegevuses otsisid nad toetust emigrantlikelt organisatsioonidelt. Loodi isegi illegaalne Keskkomitee, kus paar kohta oli ette nähtud emigrantidele.»

See grupp, nagu kõik reaktsioonilised jõud, seadis oma eesmärgiks tagastada ettevõtted eraomanikele.

SOTSIALISTLIKU VÄLISPOLIITIKA RÜNDAMINE

Välispoliitika valdkonnas oli reaktsiooniliste jõudude taotluste eesmärgiks Tšehhoslovakkia tõukamine imperialismileeri. Ka siin seadsid need jõud oma esmaseks ülesandeks kompromiteerida Nõukogude-Tšehhoslovakkia suhteid.

Käesoleva aasta 8. juulil avaldas «Mladá Fronta» lugejate kirjade hulgas ühe, milles keegi anonüümne R. Č. Prahast ütleb välja midagi niisugust, mis pole pähe tulnud kõige paadunumatelegi sotsialismi vaenlastele lääneriikides.

> «Teie arvates on parem,» pärib see paskvillisepitseja, «et me ka edaspidi elaksime Nõukogude Liidu ikke all ja meie, tavalised kodanikud, peaksime kogema alaväärsustunnet...»

Ajakirja «Reporter» 29. numbris esinetakse laimuga:

> «Paljudes resolutsioonides konstateeritakse küll tõepoolest nagu avastust fakti, et Tšehhoslovakkia välispoliitika on kaotanud oma prestiiži, kuid see ei ole üllatuseks inimesele, kellel on olnud võimalik seda lähemalt jälgida, ja pealegi paigas, kus seda oleks tulnud ajada kõige rohkem — ÜRO-s... «Prestiižituse» kontseptsioon oli kooskõlas valitseva ideoloogiaga, mis selles valdkonnas ei suutnud teha midagi muud kui ajada sõgedat satelliidipoliitikat, mida ilustati sõnakõlksudega mingist internatsionalismist».

Üks revisionismi ideoloog, J. Procházka, teatas intervjuus France Presse'i korrespondendile:

> «Kahekümne aasta jooksul ei ole meil olnud diplomaatiat. On siiski totter muuta mingiks abivahendiks sellise riigi poliitikat, nagu meie riik. Kuid ma ei unusta, et oleme väikeriik. Peaksime ajama vähenõudlikku välispoliitikat, mis on kooskõlas meie võimalustega.
>
> Ma ei mõista (peetakse silmas abi rahvuslikule vabadusliikumisele — *Toim.*), miks me peaksime end segama Madagaskari, Guatemaala või Nigeeria asjadesse.»

Kuude kaupa on Tšehhoslovakkia ajakirjanduses õhutatud vaenulikke meeleolusid Varssavi lepingu vastu.

Seoses ühiste staabiõppustega Tšehhoslovakkia SV territooriumil ilmus arvukalt materjale, milles Varssavi lepingut kujutati ühe riigi poliitilise sunnivahendina, mida kasutatakse oma ülevõimu huvides.

Kärarikas askeldamine toimus ühenduses sellega kindral Prchliku avalduse ümber. Ajaleht «Zemědělské Noviny» haaras Prchliku versiooni lennult ja iseloomustas Varssavi liitu niisuguste sõnadega:

> «Avaldus, mille kindral Prchlik tegi 15. juulil, tutvustas meie avalikkust rabavate faktidega... Paratamatult tekitab nõutust see fakt, et ühendatud väejuhatuses töötab ainult ühe, kuigi kõige suurema ja kõige võimsama lepinguosalise riigi ohvitsere...»

Nõutusest toimetusele nähtavasti siiski ei piisanud. Ta võttis appi kahtlase väärtusega võrdlused:

> «Ka mujal maailmas on sõlmitud pakte ja liidulepinguid. Loomulikult erinevad need iseloomult meie Varssavi lepingust, neil on teistsugused eesmärgid, kuid ka need lepingud ühendavad erineva suuruse ja rahvusvahelise autoriteediga riike... Isegi Luksemburg, riik, mille elanikkond on 500 000 inimest... võtab osa manöövritest, esineb pidulikel paraadidel, tal on oma osa paktisse puutuvate otsuste tegemisel.»

Muidugi ei jäänud Varssavi pakti kritiseerimine Läänes tähele panemata. Reuteri Praha korrespondent Nelson teatas selle kohta üsna kahjurõõmsalt:

> «...silmapaistev Tšehhi kindral esines väga kõva avaliku kriitikaga Varssavi liidu aadressil... mõistis hukka selle liidu organisatsioonilise struktuuri ja nõudis juhtimissüsteemi ümberkorraldamist».

Nelsoni kolleeg Henry Kamm teatas ajalehes «New York Times»:

> «Tšehhoslovakkia nõudis täna Varssavi pakti — Ida-Euroopa riikide sõjalise liidu, mille eesotsas seisab NSV Liit — põhjalikku ümberkorraldamist, et tagada selle liikmete vahel tõelist võrdõiguslikkust».

Lääne-Saksamaa «Die Welt» püüdis inspireerida Praha reaktsionääre:

> «Meie (Bonnis — *Toim.*) mõistame, miks tšehhid loodavad oma rahvuslikku omapära kaitsta tihedate sidemete sõlmimise abil nii Ida kui ka Läänega.»

Pariisi «Figaro» pani i-le punkti peale:

«Oma geograafilise asendi tõttu võib Tšehhoslovakkia muutuda nii Varssavi pakti riiviks, kui ka mõraks, mis avab idabloki kogu sõjalise süsteemi . . .»

Mais koostas rühm Praha Sõjaväe Poliitilise Akadeemia teaduslikke töötajaid tähelepanuväärivа dokumendi, mis kannab pealkirja «Märkusi Tšehhoslovakkia rahvaarmee tegevuskava käsitluse juurde».

Autorid peavad soovitavaks Tšehhoslovakkia SV väljaastumist Varssavi liidust, või võimaluse korral ühiseid aktsioone koos teiste sotsialismimaadega, et likvideerida Varssavi lepinguühendus tervikuna ja asendada see kahepoolsete kokkulepete süsteemiga. Järgmine variant sisaldab ettepanekut seada «Tšehhoslovakkia SV välispoliitika järjekindla neutraliteedi alusele».

Lääne reaktsionäärid nägid, et sotsialismile vaenulikud elemendid Tšehhoslovakkia SV-s on jultunumaks läinud ja kipuvad tegutsemise tuhinas sageli peaaegu täielikult loobuma NSV Liidu ja Varssavi lepingu vastu sihitud rünnakute maskeerimisest.

Ajaleht «Literární Listy» avaldas 8. augustil artikli «Sõprus ja poliitika», milles tungiti avalikult kallale Tšehhoslovakkia sõltumatuse ja iseseisvuse tõelisele alusele — tema kuulumisele täieõigusliku liikmena sõprusühendusse. Näiliselt katsuti seda õigustada murega Tšehhoslovakkia SV «rahvuslike huvide» pärast.

Artikli autor püüdis kõigest väest leiutada igasuguseid vastuolusid NSV Liidu kui «maailmariigi» ja Tšehhoslovakkia huvide vahel, mis tema prisma läbi näivad «provintslike» ehk piiratutena. Mitte riik, vaid mingi köömes Euroopa kaardil! Seejärel tiriti esile näilisi vastuolusid selle vahel, mida autor nimetas «katseks ehitada uut sotsialismi» Tšehhoslovakkia SV-s, ja NSV Liidu kui suurriigi huvide vahel.

Lõpptulemusena jõudis ajaleht järeldusele, et «Tšehhoslovakkiale tähendab julgeoleku tagamine midagi enamat kui kindla kaitse rajamist».

Püüdes diskrediteerida sotsialistlike maade välispoliitikat, apelleerisid kontrrevolutsioonilised elemendid isegi revisionismi apostlile Imre Nagyle.

O. Machatka artiklis «Veel üks tähtpäev» («Literární Listy», 13 juunil) öeldakse:

> «Kritiseerides totalitaarset diktatuuri ja käsitades sotsialismi humanismi positsioonidelt, ilmutas Nagy end demokraatliku ja rahvusliku printsiibi väljapaistva esindajana sotsialismis! Ta kirjutas, et rahvademokraatia on kaotanud Nõukogude kogemuste kopeerimise tagajärjel oma rahvaliku ja demokraatliku iseloomu . . .»

Vastukaaluks Varssavi lepingule haarasid sotsialismivastased jõud kinni neile Läänest heidetud ideest äratada ellu Väike

Entente sotsialistlike ja kapitalistlike riikide regionaalse blokina, mis oleks teatavaks puhvriks suurriikide vahel.

A. Ort «põhjendas» ajalehes «Svobodné Slovo» 25. mail seda ideed niiviisi:

> «Minevikus oli Tšehhoslovakkia Väikese *Entente*'i peamiseks initsiaatoriks. Seejuures taotles Tšehhoslovakkia kodanlus muidugi oma isiklikke kasuahneid eesmärke. Kuid näib, et nüüd, uutes tingimustes, on tekkimas soodsad eeldused koostöö süvendamiseks mitte üksnes Väikese *Entente*'i maadega, vaid ka Ungariga. Neid tingimusi tuleb kasutada.»

Niisama laialdasi ja tõsiseid kallaletunge sooritati Vastastikuse Majandusliku Abistamise Nõukogu vastu. Neid rünnakuid sooritati näiliselt kainete majanduslike kaalutluste nimel.

Ajaleht «Svobodné Slovo» avaldas 20. aprillil R. Selucký artikli «Küsimused VMAN-i ümber». Autor kinnitab:

> «Kahtlemata satub Tšehhoslovakkia majandusreform, mis asetab panuse uue sotsialistliku plaanimajanduse mudeli kaubalisele iseloomule, väliskaubanduse alal vastuollu majandussuhetega, mis valitsevad sotsialismimaade vahel, kus veel siiamaani juhitakse rahvamajandust ja väliskaubandust meetoditega, millest meie oleme juba loobunud.»

Artiklis vaikitakse tahtlikult sellest, et kõigis VMAN-i liikmesriikides viiakse või on viidud läbi samasuguseid sügavaleulatuvaid majandusreforme, mis põhinevad sotsialistliku majandamise printsiipidel.

Ebaobjektiivselt ja sihilikult vääriti informeeritakse lugejat VMAN-i töö põhimõtetest:

> «Vastastikuse Majandusliku Abistamise Nõukogu oli rajatud sotsialistliku majanduse mittekaubalisele, administratiiv-direktiivsele mudelile ja seda käsitati rahvuslike majanduste kogumina.
>
> Võib-olla ei ole päris hea, kui ühe maa ettevõtte partnerina esineb teise maa valitsusorgan . . .»

Moonutades Tšehhoslovakkia ja teiste sotsialismimaade majandussuhete konkreetseid küsimusi, teatab R. Selucký:

> «Üksikute sotsialismimaadega on meil tõepoolest aktiivne saldo, s. t. meie eksport ületab teataval määral impordi. Kuid nii ülejäävate vahendite eest ei saa me hankida kaupu ja tooraineid, mida me vajame. Niikaua kuni ekspordi ülejäägid pole tasakaalustatud impordi laiendamisega, loomulikult otstarbekohase, vajaliku ja tõhusa impordiga, niikaua osutavad ette-

võtted, mis sageli väga kergekäeliselt ekspordivad oma kaupu sotsialismimaadesse, meie rahvamajandusele sisuliselt karuteeneid.»

Kõigil neil laimavatel väljamõeldistel on oma kindel eesmärk — külvata riigis ebakindlust, segadust ja kahtlusi ühiskondliku arvamuse mõjutamiseks.

Veel enamgi. Sellelaadsete arutelude tagant paistavad selgesti välja sotsialistliku Tšehhoslovakkia vaenlaste poliitilised plaanid. **Reas ajalehtedes ja ajakirjades, raadios ning televisioonis kajasid üha pealetükkivamalt üleskutsed «sõprus eranditult kõigiga»** (Bratislava «Pravda»), **«neutraliteedipoliitika suurriikide või ÜRO heakskiidul»** («Mladá Fronta»), **«normaliseerige suhted Saksa FV ja Iisraeliga».**

«Sõjaoht Euroopat ei ähvarda,» jutlustab «Literární Listy» (nr. 13, 1968), **«ja järelikult on üleskutsed säilitada sotsialismileeri ühtsust sõjalise kallaletungi ohu pärast jäänud ilma tõsisema põhjenduseta.»**

«Kui aga niimoodi, siis valime Tšehhoslovakkiale selles rahutus maailmas Šveitsi osa» (Mladá Fronta», 8. juulil 1968).

Ühe oma lugeja suu läbi teatas «Mladá Fronta»:

> «Sotsialismileeri kuulumise küsimuse otsustasid 23 aastat tagasi vanad, aga noorsugu ei ole nüüd nendega ühel meelel... Ta sovib neutraliteeti, igasugusest välispoliitikast loobumist, mitte ainult armee laialisaatmist».

Tšehhoslovakkia elanikkonnale sisendati järjekindlalt mõtet, et teda ei ähvarda Saksa FV poolt mingi revanšioht, et võiks koguni mõelda sudeedisakslaste Tšehhoslovakkiasse tagasitoomisele.

Just selle kohta tegi ajalehe «Práce» toimetaja Jiříček avalduse Lääne-Saksamaa televisioonis:

> «Esimeses järjekorras kavatseme me kiirendada nende sudeedisakslaste tagasipöördumist, kellel on Tšehhoslovakkias sugulasi. Käesoleval ajal elab meie maal umbes 150 000 sakslast. Võib loota, et ülejäänud 100 000—200 000 saaksid tagasi tulla veidi hiljem.»

Muidugi ei meenutanud Jiříček sõnagagi seda, kuidas sudeedisakslased olid Tšehhoslovakkia elanikkonda taga kiusanud. Seepärast ei ole ka üllatav, et mitmed Lääne-Saksamaa ajalehed ei varjanud Jiříčeki sõnavõtu puhul oma rahulolu, Bonni valitsevates ringkondades aga uuritakse ja arutatakse seda küsimust tõsiselt.

Springeri ajalehes «Bild-Zeitung» märgitakse, et selles küsimuses kokkuleppele jõudmiseks on peamine tingimus, et Saksa

FV ametlikult tunnustaks fakti, et Müncheni leping on algusest saadik kehtetu.

Ühtlasi tsiteerib ajaleht nime nimetamata kedagi Tšehhoslovakkia esindajat, kes olevat öelnud, et sudeedisakslased säilitaksid Tšehhoslovakkias Saksa FV kodakondsuse ja võiksid sinna igal ajal tagasi minna. Uues elukohas antavat neile enda sisseseadmiseks isegi laenu.

Nähtavasti oli Kiesingeri valitsusel põhjust tarvitusele võtta abinõusid, mille eesmärgiks oli mõjutada sündmuste arengut Tšehhoslovakkias imperialistidele meelepärases suunas.

United Press International'i Bonni korrespondent W. Long kirjutas 16. juulil 1968:

> «Lääne-Saksamaa hakkab looma poliitilist sillapead Tšehhoslovakkias.» Kas mitte sellepärast ei öelnud Willy Brandt selge sõnaga välja, et ta tahab oma partei ja ametiühingute ning vastavate Tšehhoslovakkia organisatsioonide kontakti tihendamise teel mõjutada sündmuste käiku, saavutada lõppude lõpuks Tšehhoslovakkia üleminek «oma alustelt sotsiaaldemokraatlikule välis- ja sisepoliitikale».

Öelduga seoses väärib tähelepanu ADN-i sõnum Münchenist 23. augustil. Selles teatati:

> «Nagu reede hommikupoolikul üks Müncheni ajakirjanik ütles, peab ametlik Bonn juba ammu ühendust Tšehhoslovakkia SV «opositsionääridega». Enamikul juhtudel toimus see «legaalsel teel». Juba möödunud aastal «sondeerisid pidevalt pinda» Bundestagi saadikud, «firmade esindajad» ja ajakirjanikud.
>
> Tundub siiski sensatsioonilisena asjaolu, et Bundeswehri ohvitserid, nagu kinnitatakse Münchenis, on luure eesmärgil korduvalt käinud paljudes Tšehhoslovakkia SV piirkondades. Eelkõige käib see Lääne-Saksamaa 2. armeekorpuse ohvitseride kohta, kelle diviisid paiknevad Tšehhoslovakkia piiri läheduses.
>
> Müncheni ajakirjanik nimetas neist 35. Hammelburgi tankibrigaadi ülemat ooberst Trenzschi, mitut staabiohvitseri 4. soomusgrenaderide diviisist, mida tuntakse ka «piirivalvediviisina», ja 281. kompanii ülemat (psühholoogilise sõja pidamiseks määratud allüksus).
>
> Ooberst Trenzsch oli samuti enne 35. tankibrigaadi juhtimise ülevõtmist seotud psühholoogilise sõja üksustega. Bonni sõjaministeeriumis oli ta juhtinud üheksandat osakonda (üldine psühholoogiline sõda).»

Sugugi mitte vähem aktiivsust ei ilmutanud sotsialismivastased jõud ka sotsialismimaade poolt üksmeelselt hukkamõistetud

Iisraeli agressiooni puhul, et muuta Tšehhoslovakkia suhtumist sellesse, eriti aga diplomaatiliste suhete taastamiseks Iisraeliga.

E. Goldstücker teatas Iisraeli ajalehele «Yediot Aharonoth» antud intervjuus:

> «Tšehhoslovakkia tõstab Idabloki ja Iisraeli vaheliste suhete küsimuse üles eelseisvail sotsialismimaade nõupidamisel, mis toimub kõrgemal tasemel. Me ei taha selles küsimuses tegutseda isoleeritult. Me soovime, et osa, mida sotsialismimaad mängivad Kesk-Idas, saaks algusest lõpuni uuesti läbi vaadatud.»

Teine samasugune tuntud «liberaal», kirjanik L. Mňačko, seadis Iisraeliga diplomaatiliste suhete taastamise koguni oma kodumaale tagasituleku tingimuseks.

> «Suhete taastamine Iisraeliga on väga tähtis. Ja see päev, kui need suhted on taastatud, saab minu kodumaale pöördumise päevaks.»

Tõsi küll, hiljem ei arvestanud Mňačko oma «moraalse kohustusega». Mňačko ruttas tagasi Tšehhoslovakkiasse, nagu kartes muidu kõrvale jääda sotsialismivastaste jõudude aktiviseerumisest.

Prahas organiseerisid mõned üliõpilased allkirjade kogumist Iisraeliga suhete loomise poolt.

Karli ülikooli filosoofiateaduskonna maja juurde, kus toimus allkirjade kogumine, oli kuulutustetahvlile pandud ajalehe «Literární Listy» toimetajate kiri Tšehhoslovakkia SV välisministeeriumile. Kirjas öeldi:

> «Meie, käesolevale allakirjutanud «Literární Listy» toimetajad, ühineme Karli ülikooli filosoofiateaduskonna üliõpilaste üleskutsega ja nõuame Tšehhoslovakkia—Iisraeli diplomaatiliste suhete taastamist.»

Pentagoni hääletoruna tuntuks saanud ajakiri «U. S. News and World Report» teatas Tšehhoslovakkia suhtes sepitsetud plaanidest rääkides avameelselt, et kui sotsialismivastastel jõududel läheks korda oma kavatsusi ellu viia, siis **«muutuks Tšehhoslovakkia koridoriks, mida mööda Lääne väed võivad jõuda otse Venemaa lävele».**

Niisama avameelselt avaldas neil päevil oma mõtteid Saksa FV kantsler Kurt Georg Kiesinger:

> «Nõukogude püüetele säilitada *status quo* Euroopas peab vastu seadma Lääne otsustavuse muuta seda staatust... sest ainult sel teel võime saavutada maa uuestisünni».

Kantsler Kiesinger oli juba aasta tagasi selgitanud Doonau švaabide ühenduse väljaandes «Süddeutsche Vierteljahrsblätter», milliseid «muutusi» ta silmas peab: «Tugevdada Lääni, anda

talle kõigi poliitiliste võimaluste rahuliku kasutamise abil tagasi saksa, slaavi, madjarite ja rumeenlaste alad, mis talt on röövitud, selline on tõeline eesmärk, mille nimel me peame tegutsema.»

NATO liikmed, eelkõige Saksa FV, olid kõigeks valmis, et saavutada seda ihaldatud «*status quo* muutmist». Ajakirjanduses on juba rohkesti avaldatud fakte, mis paljastavad Bonni võime ja Lääne-Saksamaa sõjakontserne kui Tšehhoslovakkia sotsialistliku rahvavõimu vastase õõnestustöö finantseerijaid.

1968. aasta mais toimus Bonnis Ameerika Ühendriikide eestvedamisel rohkesti NATO liikmesriikide esindajate konsultatiivkohtumisi. Neil kohtumistel arutati, milliseid abinõusid tuleks nõupidamistest osavõtjate arvates tarvitusele võtta, et lahutada Tšehhoslovakkia sotsialismileerist. Selle saavutamiseks taheti ära kasutada Tšehhoslovakkia majanduslikke raskusi. Ameerika Ühendriigid avaldasid valmisolekut osutada Tšehhoslovakkiale survet, kui see kapitalistlikest maadest laenu tahab muretseda, lubasid kasutada Tšehhoslovakkia huvitatust oma kullavarude kättesaamise vastu. Seejuures taheti võimalikult laialdaselt rakendada Saksa Föderatiivset Vabariiki.

30. augustil võis Saksa Demokraatliku Vabariigi Rahvusrinde Presiidiumi esimees professor Albert Norden presiidiumi istungil õigusega öelda: **«Purunesid imperialistide unelmad, kes vaimusilmas nägid juba Prahat NATO baasina... Kontrrevolutsiooni võit Tšehhoslovakkias oleks tähendanud imperialistide nihkumist NSV Liidu piirini, Saksa DV ja Poola lõunatiiva ning Ungari põhjatiiva ümberhaaramist nende poolt. On selge, et edaspidi oleks päevakorda võetud «Suur-Saksamaa» loomine.»**

Niisiis annavad Tšehhoslovakkia ajakirjanduse aktiivsed väljaastumised sotsialistliku sõprusühenduse vastu, kallaletungid Varssavi lepingule ja VMAN-ile, üleskutsed neutraliteedile jms. tunnistust sellest, et reaktsioonilised jõud püüavad Tšehhoslovakkia välispoliitilist orientatsiooni muuta läänemeelseks, imperialistlikuks. Ja ei ole juhus, et Lääne ajakirjanduse veergudel ilmus tõendeid sellest, et orientatsiooni muutumist oleks tervitatud Läänes vaimustusega.

«Tšehhoslovakkia valmistub... Euroopas aktiivsemat osa etendama — lähenema majanduslikult Läänele, iseäranis Föderatiivsele Saksamaale». (France Presse.)

KONTRREVOLUTSIOONI TŠEHHOSLOVAKKIAS ÕHUTAS RAHVUSVAHELINE IMPERIALISM

Lääne tegevusliin seisnes selles, et kontrrevolutsiooni abiga Tšehhoslovakkias anda sõjaline ja poliitiline löök sotsialismile kogu maailmas. Rahvusvaheline reaktsioon oli arvamisel, et Tšehhoslovakkias 1968. aasta esimesel poolel kujunenud olukord lõi selleks hea pinna Tšehhoslovakkia majandusliku, poliitilise ja sotsiaalse korra muutmise teel.

1968. aasta juunis sai avalikult teatavaks (kaugeltki mitte selle autorite tahtmist mööda) «operatiivplaan», mille olid välja töötanud Pentagon ja Luure Keskvalitsus sotsialistlike maade vastu, sealhulgas Tšehhoslovakkia vastu.

Selles oli ette nähtud «diferentseeritud» lähenemine eri maadele, välispoliitiliste ja ideoloogiliste diversioonide kombineerimine katsetega nõrgestada sotsialistliku sõprusühenduse ühtsust.

Põhiplaani arvukatel lehekülgedel ja detailsetes erilisades käsitletakse küünilise üksikasjalikkusega sotsialistlike maade vastu suunatud õõnestustegevuse ettevalmistamise ja elluviimise mitmeid variante. Omaette lisadeks on teatmikud, mis käsitlevad relvastatud jõude ja julgeolekuvägesid, sõjaväegarnisonide nimistud, sealhulgas ka Saksa DV ja Tšehhoslovakkia SV kohta.

Plaani lisades on detailselt kavandatud Ameerika Ühendriikide ja tema luure niinimetatud «esialgse tegutsemise plaan» Varssavi lepingu osaliste maade vastu. Neis on ette nähtud eelkõige «Ida-Saksamaa ja Tšehhoslovakkia vabastamine». Konkreetselt on määratletud diversioonialased ülesanded.

Luure Keskvalitsuse emissare kohustatakse «looma kontakte mässuliste elementidega nendes maades ja osutama neile vastavat toetust diversioonide ja ülestõusude organiseerimisel». Neil kästakse süstemaatiliselt koguda järgmisi andmeid:

Määrata liitlaste spetsiaalsete ja psühholoogiliste operatsioonide tulemused.

Välja selgitada ükskõik milliste organiseeritud põrandaaluste gruppide olemasolu, kes tegutsesid kehtiva valitsuse vastu. Kui selliseid gruppe on, siis — kus nad asuvad ja millised on nende võimalused? Kes on nende juhid ja kuidas oleks võimalik nendega sidet luua?

Millised elanikkonna rühmad, kas elukutsest või

mõnest muust kategooriast lähtudes, võivad kõige tõenäolisemalt hakata stiihiliselt mässama või korraldama ülestõusu?

Millised grupeeringud on antud momendil kõige vastuvõtlikumad Lääne psühholoogilistele operatsioonidele (s. t. õõnestuspropagandale. — Toim.)?

Millal, kus ja missugustel tingimustel, aga samuti ka millise juhtimise korral väljastpoolt võivad tekkida vastupanuliikumised või ülestõusud olemasoleva valitsuse vastu?

Opositsiooniliste jõudude kommunistlikku parteisse tungimise aste, nende võimalused avaldada vastutoimet partei tegevusele.

Üksikute sotsialistlike maade kaupa on välja töötatud veelgi üksikasjalikumad ülesanded. Esitame näiteks mõned Tšehhoslovakkia kohta:

Tunnused, mis näitavad seda, et lähemal ajal või tulevikus võiks Tšehhoslovakkias toimuda riigipööre või mõni teine muudatus, mis kajastuks NATO plaanides.

Opositsiooniliste jõudude tungimise aste Tšehhoslovakkia riikliku julgeoleku organitesse, sõjaväelisse vastuluuresse või luureteenistusse ja nende võimalused vastupanu osutamiseks operatsioonidele, mida need organid teostavad.

Paljastades Ameerika Ühendriikide imperialistide eesmärke, kirjutas suurbisnessi ametlik häälekandja ajaleht «Wall-Street Journal»:

«Loogiliselt on Ameerika Ühendriikide rajataguste huvide keskpunktis Euroopa ja kui seal tõepoolest astutaks samme enesemääramise suunas Ida-Euroopas (loe: sotsialistlikust sõprusühendusest mõne tema liikme lahkulöömise suunas. — Toim.), siis oleks see Washingtonile võiduks ja Moskvale kaotuseks. See võiks muuta jõudude vahekorda Euroopas.»

Seda «juhtideed» arendades ütles Ameerika senaator Thurmond Ameerika Ühendriikide Kongressil 2. augustil:

«Washingtoni ametlikes ringkondades eelistavad paljud loota, et lõppkokkuvõttes õnnestub Ida-Euroopa sotsialistlikke maid eemale kiskuda Nõukogude Liidust ja võita neid Ameerika poole.»

Niisama avameelselt on väljendunud ka teiste lääneriikide poliitikategelased. Inglise parlamendis avaldas Konservatiivse Partei liidri asetäitja Reginald Maudling veendumust, et kui **«Tšehhoslovakkia eemaldub Nõukogude Liidust ja kui Varssavi pakt laguneb», siis on see «meie seisukohalt kasulik».**

Mai alguses tervitas Ameerika Ühendriikide Riigidepartemangu esindaja «huvi ja sümpaatiaga» Tšehhoslovakkias arenevaid sündmusi. Ent Washingtoni plaanides ei olnud näidata Ameerika Ühendriikide valitsuse avalikku heakskiitu «liberaliseerijate» kahtlasele tegevusele.

Ametlikele isikutele kirjutati ette, et nad jääksid oma mõtteavaldustes tagasihoidlikeks, ja hoolitsus Tšehhoslovakkia antisotsialistlike jõudude moraalse toetamise eest pandi kodanliku ajakirjanduse õlgadele. Viimane ei suutnud varjata, mis eesmärkidel nimelt kavatsevad Ameerika Ühendriigid ära kasutada seda protsessi.

Näiteks ajaleht «Wall-Street Journal» väljendas otsekoheselt lootust, et **muutused Prahas «annavad Ameerika Ühendriikidele võimaluse lüüa kiil Nõukogude Liidu ja tema partnerite vahele».**

Ameerika ajakirjandus hakkas otsima igasuguseid meetodeid, kuidas «ergutada» Tšehhoslovakkia arenemist antisotsialismi suunas, eeskätt muidugi dollarite annetamise näol.

> «Kahjuks ei võimalda sõda Vietnamis ja maksebilansi kurb olukord,» kurtis sellega seoses ajaleht «New York Times», «Ameerika Ühendriikidel etendada lähemal ajal küllalt silmapaistvat osa Tšehhoslovakkiale kaasaaitamisel...
>
> Sellest hoolimata,» lisab ajaleht, «võiks valitsus astuda mõningaid kasulikke samme, et demonstreerida oma huvi ja kaastunnet, mida ta hiljuti väljendas Prahas toimunud sündmuste suhtes.»

Sellised sammud astuti viivitamata.

17. mail arutas senat seaduseelnõu, mis kandis nime «Tšehhoslovakkia 1968. aasta kaubandusakt». See seadus annab Ameerika Ühendriikide presidendile õiguse sõlmida Tšehhoslovakkiaga kaubanduskokkuleppeid, mis oleksid Tšehhoslovakkiale maksimaalselt soodsa režiimiga, samuti õiguse reguleerida Tšehhoslovakkia kulla küsimust, mille Ameerika Ühendriigid olid Teise maailmasõja päevil enda kätte haaranud, ning lõpuks õiguse anda Tšehhoslovakkia SV-le laenu kuni 500 miljoni dollari suuruses summas.

> «Tšehhoslovakkia on võtnud suurepärase kursi,» ütles selle seaduseelnõu autor senaator Walter Mondale, «see riik vajab uusi kontakte Läänega... Seni rakendatud kaubavahetuse kitsendused võivad kahjustada liberaalset liikumist Tšehhoslovakkias... Seaduseelnõu vastuvõtmine demonstreerib meie huvi ja sümpaatiat Praha sündmuste vastu.»

Juuni keskel teatasid Ameerika Ühendriigid, et nad on val-

mis Tšehhoslovakkia Sotsialistlikule Vabariigile välja maksma 5 miljonit dollarit sotsiaalkindlustusalase võlgnevuse katteks.

26. juulil taastasid Ameerika Ühendriigid pensionide väljamaksmise Tšehhoslovakkia Sotsialistlikku Vabariiki naasnud tšehhi emigrantidele, luues seega Ameerika Ühendriikides elavatele tšehhi emigrantidele rahalise stiimuli tagasipöördumiseks Tšehhoslovakkiasse, et võtta osa sotsialismivastaste jõudude liikumisest.

«New York Times» **tervitas** viivitamatult **seda otsust kui «esimest asjalikku katset näidata mitte üksnes sõnades, et Washington suhtub tõsiselt sellesse «kaastundesse», mida ta väljendas kevadel uutele tendentsidele Prahas».**

Väljatöötatud «vaikse kontrrevolutsiooni» kursiga oli täiesti kooskõlas Kongressi liikme John Saylori järgmine avaldus:

> «Veel ei ole õige aeg ülestõusuks. Pole vaja tõugata Tšehhoslovakkia rahvast avalikele väljaastumistele, kuni aeg ei ole selleks veel küps.»

Kuid samas märgib Saylor, et see aeg saab tingimata «küpseks».

Märksa aktiviseeris oma tegevust Tšehhoslovakkias 1968. aastal ka Vatikan.

Vatikani juhtivate ringkondade arvates ei tohi katoliiklased piirduda religioosse propagandaga, vaid peavad lülituma ka poliitilisse liikumisse. Vatikan ei saa kõrvale jääda poliitilisest liikumisest üheski sotsialistlikus riigis. **Katoliku kiriku tegevus peab olema suunatud sellele, et ühte sulada liikumisega «iseseisvuse» ja «liberaliseerimise» eest ning võtta enda peale «toe ja vabastaja» osa «Ida-Euroopa maades», kontsentreerides tähelepanu eelkõige Tšehhoslovakkiale, Poolale ja Saksa Demokraatlikule Vabariigile.**

1968. aasta juunikuu viimastel päevadel saabus Tšehhoslovakkiasse arvukalt Vatikani vaimulikke. Peaaegu kõik kohad Tšehhoslovakkia lennukompanii lennukites, mis suundusid Prahasse, olid hõivatud nimetatud isikute poolt, kes vedasid endaga kaasa rohkesti pagasit.

Jutuajamises Natsionaaldemokraatliku Partei juhtivate tegelastega teatas Strauß 1968. aasta märtsis, et SFV valitsus tunnistas vajalikuks tõhustada materiaalset abi katoliku kirikule Tšehhoslovakkias, selleks et kasutada teda kõigi riigis leiduvate opositsiooniliste elementide ühtekoondamise keskusena. Samuti kutsus Strauß üles aktiivsemalt looma Lääne-Saksamaa kontsernide filiaale Tšehhoslovakkias, et õõnestada sealset tööstust.

Austria Natsionaaldemokraatliku Partei juhtkond — sellel parteil on provintsiorganisatsioonid Tiroolis, Ülem-Austrias ja

Viinis — võttis 1968. aasta juuli lõpus vastu otsuse saata Tšehhoslovakkiasse turistide sildi all õõnestustööle oma vabatahtlikke.

Austria Sotsialistliku Partei esimees Bruno Kreisky rakendas kõik tema käsutuses olevad vahendid mõju avaldamiseks Tšehhoslovakkia sündmustele. Austria Sotsialistlik Partei tegi tööd sotsiaaldemokraatliku partei taaselustamiseks Tšehhoslovakkias.

Kreisky esindajateks Prahas, kes seda tööd tegid, olid Hindels, kes pidas sidet tšehhi literaadi E. Goldstückeriga, ja Heuser. Mõlemad kuulusid Austria Ametiühingute Koondisse. Austria Sotsialistliku Partei juhatus saatis Prahasse Kreisky sekretäri P. Jankoviči ülesandega luua kontakt kõikide endiste silmapaistvate Tšehhoslovakkia sotsiaaldemokraatia funktsionääridega. Austria Sotsialistliku Partei juhatus oli valmis andma neile tegelastele finantsabi oma partei ja ka Sotsialistliku Internatsionaali poolt.

Rääkides «liberaliseerimisest», mis pidavat viima «demokratiseerimisele», tunnistas Kreisky Lääne-Saksamaa ajalehes «Die Welt»:

> «Viimasel faasil arenes Tšehhoslovakkias just selline demokratiseerimise tõeline protsess. Selle tulemusena lakkas Tšehhoslovakkia Sotsialistlik Vabariik olemast kommunistliku diktatuuri riik.
>
> Kommunistliku diktatuuri võimuaparaat oli paralüseeritud sisemise arenemise poolt.»

Kasutades sotsiaaldemokraatidele omast fraseoloogiat, rääkis Kreisky tegelikult kontrrevolutsiooni tõelistest eesmärkidest: sotsialistliku riigi ümbersündimisest, libisemisest kodanliku korra tingimustesse, sellest, et «hüpata üle kommunismi barjääri».

Härra Kreisky oleks kangesti tahtnud taastada Tšehhoslovakkias kapitalistlikku korda: tal oli ju seal suur vorstivabrik, mis andis kenakest tulu. Loomulikult pidi Austria sotsiaaldemokraatide liider selle üle kahetsust tundma, et «arenemise viimane faas» Tšehhoslovakkias ei toonud kaasa tagajärgi, mille peale lootsid tema ja tema mõttekaaslased teistes lääneriikides!

Saksamaa Sotsiaaldemokraatlikule Parteile kuuluv «F. Eberti Fond» pidas oma Viini usaldusmeeste P. Jankoviči ja Afro-Aasia Instituudi ajakirjandusreferendi Arne Haselbachi kaudu, kes mõlemad on Austria Sotsialistliku Partei liikmed, tihedat sidet Tšehhoslovakkia ajakirjanike ja kirjanike ringkondadega. «F. Eberti Fond» eraldas suuri summasid õõnestustegevuseks.

Lääne ajakirjandus vaagis üksikasjalikult võimalusi Tšehhoslovakkia väljarebimiseks sotsialismileerist, tõukas avalikult tagant reaktsioonilisi elemente sellel maal.

«Washington Daily News» kirjutas:

«Tšehhoslovakkia eemaldub Moskvast. Ja Ameerika

Ühendriigid tahavad teha kõik mis võimalik, et aidata sellel maal välja pääseda Nõukogude orbiidilt.»

Inglismaa monopolide juhtiv häälekandja ajaleht «Observer» soovitas 12. juulil 1968. aastal tšehhidele ja slovakkidele otsekoheselt, et nad «katkestaksid sidemed» Moskvaga. Londoni «Times» aga **nimetas** ühes oma artiklis **kontrrevolutsioonilist protsessi Tšehhoslovakkias «üheks kõige optimistlikumaks liikumiseks kommunistlikus maailmas».**

Ta ütles avameelselt, et:

«Kui tšehhid ja slovakid tahavad rajada vabamat ühiskonda, siis peavad nad katkestama sidemed Moskvaga.»

Arutades seda, mida peavad nüüd ette võtma sotsialismivastased jõud Tšehhoslovakkias, kirjutas Pariisi «Monde» 5. augustil, et **«Tšehhoslovakkia peab katsuma nüüd sees- ja väljaspool COMECONI** (Vastastikuse Majandusliku Abistamise Nõukogu. — Toim.) **esile kutsuda kaubavahetuse revideerimist».**

Ja «New York Times» täpsustas, et **«ettevaatlik katse lahkuda Nõukogude majandussfäärist» peab kujunema võitluse «teiseks raundiks».**

Täieliku «tegevusvabaduse» sai kodanlik ajakirjandus Tšehhoslovakkias endas.

Ameerika raadiokompanii «Columbia Broadcasting System» erikorrespondent Collingwood teatas Prahast, et

«Tšehhoslovakkias toimuvate sündmuste kohta levitatavate kuulujuttude ja desinformatsiooni «peamiseks vabrikuks» on neil päevil muutunud hotell «Alcron», kuhu on koondunud välismaa ajakirjanikud.»

Müncheni ajalehe «Süddeutsche Zeitung» Viini korrespondent Manfred von Konta, kes on Lääne-Saksamaa luure kaastööline, pidas sidet kontrrevolutsiooniliste põrandaalustega ja tegi Tšehhoslovakkias aktiivselt õõnestustööd.

Bonni ajakirjanike ringkondades said teatavaks Prahasse akrediteeritud Bonni kaubandusesindaja Heiperzi ja Saksa Föderatiivse Vabariigi Välisministeeriumis «uue idapoliitika» küsimustega tegeleva Turnwaldi vestluse tähendusrikkad üksikasjad.

Heiperz teatas Turnwaldile, et oodatud sündmuste arenemine Tšehhoslovakkia Sotsialistlikus Vabariigis kulgeb kiiremini, kui ta oli varem eeldanud. Teatud Lääne orientatsiooniga ringkonnad, eriti mõningad haritlaskonna esindajad, kes ei ole nõus töölisklassi ja selle partei juhtiva osaga, on hakanud avaldama märgatavalt tugevamat survet. Need ringkonnad ongi õhutanud püüdlusi Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi lahkulöömiseks Nõukogude Liidust ja teistest sotsialistlikest maadest.

Heiperz viitas oma aruandes vestlusele kirjanik J. Procházkaga, kes ütles talle dinee ajal Hollandi diplomaatilises esinduses, et sündmused võiksid Tšehhoslovakkia Sotsialistlikus Vabariigis areneda veelgi kiiremini, kui TšSV valitsus ei oleks sunnitud arvestama oma liitlaskohustusi Nõukogude Liidu ja teiste Varssavi lepingusse kuuluvate riikide vastu.

Tšehhoslovakkiasse saabunud sadadele imperialistlike informatsiooniorganite korrespondentidele järgnesid niinimetatud rahandus- ja majandus-eksperdid, pankurid ja sellised imperialismi avalikud emissarid nagu Saksa Föderatiivse Vabariigi Föderaalpanga president Blessing, Lääne-Saksamaa Vabade Demokraatide Partei esimees Scheel, Bundestagi saadik sotsiaaldemokraatliku partei poolt Epler, äge antikommunist «sovetoloog» Zbigniew Brzeziński Ameerika Ühendriikidest.

Ameerika Ühendriikide Riigidepartemangu planeerimisnõukogu kauaaegne konsultant ja kaastööline, «kommunismi probleemide uurimise instituudi» juht Brzeziński rõhutas raamatus «Lõhenemise alternatiiv» (1965), et Ida-Euroopa sotsialistlikes riikides «peab kõige soovitavam transformatsiooni vorm algama riigi sisemisest liberaliseerimisest. See käib,» kirjutas ta, «eelkõige Tšehhoslovakkia kohta.»

Käesoleva aasta 14. juunil kutsusid Tšehhoslovakkia kontrrevolutsionäärid Brzeziński Prahasse loenguid pidama. Seal esitas ta oma «liberaliseerimise» strateegia. Oma loengutes kutsus Brzeziński üles Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei hävitamisele, miilitsa ja riikliku julgeoleku organite likvideerimisele. Kinnisel istungil Rahvusvahelise Poliitika Instituudis Prahas ütles ta 14. juunil 1968. aastal:

«Minu lähtetees seisneb selles, et ühiskonna arenemise kaasaegsetes tingimustes on leninism oma aja ära elanud.» Nagu ütles Brzeziński, toetas ta täielikult «Tšehhoslovakkia huvitavat eksperimenti».

Kommenteerides kõigi nende Lääne emissaride üha kasvavat aktiivsust Tšehhoslovakkias, konstateeris «Berliner Zeitung»:

> «Nüüd teostavad nad praktikas seda, mida nad seni olid käsitlenud vaid teoreetiliselt: Johnsoni «sildade rajamise» poliitikat, Kiesingeri ja Brandti «uut idapoliitikat», mille eesmärgiks on võimaluse korral rebida üksteise järel sotsialistlikud maad välja ühisest rindest.»

Oderi ja Doonau vahel asuv Tšehhoslovakkia, mis ulatub Sudeedi mägedest Karpaatideni, on juba ammusest ajast peale köitnud Saksa imperialistide kasuahneid pilke. «Kellele kuulub Tšehhimaa, see hoiab käes Euroopa võtit,» õpetas juba Bismarck.

Tšehhoslovakkia rahvas sai tunda Müncheni reetmise kibedust. Lääne suurriigid tõid ta ohvriks Hitleri «Drang nach

Osten» plaanidele. Pikki aastaid ei eksisteerinud Tšehhoslovakkia enam iseseisva, sõltumatu riigina. Ja alles Nõukogude rahva võit hitlerismi üle tõi tšehhidele ja slovakkidele vabaduse.

Nüüd seostavad Lääne-Saksamaa militaristid oma revanšistlikke plaane ilmtingimata sotsialistliku korra likvideerimisega Tšehhoslovakkias.

Bonni valitsevatele ringkondadele lähedane ajaleht «General-Anzeiger» kirjutas küüniliselt:

> «Sudeedisakslased jäävad kommunismist vabastatud Tšehhoslovakkialt ootama tagasipöördumist Müncheni kokkuleppe juurde, mille järgi 1938. aasta sügisel Sudeedi maakond liideti Saksamaaga.»

Sama selgelt formuleeris Saksa Föderatiivse Vabariigi valitsuse revanšistliku positsiooni tolleaegne kantsler K. Adenauer. Esitades territoriaalseid pretensioone Tšehhoslovakkia Sudeedi maakonnale, ütles ta Bundestagis:

> «Igaüks meist elab läbi neid tundeid, mida tunnevad sudeedisakslased, ja igaüks nõustub nendega, kui nad nõuavad kodumaale tagasipöördumist...»

Bonni agressiivsetele plaanidele Sudeedi maakonna suhtes liituvad Lääne-Saksamaa imperialismi veelgi kaugemale ulatuvad kavatsused Ida-Euroopas.

Kõige täielikum Bonni revanšistide plaan Sudeedi küsimuses töötati välja 8. juunil 1957. aastal niinimetatud sudeedisakslastest parlamendiliikmete koosolekul. Kokkuvõtlikult on selle plaani sisu olulises osas järgmine:

1. Sudeedi maakonna liitmine Saksa Föderatiivse Vabariigiga. («Me tahame pöörduda tagasi oma kodumaale... ja ellu viia oma enesemääramise õigust...»)

2. Sotsialistliku korra likvideerimine Tšehhoslovakkias ja teistes Ida-Euroopa riikides. («Meie nõudmine taastada pagendatute õigus oma kodumaale on loomulik ja lahutamatult seotud nõudmisega taastada Ida-ja Kesk-Euroopa rahvaste, eriti tšehhide ja slovakkide inimõigused ja -vabadused.»)

Tundes, et sotsialistlikud maad on kindlalt otsustanud anda hävitava vastulöögi igasugustele katsetele tungida kallale nende maade territoriaalsele terviklikkusele, **valmistusid Lääne-Saksamaa revanšistid varjatult oma plaanide elluviimiseks. Esinedes kord Prantsuse televisioonis, ennustas revanšismi prohvet K. Adenauer: «Poola ja Sudeetide sakslased peavad pöörduma koju tagasi. Millal? Kuidas? See on iseküsimus.»**

1968. aasta alguses otsustasid Bonni ultrad, et vastus esimesele küsimusele on antud. Neile näis, et nüüd võib anda vastuse ka küsimusele «Kuidas?»: toetades kontrrevolutsioonilisi jõude

Tšehhoslovakkias endas ja taotledes Tšehhoslovakkia väljalangemist sotsialistlikust sõprusühendusest.

Mida mõistavad Bonni ultrad sellise «Euroopa integratsiooni» all, seda ütles äärmise selgusega oma viimases raamatus Kristliksotsiaalse Liidu liider minister J. Strauß:

> «Kommunistlikud režiimid tuleb täielikult likvideerida: Ida-Euroopa maade eluviis ja standard tuleb kohandada Kesk-Euroopa eluviisiga. Me peame õhutama ja toetama seda protsessi...»

Niisiis on jutt Euroopa poliitilise kaardi täielikust ümbertegemisest.

Rahvusvaheline imperialism ja selle käsilased Tšehhoslovakkias vaatlesid väljaastumisi sotsialismi ja kommunistliku partei vastu kui esimest ja tähtsat sammu oma kavatsuste realiseerimisel kõigi Euroopa sotsialistlike maade suhtes.

Selles mõttes on iseloomulik Saksa Föderatiivse Vabariigi valitsevate ringkondade ja ajakirjanduse reageering Tšehhoslovakkia sündmuste iga käänaku puhul. Kärarikkalt võidutsedes antisotsialistlike tendentside igasuguse ilmingu üle, **avaldas Lääne-Saksamaa ajakirjandus samal ajal hulgaliselt «heatahtlikke» nõuandeid ja soovitusi Tšehhoslovakkia kontrrevolutsionääridele.**

1968. aasta märtsis ütles Strauß vestluses **Kristliksotsiaalse Liidu** juhtivate tegelastega, **et alates 1966. aastast on Ameerika Ühendriikide ja Saksa Föderatiivse Vabariigi valitsus teinud ära suure töö Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei juhtkonna kompromiteerimiseks Tšehhoslovakkia üldsuse silmis.**

Strauß ütles, et läänemaailm peab peenelt ja oskuslikult kasutama kõiki ideoloogilise ja majandusliku mõjutamise kanaleid Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei osatähtsuse edasiseks nõrgendamiseks maa riiklikus ja poliitilises elus ja Tšehhoslovakkia järkjärguliseks eemaldumiseks NSV Liidust. Sel eesmärgil kavandati ulatuslik propagandakampaania sotsialismiüritusele ustavate kommunistide kõrvaldamiseks juhtivatelt kohtadelt.

Tehti ettepanek eraldada kuni 260 miljonit marka lääneriike delegatsioonide koosseisus või turistidena külastavate Tšehhoslovakkia kodanike äraostmiseks, aga ka muuks «majanduslikuks abiks». Tunnistati vajalikuks nimetatud abinõude teostamisel ilmutada suurt ettevaatlikkust ja kaalutletust, et olukord riigis ei muutuks üleliia teravaks, mis annaks Nõukogude Liidule alust sõjaväe sissetoomiseks.

Juba 31. märtsil 1968. aastal soovitas Lääne-Saksamaa väljaanne «In Tagesspiegel» Tšehhoslovakkia kontrrevolutsionääridel olla ettevaatlikud ja mitte avaldada enneaegselt oma tõelisi kavatsusi.

Bonnis ei olnud veel tint äsja kinnitatud «erakorraliste seaduste» allkirjadel kuivanud, kui äkki Bonni tegelased muutusid Tšehhoslovakkia «demokratiseerimise» ägedateks ... eestvõitlejateks.

Kommenteerides Lääne-Saksamaa televisioonis olukorda Tšehhoslovakkias, ütles tuntud antikommunismi spetsialist Klaus Menert avameelselt välja, mille peale Bonni poliitikud loodavad:

> «Minu arvates on see Saksamaa idapoliitika stiimuliks. Olen seisukohal, et me peame seda jätkama. Kui Tšehhoslovakkia ja teised Ida-Euroopa maad hakkavad liikuma sotsiaaldemokratismi poole, siis pole mingit kahtlust, et meil on palju kergem rääkida sotsiaaldemokraatliku, olgugi et formaalselt võib-olla veel kommunistliku Tšehhoslovakkiaga. Peale selle tuleb üha enam isoleerida Ida-Berliin.»

Bonni ametlikele ringkondadele lähedal seisev «Die Zeit» esines ettepanekuga, kuidas «tagada» sotsialismileeri «ühtsus» «rahvusliku mitmepalgelisuse» baasil.

1968. aasta mais **arutas Saksa Föderatiivse Vabariigi ajakirjandus tuliselt seda, kuivõrd on Saksa Föderatiivse Vabariigi valitsus valmis andma Tšehhoslovakkiale finantsabi 700 miljoni marga ulatuses. Ajakirjanduse arvates oleks see abinõu märksa teravdanud Tšehhoslovakkia ja NSV Liidu vahekorda.**

Tšehhoslovakkia rahva rahvuslike põhihuvide otseseks õõnestamiseks olid üleskutsed «lähenemisele» Saksa Föderatiivse Vabariigiga, mida esitati mitte üksnes ajakirjanduses, raadios ja televisioonis, vaid ka mõnede Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi juhtivate tegelaste kõnedes. Kuid asi ei piirdunud üksnes sõnadega.

Tšehhoslovakkia läänepiir oli faktiliselt avatud ning tavaliste turistide vooluga segunedes tulvas takistamatult riiki diversante ja spioone lääneriikidest, eelkõige muidugi Saksa Föderatiivsest Vabariigist.

Aprillis avati Tšehhoslovakkia — Saksa Föderatiivse Vabariigi piiril viis kontroll-läbilaskepunkti, kus Saksa Föderatiivse Vabariigi kodanikele anti viisa kaheksa dollari eest. Iga punkt laskis üle piiri kuni 7000 autot päevas. Tolli- ja piirivalvekontrolli sisuliselt ei tehtudki. Juunikuu esimesel kolmel päeval oli Prahas ligikaudu 75 000 läänesakslast, kes viibisid seal turistide nime all. Paljud neist töötlesid aktiivselt kohalikku elanikkonda Nõukogude-vastases vaimus.

Tuhanded revanšistlikesse organisatsioonidesse kuuluvad sakslased, kes nõudsid Sudeedi maakonna «tagastamist», siir-

dusid takistamatult Tšehhoslovakkiasse sidemeid looma. Imperialistlikud agendid said võimaluse toimetada Tšehhoslovakkia territooriumile relvi.

Käesoleva aasta aprillis-mais toimusid **Baieri territooriumil arvukad kohtumised Saksa Föderatiivse Vabariigi Kristliksotsiaalse Liidu juhtkonna ja Tšehhoslovakkia kristliksotsiaalse liikumise esindajate vahel, mille käigus peeti läbirääkimisi otsese kontakti loomise üle mõlema partei vahel.** Saksa Föderatiivse Vabariigi Kristliksotsiaalne Liit toetas materiaalselt Tšehhoslovakkia Sotsialistlikus Vabariigis loodud Kristliksotsiaalset Parteid ja sudeedisakslaste liitu.

Kasutades ära seda, et Tšehhoslovakkia nõrgendas piirirežiimi, korraldas Baieri valitsus mitmesuguste parteide ja teiste organisatsioonide kaudu arvukalt Saksa Föderatiivse Vabariigi kodanike visiite Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi Sudeedi maakonda eesmärgiga külastada sugulasi ja luua kontakte Tšehhoslovakkias taasloodud sudeedisakslaste liidu esindajatega. Neid visiite finantseerisid kogukonnad, kes omakorda said raha Baieri valitsuselt.

Saksa Föderatiivse Vabariigi valitsusringkondade ja parteide aktiivse tegevuse eesmärgiks oli ka mõju avaldamine Tšehhoslovakkia noorsoole. Selleks organiseeriti **Kristliksotsiaalse Liidu ja Saksamaa Sotsiaaldemokraatliku Partei kulul Saksa Föderatiivse Vabariigi üliõpilaste ja noorsoo-organisatsioonide funktsionääride spetsiaalselt ettevalmistatud rühmade arvukaid sõite Tšehhoslovakkia Sotsialistlikku Vabariiki** (kõige rohkem saadeti nende organisatsioonide esindajaid, mis olid sotsiaaldemokraatide ning Kristlikdemokraatliku Liidu ja Kristliksotsiaalse Liidu bloki mõju all).

Nii näiteks koostati Saksa Föderatiivses Vabariigis Heidelbergi, Stuttgardi ja teiste Saksa Föderatiivse Vabariigi lõunaosa ülikoolide üliõpilastest spetsiaalseid propagandarühmi Tšehhoslovakkiasse saatmiseks lihavõttepühade ajal aprillis. Nende rühmade ülesandeks oli korraldada kohtumisi ja diskussioone Tšehhoslovakkia üliõpilastega ning levitada propagandamaterjale.

Erilist osa Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi elanike ideoloogilisel mõjutamisel pidid etendama Lääne-Saksamaa televisioon, raadio ja ajakirjandus. **Nii loodi Baieri raadiokomitee juures Münchenis reporterite erigrupp, kes korjas ja töötles vastavalt informatsiooni olukorra kohta Tšehhoslovakkia Sotsialistlikus Vabariigis ja andis Tšehhoslovakkia jaoks regulaarselt edasi ässitavaid raadiosaateid.**

Tšehhoslovakkia Sotsialistlikus Vabariigis toimuvad sündmused ajendasid Bonni Välisministeeriumi soovitama Saksa Föderatiivse Vabariigi ajakirjandusele, raadiole ja televisioonile, et nad hoiduksid ülemäära avalikest poolehoiuavaldustest Tšeh-

hoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi Lääne orientatsiooniga ringkondadele.

«Ametlikult ülesnäidatav tagasihoidlikkus» pidavat varjatult veelgi enam toetama niinimetatud reformiste Tšehhoslovakkia Sotsialistlikus Vabariigis.

Šveitsi kodanlik ajaleht «Journal de Genève» avaldas üksikasju Saksa Föderatiivse Vabariigi Föderaalpanga presidendi Blessingi viibimise kohta Prahas «eravisiidil». Ajaleht rõhutas, et omaaegne Himmleri usaldusmees sõitis Prahasse «Brandti nõusolekul». Prahas arutas Blessing Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi emissioonipanga presidendiga läbi «kõik majanduslikud, finants- ja valuutaprobleemid», millega «Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi juhtkond hakkab lähemal ajal tegelema».

Ajakirjandus kinnitab, et Saksa Föderatiivse Vabariigi sõjalis-tööstuslik kompleks finantseeris kontrrevolutsiooni Tšehhoslovakkias.

Juba 1967. aasta aprillis asutas Sudeedisakslaste Kaasmaalaskond Würzburgis erifondi «Üldsuse abi sudeetlastele» revanšistliku propaganda finantseerimiseks ja abi osutamiseks sotsialismivastastele jõududele Tšehhoslovakkia Sotsialistlikus Vabariigis.

Fondi loomise ametlikuks initsiaatoriks oli henleinlasest fašist ja Sudeedi maakonna Reichenbergi (Libereci) natsliku kohtu endine juht dr. Franz Böhm.

Kokkulepe selle kontrrevolutsiooni abistamise fondi loomiseks saavutati 21. veebruaril 1967. aastal läbirääkimistel Sudeedisakslaste Kaasmaalaskonna juhtkonna ja Lääne-Saksamaa kantsleri Kiesingeri, välisminister Brandti, minister Wehneri ja Bonni kabineti teiste liikmete vahel. Selle fondi abil kavandati ulatuslikult ellu viia paralleelselt valitsuse niinimetatud «uut idapoliitikat» ja Sudeedisakslaste Kaasmaalaskonna tegevust.

Mõni päev hiljem avaldati Bonnis revanšist Böhmi üleskutse toetada seda fondi. Üleskutses oli öeldud, et jutt on «erakorralistest täiendavatest finantsressurssidest» selleks, et ellu viia «poliitilisi plaane seoses idapoliitika praeguse olukorraga».

Oli ette nähtud, et fondi arvel levitatakse «lendlehti, kinofilme, kaasaegseid informatsioonimaterjale riigis ja välismaal, luuakse kahesuguse otstarbega instituute nii sisemaal kui ka välismaal, korraldatakse sotsiaalseid, majanduslikke ja kultuurhariduslikke üritusi ja samuti ka üritusi eesmärgiga võidelda röövitud Sudeetide tagasisaamise eest».

Fondi asutamine tõi kaasa agressiivse õõnestustege-

vuse finantseerimise elavnemise, millele oli alus pandud juba 1938. aastal, kui Saksamaa sõjakontsernide ja suurte pankade toetusel arendati «kampaaniat impeeriumi koosseisu tagasipöördumise eest». Böhm ise juhtis tähelepanu röövpoliitika sellisele järjekestvusele, teatades: «See mis oli võimalik aastakümneid tagasi, peab olema võimalik ka nüüd.»

Tänapäeval finantseerivad needsamad sõjakontsernid «Üldsuse abi Sudeetidele». Nende rahadega varustati kontrrevolutsioonilised jõud raadiosaatjate, relvade ja muu sellisega.

Pärast seda, kui sotsialismivastastel jõududel õnnestus Tšehhoslovakkia Sotsialistlikus Vabariigis saavutada esimest edu, tugevnes reklaamikampaania revanšismi kassa suurendamise eest. Bonni Ida-asjade komissari Hasseli ja Baieri peaministri Goppeli juuresolekul kutsus Sudeedisakslaste Kaasmaalaskonna kurikuulus esindaja ja Bundestagi saadik Kristlikdemokraatliku Liidu poolt Walter Becher selle revanšistliku koondise koosolekul Stuttgardis 2. ja 3. juunil 1968. aastal üles looma «miljonilist fondi».

Muide, raha hakkaski laekuma, sealhulgas niinimetatud «enesemääramise» fondilt, mida juhib dr. Paulssen, Saksa Ettevõtjate Koondiste Liidu eluaegne auesimees.

Sellesse fondi voolas jõena raha Saksa Föderatiivse Vabariigi ettevõtjate koondistelt:

«IG-Farbeni» kontsernidelt-pärijatelt, kes loodavad tagasi saada 16 Tšehhoslovakkia Sotsialistlikule Vabariigile kuuluvat keemiaettevõtet;

Saksa Panga ja Dresdeni Panga seifidest ning ka rasketööstuse kontsernidelt, kes annavad oma panuse selliste usaldusmeeste kaudu nagu dr. Hans Neuwirt, kes on endine Henleini partei juhatuse liige ja «Falkenauer Montanindustrie» peadirektor, ja dr. Willy Gutsmutz, kes on endine SS-Sturmbannführer ja «Sudetenländische Bergbau AG» direktor Brückes.

Ent kõige suuremaid summasid õõnestustegevuseks saavad revanšistid Bonni majandusministri sotsiaaldemokraat Schilleri kaasabil. Tema ministeerium määrab kindlaks ka Bundestagi niinimetatud sõjakahjude komisjoni kursi.

1968. aasta mais võeti vastu otsus anda revanšistlikele koondistele pool rahasummast, mis saadakse endiste «ida pankade» varanduse likvideerimisest, mis asub ikka veel Lääne-Saksamaal. (Jutt on pankadest, mis kuni 1945. aastani asusid saksa fašistide poolt okupeeritud

territooriumil Tšehhoslovakkias ja Poolas, aga samuti ka Saksa Demokraatlikus Vabariigis.)

Seda varandust hinnatakse praegu umbes 100 miljonile margale, seega antakse 50 miljonit marka otseselt kontrrevolutsiooni fondi.

19. juulil 1968. aastal andis Lääne-Saksamaa agentuur DPA edasi kommentaarid, mis sisaldasid andmeid Saksa Föderatiivse Vabariigi valitsevate ringkondade positsiooni ja taktika kohta suhtumises Tšehhoslovakkia sündmustesse.

DPA tunnistas:

«Poliitilised vaatlejad näevad järjekindlust selles, et Bonn sirutab ülimalt ettevaatlikult katsesarvi Praha suunas. Kantsler Kiesinger ütles sellega seoses, et Bonnis ei taheta sattuda rumalasse olukorda.»

Lääne-Saksamaa ajaleht «Frankfurter Allgemeine» kirjutas:

«See on vaid tee algus, mis peab Tšehhoslovakkias paratamatult viima suuna muutmisele, Moskvast eemale pöördumisele.»

Nädalaleht «Express» avaldas 29. juuli — 4. augusti numbris artikli, mis on tulvil igasuguseid Nõukogude-vastaseid väljamõeldisi.

Samal ajal esitab nädalaleht mitmeid fakte, mis annavad tunnistust Saksa Föderatiivse Vabariigi ametlike ringkondade otsesest vahelesegamisest kontrrevolutsioonilistesse sündmustesse Tšehhoslovakkias.

Nädalaleht kirjutas:

«... Tšehhoslovakkia ootab Saksa Föderatiivselt Vabariigilt seda, mida ei saa talle enam anda ükski idariik...

Saksama kaubandusesinduse juhti Prahas Otto Heiperzi pole föderatsiooni pealinna välja kutsutud juba aprillist saadik...

Saksa tegelaste visiidid Prahasse katkestati ajutiselt. Perekonnaküsimuste minister ja Kristlikdemokraatliku Liidu esimehe asetäitja Bruno Heck teatas, et ta lükkas oma «turistliku» sõidu edasi hilisemale ajale.

Föderaalpanga direktor Karl Blessing vaikib pärast naasmist Tšehhoslovakkia pealinnast.

Ühed läänesakslased tunnetavad häguselt, teised selgemalt, et Tšehhoslovakkia kriisi ääsil otsustatakse ka nende tulevik.

See, mis Bonnis tähendab paindlikkust ja varjatud tegevust, muutub teistes pealinnades kartuseks, et tuleb asuda mingile kindlale positsioonile ja tegutseda...

Kunagi varem pole Praha näinud sellist välismaiste külastajate juurdevoolu: naabrid Euroopast, ameeriklased fotoaparaatidega, asiaadid, kelle seas märgatakse kiiresti tuttavaks muutunud Tokio ajalehe «Asahi Shimbun» korrespondenti, aafriklased, ajalooliste dokumentide eriteadlased ja lihtsalt uudishimulikud, kes on igalt poolt kokku sõitnud, et olla kohal ilmutuse hetkel...»

Ameerika ajaleht «Christian Science Monitor» avaldas 16. augustil teate Bonnist:

«Lääne-Saksamaa kaubandusmissioon Prahas töötab edukalt, tal on juurdepääs kõigile ametlikele isikutele kõikides ministeeriumides. Selle kaubandusmissiooni muutmine saatkonnaks ei laiendaks kuigivõrd tema funktsioone.»

19. juulil trükkis Lääne-Saksamaa ajaleht «Frankfurter Allgemeine» ära artikli, milles leidusid soovitused, kuidas peavad tegutsema ametlikud organid ja poolametlikud organisatsioonid Tšehhoslovakkia kontrrevolutsiooni toetamise küsimuses.

Ajaleht kirjutas, et need, kes Föderatiivses Vabariigis tahaksid aidata Tšehhoslovakkiat,

«ei pea praegu avasüli appi ruttama. Näiteks vabadel demokraatidel Scheelil ja Genscheril oleks antud momendil parem koju jääda, selle asemel et laveerida Prahas. Seal, kus on vaja anda tõelist abi, tuleb seda teha võimalikult märkamatult ja iga kord Lääne-Saksamaa sõprade kaudu».

Teine Lääne-Saksamaa ajaleht «General-Anzeiger» kirjutas 20. juulil variserlikult:

«Arusaadavatel põhjustel surub föderaalvalitsus Bonnis maha igasuguse erilise huviavalduse võitluse vastu Praha reformide teostamise eest. Õigesti arvatakse, et sakslastel ei ole kohane kas või juba taktilistel kaalutlustel ja mälestuste tõttu Hitleri unustamatust sissetungimisest trügida esirinda inimestena, kes tšehhidele ja slovakkidele nõu annaksid või neid hoiataksid.»

Lääne-Saksamaa ajakiri «Der Spiegel» kirjutas 13. mail laimavas artiklis Tšehhoslovakkia sündmuste puhul:

«Kui Praha «demokraatliku sotsialismi» eksperiment õnnestuks, siis võiks see mitte ainult muuta kommunismi ja muuta Euroopat, vaid see võiks abitule maailmale kätte näidata uue väljapääsu. See oleks ajalooline

sündmus, mis oma tähtsuselt oleks võrdne võimu haaramisega kommunistide poolt Ida-Euroopas pärast Teist maailmasõda.»

Poolametlik «General-Anzeiger» teatas 23. augustil:

«Bonni valitsus võttis vastu otsuse luua niinimetatud «kriisi staap». Staapi kuuluvad Bundeswehri staapide ja sõjaministeeriumi kõrgemad kindralid ning Saksa Föderatiivse Vabariigi tähtsamate ministeeriumide ametnikud. «Kriisi staabi» ülesandeks on koguda andmeid olukorra kohta Tšehhoslovakkias ja välja töötada soovitusi Bonni valitsusele.

Bundeswehri peainspektor de Mesier andis käskkirja, millega keelati Bundeswehri sõdurite ja ohvitseride puhkused.

Staap hakkas kohe tegutsema. Nii loodi valitsuse keskus küsimustes, mis olid seotud vahelesegamisega Tšehhoslovakkia siseasjadesse.

Nagu teatati Bonnist 22. augustil, oli Saksa Föderatiivse Vabariigi luureteenistuse juht kindralleitnant Wessel **saanud valitsuselt** 21. augusti teisel poolel **juhtnööri aktiviseerida oma agentuuri tegevust ja katsuda eelkõige taastada katkenud sidemeid usaldusmeestega Tšehhoslovakkia Sotsialistlikus Vabariigis.**

Lääne-Saksamaa ajakiri «Der Spiegel» paljastas augusti alguses Lääne-Saksamaa luure aktiivse tegevuse turismikanali kasutamisel kontrrevolutsiooniliste meeleolude õhutamiseks Tšehhoslovakkias ja seal värske informatsiooni kogumiseks.

Ajakiri kirjutas, et Lääne-Saksamaa piirivalvevõimud registreerisid nende läänesakslaste perekonnanimed, autode numbrid ja aadressid, kes ületasid Saksa Föderatiivse Vabariigi ja Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi vahelise piiri. Nende inimeste nimekiri saadeti Münchenisse Lääne-Saksamaa luure peakorterisse. Seal valiti välja inimesed, kes võiksid olla Föderaalse Luureteenistuse agentideks ja informaatoriteks.

Sellel teenistusel, mis allub otseselt Saksa Föderaalse Vabariigi kantsleri ametkonnale, kirjutas ajaleht, on üle 100 miljoni marga ulatuv aastaeelarve ja tema koosseisu kuulub 5000 kaastöölist, keda rakendatakse peamiselt spionaažiks sotsialistlikes maades.

Lääne-Saksamaa luurel olid rikkalikud võimalused värvata agente Tšehhoslovakkia Sotsialistlikus Vabariigis: üksnes 1968. aasta esimesel poolel ületasid Tšehhoslovakkia piiri 368 000 turisti Saksa Föderatiivsest Vabariigist. Nagu tunnistab Lääne-Saksamaa ajakiri «Wirtschaftsmagazin», moodustasid teatud osa nendest turistidest spetsiaalselt väljavalitud antikommunis-

tid, kes olid läbi teinud eriettevalmistuse õõnestustegevuses. Nende «turistide» seas oli näiteks omaaegne silmapaistev gestaapolane Erich Wagner.

Ajakiri teatas kiideldes, et **«need Lääne saadikud loovad kontakte, mis osutuvad lääneblokile väga kasulikeks».**

> Ajakiri «Der Spiegel» näitas üles informeeritust, kirjutades, et «registreerimist piiril ei tehta selleks, et avastada Ida agente, vaid sel eesmärgil, et värvata Lääne agente. Nii viiakse praktikas ellu Bonni kantsleri väljakuulutatud «ranget Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi siseasjadesse mittevahelesegamise printsiipi»».

India nädalalehe «Blitz» Euroopa korrespondent Kuhunandar Nair märkis ajakirja 1. septembri numbris, et **kontrrevolutsiooni jõude kontsentreeriti Bad Tölzis (SFV) ja Salzburgis (Austria) ning nad tegid läbi õppuse õõnestustegevuse spetsialisti Ameerika koloneli Jerri Sadge'i juhtimisel** Nende Saksa Föderatiivse vabariigi ja Austria «turistide» arv, nagu kirjutas autor, ulatus kaheksa tuhande inimeseni. Paljudel neist olid võltsitud dokumendid ning nad tegid läbi õppuse Ameerika Ühendriikide armee kümnendas erigrupis, mis asub Bad Tölzi piirkonnas. Nair nägi samuti suurel hulgal Lääne-Saksamaal ja Ameerikas toodetud relvi, mis olid kontrrevolutsionääridelt ära võetud ning mis viimased olid saanud NATO-lt, Bonnilt ja Luure Keskvalitsuselt. Ta märgib, et Saksa Föderatiivne Vabariik kasutas isegi helikoptereid kontrrevolutsioonilise põrandaaluse varustamiseks relvadega.

Mitmed legaalselt tegutsevad kontrrevolutsioonilised grupid, rõhutas lõpetuseks Nair, töötasid «vanade fašistide juhtimisel» ja välismaa luureteenistuse agentide juhtimisel.

12. juulil kirjutas Lääne-Saksamaa ajaleht «Rheinische Post»:

> «Võitlus jätkub ka edaspidi. Miski pole Praha juhtkonnale ohtlikum kui see, et nüüd teostatakse reforme liiga aktiivselt. Enam kui kunagi varem on vajalikud tagasihoidlikkus ja kõige suurem ettevaatlikkus. Seda peab mõistma ka väljaspool Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi piire, igal pool, kus jälgitakse reformiliikumist sümpaatia ja lootusega. Seda peavad mõistma ka need jõud riigis, kes kannatamatult edasi pürgivad!»

21. augustil avaldas Lääne-Saksamaa Natsionaaldemokraatliku Partei juhatus Hannoveris teadaande seoses sündmustega Tšehhoslovakkias. Selles teadaandes väideti:

> «Saksamaa Natsionaaldemokraatlik Partei oli ainsaks Föderaalvabariigi parteiks, kes hoiatas föderaalvalitsust

kahtlase poliitika eest, mis rajanes üksnes illusioonidel. Seepärast kritiseeriti Natsionaaldemokraatlikku Parteid, et ta oli ainus partei, kes ei osutanud «Praha reformaatoritele» vajalikku poliitilist ja moraalset toetust . . .»

Ent neonatsismi liidrid ilmutasid üleliigset tagasihoidlikkust. Nende panus kontrrevolutsioonilise vandenõu ettevalmistamisse Tšehhoslovakkias ei olnud väike. Nad mitte üksnes ei unistanud poliitilise pöörde edust, vaid ka töötasid aktiivselt selles suunas.

Natsionaaldemokraatliku Partei programmis on punkt, mis kõlab nii: Sudeedid peavad jälle saama Saksamaa omaks, sest need omandas «natslik» Saksamaa Müncheni kokkuleppe alusel, mis on täies jõus olev rahvusvaheline kokkulepe.

Selle programmiga on täielikus kooskõlas organisatsiooni Sudeedisakslaste Kaasmaalaskonna ja eriti aktiivse neofašistliku grupeeringu avaldused.

Ajaleht «Sudetendeutsche Zeitung» pani muide suuri lootusi turismisõitudele Tšehhoslovakkiasse, kinnitades, et «luuakse väärtuslikke kontakte mõningate vendadega, kes jäid sinnapoole ebaseaduslikku piiri, mida ei tohi olemas olla».

Samal ajal tuletas ajaleht meelde, et «rühm sudeedisakslastest aktiviste tegutseb just praegu piiriäärses tsoonis».

Sudeedisakslaste Kaasmaalaskonna liider, Bundestagi saadik Walter Becher avaldas ajakirjas «Der Spiegel» oma programmi, mis on seotud sündmustega Tšehhoslovakkias.

Ta kirjutas:

«Praegune olukord on selline, et me peame peaaegu kõikidel juhtudel hoiduma ükskõik millistest sümpaatiaavaldustest demokratiseerimise protsessile ja tingimuste normaliseerimisele Tšehhoslovakkias.»

Edasi jätkas ta nii:

«Me ei astu välja Tšehhoslovakkia likvideerimise eest. Tšehhoslovakkia võib üldse kui riik eksisteerida vaid sel juhul, kui ta saavutab ühtsuse mitmepalgelisuse alusel, s. t. föderatiivse reguleerimise . . .»

19. juulil esines Kristlikdemokraatliku Liidu ja Kristliksotsiaalse Liidu pressibületäänis «Deutschland Union Dienst» ulatusliku artikliga Kristlikdemokraatliku Liidu peasekretär ja Bonni valitsuse minister Heck. Ta kirjutas:

«Käib võitlus sotsialismi eest. Uued inimesed Prahas teatasid, et nad ei taha, et neid ei lasta toimida arukalt, s. t. luua inimlikud suhted Lääne liitude ja Saksa Föderatiivse Vabariigiga».

Lääne-Saksamaa ajaleht «Frankfurter Allgemeine» tunnistas 22. juulil:

«Ida-Berliini üha visamad etteheited, nagu segaks Föderatiivne Vabariik end kommunistidevahelisse võitlusse Tšehhoslovakkia juhtkonnaga või isegi suunavat seda võitlust, väärivad tähelepanu, kui juttu on informatsioonist.

Mis puutub Tšehhoslovakkiasse,» kirjutas ajaleht, «siis «Deutsche Welle», mille saateaeg on mõnevõrra suurem, näiteks kolm korda suurem kui raadiojaamal «Deutschland Funk», tegi möödunud aastal rohkesti pingutusi, et suurendada oma saadete mõju...

Selle põhjus, et mõlema Föderatiivse Vabariigi raadioorganisatsiooni saadete mõju on tugevnenud, peitub poliitilise olukorra põhjalikus muutumises Tšehhoslovakkias.»

Pärast NSV Liidu—Tšehhoslovakkia läbirääkimiste kommünikee avaldamist andis Lääne-Saksamaa agentuur DPA edasi Lääne-Saksamaa valitsusringkondade reageeringu sellele tähtsale dokumendile.

DPA teatas, et kantsler Kiesinger oli 27. augustil Bonnis öelnud:

«Ma pean dokumente veel tähelepanelikult uurima. Muidugi, rõõmu nad ei valmista...»

Imperialismi ideoloogid seostasid sündmuste arenemisega Tšehhoslovakkias oma plaane agressiivse NATO bloki tegevuse edasiseks aktiviseerimiseks. Nüüd jõuavad üha ulatuslikumalt avalikkuse ette agressiivse Atlandi bloki avantüristlikud plaanid Tšehhoslovakkia suhtes.

«NATO kavandas plaane Tšehhoslovakkia väljaastumiseks Varssavi lepingust», niisuguse pealkirja all avaldas Livaani ajaleht «Ad-Dunja» 11. septembril korrespondentsi Brüsselist NATO Nõukogu salajaste otsuste kohta.

Ajaleht kirjutab:

«Põhja-Atlandi bloki Nõukogu töötas välja spetsiaalse programmi Tšehhoslovakkia küsimuses, mis kandis šifreeritud nimetust «Sefiir». Nõukogu konstateeris mõnede reformaatorite olemasolu, kes soovivad laiendada Tšehhoslovakkia suhteid Euroopaga kõigis valdkondades, ja võimalust saada kasu nende reformaatorite teenetest.

Tšehhoslovakkias kujunenud asjade seisu ulatusliku tundmaõppimise käigus selgitas Nõukogu välja, et mitteortodokssed elemendid on hakanud etendama suuremat osa kommunistliku ideoloogia nõrgenemisel Tšehhoslovakkias ja et tulevikus võib tugineda nendele elementidele. NATO Nõukogu liikmed veendusid, et pärast 1948. aasta sündmusi on Tšehhoslovakkias säilinud elanik-

konna rühmad, kes ei tunnista kommunistlikku ideoloogiat ja on seepärast selle vastu vaenulikult häälestatud. Need rühmad on hõivatud salajase tegevusega, mis on suunatud Tšehhoslovakkia sotsialistliku arenemise vastu.»

Edasi öeldakse korrespondentsis, et «nende andmete ja ettepanekute valgusel **töötas NATO Nõukogu välja programmi «Sefiir», mille eesmärgiks on luua Tšehhoslovakkias endas ja väljaspool selle piire situatsioone, mis võiksid soodustada neutraliteedi väljakuulutamist ja Tšehhoslovakkia väljaastumist Varssavi lepingust.**

Kokkuvõttes rõhutas ajaleht:

«NATO Nõukogu pidas otstarbekohaseks jätkata «sildade rajamist» Ida-Euroopa maadega. Avaldati arvamust, et Tšehhoslovakkia võib olla valmis välja kuulutama neutraliteedi tuleval aastal, kui sündmused areneksid seal opositsiooni kasuks, millele NATO pani suuri lootusi, arvestades, et saab seda opositsiooni ära kasutada Tšehhoslovakkia üldise poliitika orienteerimiseks enda huvides.»

Ameerika vaatleja Reston kirjutas, et Ameerika Ühendriigid **ei peaks muutma «sõjajärgset poliitikat Euroopas just sel momendil, kui see poliitika hakkab soodustama vabaduse ja natsionalismi impulsse Ida-Euroopa kommunistlikes riikides».**

Ja edasi:

«Prahas on praegu välja kujunenud võimas liikumine demokraatia eest, vähemalt osaliseltki sellepärast, et Põhja-Atlandi liit... osutus efektiivseks.»

Ei ole kahtlust, missuguse tähenduse omistab see Washingtoni ideoloogilise eliidi esindaja mõistele «demokraatia». Vastasel korral oleks ta vaevalt küll püüdnud «päästa sotsialismi» Tšehhoslovakkias NATO juhtimise all, NATO — selle Uue ja Vana Maailma kapitalistide «püha liidu» juhtimise all, mis on loodud kommunismi «hülgamiseks» ja kapitali võimu taastamiseks Ida-Euroopa maades.

Ameerika Ühendriikide saadik NATO Nõukogus Cleveland väidab kahtlemata põhjendatult, et sündmused Tšehhoslovakkias on Ida-Euroopa maades toimunud pikaajalise arenguprotsessi tulemus. **Selle protsessi arenemine on Atlandi bloki aastatepikkuse järjekindla ja ühendatud poliitika otseseks tulemuseks, kusjuures see poliitika on suunatud Varssavi lepingu vastu.** NATO ootas sündmuste sellist arenemist Ida-Euroopa maades ja valmistus selleks.

Clevelandi sõnade järgi on üle poole küsimustest, mida otsustavad NATO poliitilised organid, seotud «Armeli plaani» elluviimisega, mille eesmärgiks on teatavasti Ida-Euroopa maade

väljarebimine sotsialistlikust sõprusühendusest. Selles valdkonnas, nagu ütles Ameerika Ühendriikide saadik NATO-s, on saavutatud suurt edu ja tööd selles suunas jätkatakse NATO organite ja kõigi Atlandi bloki maade kaudu, kasutades ära ka rahvusvahelisi organisatsioone.

Soome ajaleht «Päivän Sanomat» avaldas 6. septembril artikli, milles paljastatakse NATO osa Tšehhoslovakkia sündmustes. Muu hulgas on artiklis öeldud:

«See pole kaugeltki saladus, et **NATO peastaap** «on relvastusse võtnud» **Tšehhoslovakkia küsimuse juba mitu kuud enne augustisündmusi.** Eelkõige oli ta huvitatud pinge suurendamisest Tšehhoslovakkias.

Brüsseli allikate järgi tegutseb NATO kindralstaabi alluvuses eriorganisatsioon, millel on kaader ja tehnilised vahendid Tšehhoslovakkia probleemi kallal pidevaks töötamiseks.

Selle eriorganisatsiooni peastaap ei asu aga Belgias, vaid Lääne-Saksamaal Regensburgi piirkonnas. Alates juunikuust töötab vaatlemise ja juhtimise erikeskus, mida Ameerika sõjaväelised esindajad nimetavad «Löögigrupi staabiks». Sellel keskusel on oma koodide süsteem ning üle 300 kaastöötaja, kelle seas on NATO luureteenistuse ohvitsere ja poliitilisi nõuandjaid.

Belgia allikate kohaselt juhib seda keskust Lääne-Saksamaa esindaja NATO-s, kes on sündinud Tšehhoslovakkias ning on seega suurepäraselt informeeritud nendest teguritest, millel on esmajärguline tähtsus. Hoolimata Moskva kokkuleppest, peab «Löögigrupi staap» endiselt kindlalt enda käes kõiki sidemeid Tšehhoslovakkiaga ja NATO peastaap saab vähemalt kolm korda ööpäevas sellelt staabilt kodeeritud informatsiooni.

Sellega seoses «võeti» Belgias erilise huviga vastu NATO peastaabi esindajate seisukoht: kuigi erikeskus ei lahendanud talle antud ülesannet sellepärast, et Tšehhoslovakkiasse viidi sisse Varssavi lepingu maade väed ja realiseeritakse Moskva kokkuleppeid, on selle keskuse tegevus olnud ja jääb «kasulikuks kogemuseks tulevikus».»

Nii toetasid rahvusvahelise reaktsiooni kõige agressiivsemad jõud NATO sõjalisele ja luureaparaadile tuginedes kontrrevolutsiooni Tšehhoslovakkias, lootes selle maa välja rebida sotsialistlikust sõprusühendusest.

KONTRREVOLUTSIOONILINE PÕRANDAALUNE PALJASTUB

Reaktsioonijõudude eesmärgiks oli: «vaikselt kontrrevolutsioonilt» valge terrorini.

Ööl vastu 21. augustit, kui Varssavi lepingu maade liitlasväed oma internatsionaalset kohust täites Tšehhoslovakkia territooriumile astusid, mõistis kontrrevolutsiooniline põrandaalune, et tema kaardid on löödud. Ta oli sunnitud sotsialismi aluste vastu riigis aktiivselt välja astuma ja oma tõelist rahvavastast nägu näitama määratud tähtajast varem.

Meeleheitlikult pingutades tegid reaktsioonijõud katset tekkinud keerulist olukorda ära kasutada oma kaugeleulatuvatel eesmärkidel. Õhutades natsionalistlikke tundeid, kütsid sotsialismivastased jõud atmosfääri kuumaks, tõukasid elanikke otsestele provokatsioonidele liitlasvägede vastu.

SALAJASED RELVALAOD

Kontrrevolutsioon püüdis sotsialismivastaseid elemente igati aktiviseerida: kutsus elanikkonda välja astuma, **«relv käes», provotseeris vennatapjalikku verevalamist.**

Selle reetliku plaani elluviimiseks oli vaja otsest sidet nende imperialistlike jõududega, kes ammust ajast suunasid õõnestustööd sotsialistliku Tšehhoslovakkia vastu.

Inglise ajalehe «Sunday Times» 27. augusti hilisõhtuses numbris on avaldatud intervjuu ühe Tšehhoslovakkia põrandaaluste liidriga.

Selle reeturi jutu kohaselt kuulus ärevatel augustipäevadel Tšehhoslovakkia kontrrevolutsioonilise põrandaaluse ridadesse «ligi 40 000 automaatrelvadega varustatud inimest». Arvukad andmed näitavad, et suur hulk nendest relvadest oli saadud salaja Läänest, esmajoones Saksa FV-st.

Tšehhoslovakkia reaktsioonilised elemendid astusid varakult kontakti rahvusvaheliste reaktsioonijõududega, tungisid riigiasutustesse, et avada kanalid relvade, laskemoona, raadiosaatejaamade takistamatuks sisseveoks.

On kindlaks tehtud, et kontrrevolutsiooniliste jõudude käsutuses oli märkimisväärne hulk relvi.

Juba juulis avastati peidik relvadega Mýtina läheduses. Tšeh-

hoslovakkia ametlik telegraafiagentuur teatas selle kohta järgmist:

«12. juulil 1968 leidsid Tšehhoslovakkia SV riikliku julgeoleku töötajad relvi, mis olid peidetud riikliku maantee № 6 veejuhtmesse Mýtina ja Arnoldovi asulate vahel Sokolovi rajoonis. Sellest informeeriti üldsust.

Riikliku julgeoleku töötajad avastasid 20 «Thompson»-tüüpi automaati, 24 pidet 840 padruniga, plekkkarbi 755 padruniga, 30 «Walther»-tüüpi püstolit ja 11 padrunipidet...

Kriminalistikainstituudi ekspertiis teatab, et daktüloskoopilisi jälgi pole relvadel ja padrunipidemetel leitud. Automaatide tootjaks võib lugeda firmat «Auto-ordnance Corporation. Bridgeport» (Connecticuti osariik Ameerika Ühendriikides).

Tingmärgid ja margid, sealhulgas sõjaväeladude ja inspektorite tähised, kuuluvad Ameerika Ühendriikide armeele.

Ekspertiisi andmete järgi otsustades võib tulla järeldusele, et automaadid konserveeriti maksimaalselt aasta tagasi.»

Esimestel päevadel pärast liitlasvägede sisseviimist leiti paljudest peidikutest ja keldritest mitu tuhat automaati, sadu kuulipildujaid ja granaadiheitjaid. Avastati ka miinipildujaid ja muid raskerelvi.

Mõnel pool sattusid puudulikult valvatud ladudest kontrrevolutsionääride kätte rahvamiilitsa salkade relvad. Nii tulistasid kontrrevolutsionäärid sellistest relvadest Nõukogude sõjameeste pihta Põllumajandusministeeriumi hoonest. Selle relvalao hõivasid liitlasväed.

Praha Ajakirjanike Majas, mida juhtisid viimasel ajal üsna reaktsioonilised tegelased, leiti **13 kuulipildujat, 81 automaati ja 150 kasti laskemoona.**

Bratislavas tulistati Nõukogude sõdureid möödasõitvatest autodest, katedraalist vana lossi vastas, Slavíni mäel jne. Ainuüksi Rahvusnõukogu kantselei, postkontori ja televisioonistuudio hoonest saadi kätte **55 automaati, 8 kuulipildujat, 17 püstolit, 3 karabiini ja 42 kasti laskemoona.**

Palju peidupaiku relvadega avastati ka riigi teistes rajoonides.

KONTRREVOLUTSIOON EETRIS

Üks kõige veenvam tõend organiseeritud kontrrevolutsioonilise põrandaaluse olemasolu kohta Tšehhoslovakkias on fakt, et juba 21. augustil kella 8-ks, seega paar tundi pärast liitlasvägede sisseastumist, hakkasid Tšehhoslovakkia kõigis piirkondades

tegutsema ligi poolteistkümmend põrandaalust raadiojaama, mis nimetasid end «vabaks, legaalseks Tšehhoslovakkia ringhäälinguks».

Põrandaalused raadiojaamad olid varakult monteeritud ka autodele, rongidesse, paigaldatud kohaliku õhukaitse varjenditesse, elumajade pööningutel ja erakorterites, ühiskondlikes hoonetes. Mõnel päeval töötas 30—35 põrandaalust raadiojaama.

Kontrrevolutsioonilistel jõududel õnnestus hõivata mitu riigikaitseks ettevalmistatud raadiosaatjat ja Armee Abistamise Liidu raadiosaatjate võrk. **Pealegi olid kõik põrandaalused raadiosaatjad ühendatud keerulisse süsteemi, mille juhid dikteerisid raadiosaadete korra, tähtajad ja saateaja. Pole kahtlust, et seda süsteemi loodi pikema aja jooksul, kaua enne 21. augustit.**

Juba mainitud intervjuus ajalehe «Sunday Times» korrespondendile teatas üks kontrrevolutsioonilise põrandaaluse liidreist küünilise avameelsusega, et Tšehhoslovakkia SV-s oli

> «aegsasti loodud salajaste raadiojaamade, trükikodade ja transpordivahendite laialdane süsteem».

Tema sõnade kohaselt olevat põrandaaluse juhid ja aktivistid suutnud hoiatada ka paljusid kirjanikke ja intellektuaale, keda olevat «ähvardanud arreteerimine». Üle 300 reaktsioonilise tegelase saadeti salajasi teid mööda Läände.

21.—22. augustil ilmusid eetrisse saated arvukatelt, erinevate nimetustega põrandaalustelt raadiojaamadelt: «Praha», «Hradec Králové», «České Budějovice», «Brno», «Plzeň». 22. augustil hakkasid tööle raadiosaatjad «Bratislava» ja «Tšehhoslovakkia-I». Kahe päeva pärast liitusid nendega raadiojaamad «Lõuna-Moraavia», «Lääne-Tšehhimaa», «Ida-Slovakkia», «Lõuna-Tšehhimaa» ja paljud teised. Nagu hiljem teatavaks sai, tegid paljud neist oma õõnestustööd Saksa FV territooriumilt.

25. augustil tunnistas Reuteri teadaanne: **«Raadiokontrolli punktid SFV-s teatasid, et Tšehhoslovakkias alustasid tegevust 19 suurema või väiksema võimsusega põrandaalust raadiojaama».**

Üheaegselt nendega astusid eetrisse kümned varem ettevalmistatud liikuvad põrandaalused raadiosaatjad, mis tegutsesid lühi- ja ultralühilaineil.

Tegevusse astusid ka neli põrandaalust televisioonikanalit.

Üks kõige aktiivsematest jaamadest — niinimetatud vaba legaalne raadiojaam «Praha» — kutsus esimeses läkituses üles raadiovastuvõtjaid mitte välja lülitama ja ootama «edasisi tähtsaid teateid».

Mis tähtsad teated need olid? Desinformeerimise ning Nõukogude-vastase psühhoosi ja hüsteerika õhutamise püüete kõrval täitsid põrandaalused raadiosaatjad veel üht, vahest peamist funktsiooni:

Nad olid kontrrevolutsioonilise põrandaaluse tegevust koor-

dineerivate šifreeritud ja lahtiste teadete kõige kiiremaks edasiandmise vahendiks, kuid andsid Läände edasi ka šifreeritud luureandmeid.

Siin on näited:

«Zaručenec annab edasi: «Situatsioon areneb üsna edukalt. Meie kokkulepe jääb jõusse. Žilina on Trenčíniga nõus.» (Žilina ja Trenčín on Tšehhoslovakkia linnad. — Toim.)

«Andsin tähtsa väljakutse. Doktor kutsub Miladat.»

«Anname edasi «Tšehhoslovakkia-I» jaama teate. Zdeněkile ja Věrale. Milena ei otsinud lombakat. Hoiduge provokatsiooni eest.»

24. augustil teatas France Presse'i agentuur Prahast:

«Raadio «Vaba Praha» annab saatepausidel edasi kodeeritud ettekandeid, mis on määratud tundmatuile isikuile või gruppidele.»

Toome põrandaaluste raadiosaadete kaugeltki mitte täieliku loetelu ainult ühe päeva — 24. augusti jooksul.

Kell 8.42. **«Kesk-Slovakkia»** andis üleskutse kõigile autojuhtidele, et nad veaksid toiduaineid autodel, millel puuduvad pealkirjad «Toiduained», «Liha», «Piim» jne.

Kell 9.50. «Raadio Plzeň» kandis ette, et alampolkovnik Ripl töötab koos liitlasvägedega. Ühtlasi teatas ta, et «majanumbrite ja tänavanumbrite mahavõtmise aktsioon Prahas edeneb hästi».

Kell 11 hommikul. «Vaba legaalne raadiojaam «Praha»» hoiatas kontrrevolutsionääre:

«Nõukogude rong, mis saabus Ceské Třebovást, ei toonud ühtki aparaati vabade legaalsete saatjate avastamiseks, olge rahulikud.»

Mõni minut hiljem andis sama jaam šifreeritud teate:

«David kutsub Danat, palub, et kõik vanad annaksid endast teada.»

Kell 14. Tööle hakkas jälle raadiosaatja «Plzeň»:

«Teadaanne Prantsuse saatkonnale Prahas. Palume edasi anda, et Viini sõidab prantslane Dijon. Palume samuti teatada, et teda oodatakse Viinis ja aidatakse organiseerida edasisõitu.»

Kell 14.30. Raadiosaatja «Lääne-Tšehhimaa» teatas:

«Václav, Anděl ja Libuše ei saa sidet korda. Palume kõiki kodanikke, kes kuulavad välismaa raadiot, anda informatsiooni meie jaoks.»

Veel mõni minut hiljem lülitus tegevusse saatja «Kesk-Slovakkia»:

«Ida sõjaväeringkonna juhtkond teatab, et ta avas Trečínis raadiojaama, mis hakkab edaspidi tähtsaid teateid andma.»

20 minuti pärast esines «Kesk-Slovakkia» üleskutsega:

«Ühiskondliku julgeoleku töötajad, palume teid kontrollida autot ABV-69-25.»

Kell 15 hakkas tööle raadiojaam «T š e h h o s l o v a k k i a-I». 20 minuti jooksul andis ta edasi šifreeritud teateid, provokatsioonilisi üleskutseid ja külvas paanikat:

«Jirka ei tööta jälle. Edasi annab Anděla. Tšehhid, seadke valmis petrooleumi- ja muud lambid! Pimedus saabub! Peitke raadiosaatjad! Neid läheb hullematel aegadel veel vaja! Rong, millel on aparaadid võitluseks raadiosaatjatega, liigub Prahasse. Kutsume kõiki raudteelasi selle liikumist takistama.»

Siis tuli eetrisse jälle raadiojaam «P r a h a-I»:

«Teatame autode numbrid, millest nende avastamisel tuleb teatada ühiskondliku julgeoleku organeile: ABA-4000 ja ABA-7119.»

Kell 20. Eetris on raadiosaatja «D o o n a u». See teatas, et ei vastanud raadiojaamad «Kesk-Tšehhimaa» ja «Põhja-Tšehhimaa». Kõiki teateid kutsus raadiojaam andma telefonidel: 22-54-29, 22-74-41, 22-50-28 ja 24-28-92.

Kontrrevolutsiooniliste aktsioonide šifreeritud koordineerimise kõrval tegeles põrandaalune raadio ka õela desinformatsiooni levitamisega.

Nii veenas «V a b a r a a d i o j a a m «P r a h a»» oma kuulajaid sellise väljamõeldise tõepärasuses: Nõukogude väed olevat keelanud «lapsega naisterahval» jalutada Tšehhoslovakia KP Keskkomitee hoone läheduses. Kui naine aga polevat kuulanud, siis andnud sõdurid automaadivalangu õhku ja ... haavanud last, kes surnud öösel haiglas.

Raadio «T š e h h o s l o v a k k i a-I» pöördus kõigi Tšehhoslovakkia raadioamatööride poole nõudmisega: lõpetada saated, kuna «kollaboratsionistidel» olevat nende nimekirjad. Raadio palus peita kõik amatöörraadiojaamad, mida läheb veel vaja. **Raadiojaam veenas kuulajaid tungivalt selles, nagu kannataks Praha toiduainete, esmajoones piima, leiva ja kartulite puuduse all.**

V e e l ü k s F r a n c e P r e s s e'i teade 21. a u g u s t i s t:

«Raadio «Praha» teatas, et Gottwaldovi raadio kutsus Tšehhoslovakkia turiste välismaal üles olema kursis Tšehhoslovakkias toimuvate sündmustega ja rääkima igaühele, et «me vajame abi välismaalt».»

25. a u g u s t i l t e a t a s p õ r a n d a a l u n e r a a d i o j a a m «K e s k - S l o v a k k i a»:

«Varsti algab võitlus Nõukogude tankide vastu. Lääne-Saksamaal valmistatakse ette eriüksuste ohvitsere, kes on valmis Tšehhoslovakkia revolutsionääre iga moment toetama.

Te peate okupantidele looma sellised tingimused, et iga puu, iga maja, iga põõsas tulistaks Nõukogude armee sõjaväelasi.»

Selline põrandaaluste raadiojaamade tegevus jätkus Tšehhoslovakkias kogu augusti viimase dekaadi jooksul.

PÕRANDAALUNE AJAKIRJANDUS

Kasutades sisepoliitilise olukorra komplitseeritust, korraldas kontrrevolutsiooniline põrandaalune oma trükiste — «Literární Listy», «Student», «Mladá Fronta», «Reportér», «Práce» «Smena», «Politika» ja mõningate teiste väljaandmise.

Pärast 21. augustit ujutati maa üle mitmesuguste kõige suuremat laimu sisaldavate lendlehtede ja proklamatsioonidega, millest mõned tuuakse ära meie kogumikus.

Selles kampaanias olid käsikäes õel väljamõeldis Nõukogude Liidu ja sotsialistlike maade õiglase poliitika vastu ja otsene üleskutse kapitalismi restaureerimiseks riigis, «neutraliteedipoliitika» väljakuulutamiseks ja Tšehhoslovakkia väljaastumiseks Varssavi lepingu organisatsioonist.

Ajakirjandus ja lendlehed kirendasid neil päevil väljamõeldistest ja laimust.

28. augustil «Literární Listy» illegaalses numbris avaldatud sõnumis «Kiitus murrangusituatsioonile» teatas Vladimír Neff Tšehhoslovakkia rahvast ja tema poolt kommunistliku partei juhtimisel läbikäidud teed laimates, et:

> «Tšehhoslovakkia SV rahvas ärkas neil päevil talveunest (!) ja väljendas kõiki temas peituvaid jõude, mis viimase 20 aasta (!) jooksul olid ükskõiksuse poolt suigutatud ja uinusid.»

Ja edasi:

> «Jumal ei lase juhtuda, et ... rahvas uuesti langeks poolsurma pimedusse (!).»

Selle numbri teises sõnumis **õigustatakse igasuguseid liitlasvägede vastaseid, sealhulgas ka relvastatud väljaastumisi.**

Tšehhoslovakkia erinevates linnades ilmusid üheaegselt arvukad käsitsi kirjutatud või põrandaalustes trükikodades trükitud lendlehed.

Tähelepanu tõmbas see fakt, et paljud üleskutsed, sõltumata esitamise viisist ja kohast, olid identse tekstiga. Oli tunda, et lendlehtede autoritel on kasutada provokatsiooniliste loosungite ühtne komplekt ja nad pole niivõrd isiklike, olgugi ekslike arvamuste väljendajad, kuivõrd õela, kogenud provokatsioonikeskuse hääletorud.

Ajakirja «Svět v Obrazech» 24. augusti põrandaalune number publitseeris avameelselt «soovitatud» loosungite loetelu. «Seinaloosungid» koosnesid mitmekümnest fraasist, millega pöörduti nii maa elanikkonna kui ka liitlasvägede sõdurite poole.

Mida soovitasid inimestele rahva seas juhtivale seisundile pretendeerivad «intellektuaalid»?

Irvitamine inimväärikuse üle, natsionalistlike meeleolude õhutamine, jultunud huligaansed üleskutsed — lühidalt kogu natsionaalšovinistliku väikekodanliku jälkuse ideoloogiline arsenal.

Ajaleht «Práce» andis 23. augustil välja erinumbri, milles kiirustas teatama, et **«varem kavandatud Sudeedisakslaste Kaasmaalaskonna kongress, mis kavatseti korraldada Tšehhoslovakkia piiri vahetus läheduses, lükati edasi vabadust-armastavate jõudude tegevusele kaasatundmise märgiks...»**

Illustreeritud ajakiri «Svět v Obrazech» ilmus 24. augustil kõigest neljaleheküljelisena, oli aga tervikuna pühendatud sellistele provokatsioonilistele küsimustele:

Kas meil on mõtet Varssavi lepingusse jääda?

Kas ei ole meil usaldusväärsemaks garantiiks neutraliteet?

24. augustil ilmus «Rudé Právo» pealkirjaga «Valjenev hääl». Selles numbris kirjutas ajaleht:

«... Reedel, varahommikust alates, kõlab Prahas üks sõna — «neutraliteet».»

«Neutraalne Tšehhoslovakkia Sotsialistlik Vabariik — vabadus!»

«Tahame neutraliteeti!»

Ajalehe hõivanud reaktsioonilised elemendid püüdsid lugejaid veenda selles, et «võidukaid üleskutseid Varssavi paktist väljaastumiseks kirjutavad alla ja panevad välja töötajate kollektiivid, riiklikud, partei- ja ametiühinguorganisatsioonid».

Faktide väänamine, žongleerimine poliitilise fraseoloogiaga, spekulatsioon Tšehhoslovakkias viimasel perioodil tekkinud raskuste ja maa edasiarengu teele kerkinud keerukuste arvel, demagoogia — kogu seda kontrrevolutsioonilise võitluse arsenali sotsialismi vastu kasutati nüüd veel laialdasemalt ja ägedamalt.

VALE — KONTRREVOLUTSIOONI RELV

«Otstarve pühendab abinõu.» Tšehhoslovakkias võttis reaktsioon jesuiitide vana ja äraproovitud deviisi kasutusele ühegi kahtluseta. Ta ässitas, šantažeeris ja provotseeris, kasutas kõige alatumat valet.

Vale, vale ja veel kord vale... häbitu, alatu, sageli kõige

uskumatum. Vihkamisest pimestatud kontrrevolutsionäärid seadsid enda ette ühe eesmärgi: mustata sotsialismi, rahvaste sotsialistlikku vendlust.

Ajaleht «Literární Listy», seejärel aga põrandaalune raadio (23. augustil kell 20.30) teatasid, et liitlasväed «tulistasid lastehaiglat Karli väljakul. Tulistasid lähedalt, naabermaja katuselt. Purustatud on aknad, laed, kallis meditsiiniline sisustus...»

Lääne-Saksamaa televisioonireporter Metlitski kiirustas otsima lastehaiglat, mida olevat tulistatud. Kuid haiglahoone oli vigastamata.

Nagu teatas Lääne-Saksamaa ajakiri «Stern» 8. septembri numbris, selgus, et **«seda Metlitskilt saadud valeinformatsiooni ei antud Tšehhimaa, vaid Lääne-Saksamaa territooriumilt, kusjuures võimalikuks saateallikaks oli Bundeswehri spetsiaalauto».**

Ja edasi märkis ajakiri, et nende päevade sündmused «andsid ideaalse manööverdamisvõimaluse psühholoogilise sõjapidamise pataljonile Nr. 701», mis paikneb Andernachis Reini ääres. **See pataljon, kelle tegevust ja eesmärke veel kolm aastat tagasi loeti riiklikuks saladuseks,** võib, nagu teatavad pataljoni ohvitserid, täita «spetsiaalseid ülesandeid sõjapidamise strateegiliste viiside psühholoogilise kindlustamise raames».

Siin on aga ühe illegaalse raadiojaama provokatsiooniline teadaanne 22. augustist:

> «Liitlasväed kavatsevad võtta toiduaineid riiklikest varudest ja kauplustest.»

26. augustil levitasid kontrrevolutsioonilised elemendid Brno linnas lendlehte, mis hoiatas elanikkonda, et eeloleval ööl haikavat Nõukogude sõdurid toiduainete kauplustest röövima.

Sel ööl leidis tõepoolest aset röövimine ühes kaupluses. Reamehed Štajev, Smirnov, Štšerba ja Ivanov pidasid koos kohalike elanikega röövlid kinni. Need olid kaks kohalikku kurjategijat, just nende hulgast, kes levitasid kontrrevolutsioonilise grupi ülesandel Nõukogude-vastast laimu.

See provokatsioonikeskus Brnos oli eriti aktiivne. Nõukogude ohvitserile saadetud kohaliku kommunisti kirja sisu on selline:

> «Provokaatorite raadiojaamad kinnitavad, et Nõukogude komandör ähvardas eile Brno kodanikke linna hävitamisega viimse kivini. Olen veendunud, et see on vale. Seda tuleb paljastada.»

Hommikul kisendasid needsamad raadiojaamad, et öösel tulistasid Nõukogude sõdurid hoiatuseta iga autot ja isegi neid, milles sõitsid arstid. Kontrollimine näitas, et see kõik on vale.

Illegaalne raadiojaam «Ida-Tšehhimaa» otsustas oma saates 26. augustil kell 12.50 petta kogu maailma, teatades, et

president L. Svoboda vastuvõtust Moskvas vändatud filmi monteerimisel kasutati materjale teistest kohtumistest, sealhulgas Bratislava kohtumisest. Selline avalik väljamõeldis hämmastas arvatavasti isegi kõikenäinud Lääne filmi- ja fotokorrespondente, kes vastuvõttu Moskvas ise filmilindile jäädvustasid.

Kõik oli muidugi arvestatud selleks, et tekitada segadust, hirmu, nõutust.

Veel mõned põrandaaluse raadio valesaadete tüüpilised näited:

«Täna toimetati Prahas raskes seisundis haiglasse 22-aastane naine. Ta sai haavata okupandi automaadist, kui tahtis astuda trammi.» (Raadio «Praha», 26. augustil kell 9.20.)

«Prahasse saabusid provokaatorid Moskvast. Nad käivad erariides, räägivad tšehhi keelt ja teevad õõnestustööd elanikkonna hulgas.» (26. augustil, seesama raadiojaam.)

«Prostějovi linnas tulistasid okupatsiooniväed linnaelanikke.» (Raadiojaam «Lõuna-Moraavia», 26. augustil kell 20.30.)

26. augustil kell 20.05 teatas raadiojaam «Põhja-Slovakkia» ei enamat ega vähemat, kui et **«Slovakkia on lahutatud Tšehhimaast».** Ja seda ajal, mil Moskvas käisid läbirääkimised Nõukogude ja Tšehhoslovakkia riigijuhtide vahel!

Valelik kontrrevolutsiooniline propaganda ei arvestanud midagi. Viivitamatult järgnes teine «uudis», seekord ühe Tšehhoslovakkia SV riigijuhi «tõsisest haigusest». Kui aga ajakirjandus lükkas ka selle teate ümber, hakati kohe levitama «usaldusväärsest allikast» pärinevat teadet neil päevil intelligentsi hulgas toimuvatest arreteerimistest, mida teostavat pealegi liitlasväed.

Sellest jutustasid «Pravda» korrespondendid 2. septembril järgmist:

«Telefoneerisime täna hommikul Tšehhoslovakkia SV Siseministeeriumi kantseleisse. Meile öeldi: «Mingitest arreteerimistest me ei tea. Oleme veendunud, et need on kuritahtlikud väljamõeldised.»

Sedasama teatasid meile «arreteerimiste» kohta käivatest provokatsioonilistest kuuldustest liitlasvägede esindajad.»

Avaldati suure grupi loova intelligentsi, ajakirjanike ja teadlaste esindajate avaldus, kes lükkavad kategooriliselt ümber välismaal tekkinud kuuldused «kultuuritegelaste massilisest emigratsioonist Tšehhoslovakkiast».

Iga päevaga rohkenevad kompetentsed tõendid, mis paljastavad mitmesuguste põrandaaluste väljaannete ja raadiojaamade teadete valet ja provokatsioonilist iseloomu.

Nii avaldas «Rudé Právo» 4. septembril intervjuu Lõuna-Tšehhimaa piirkonna rahvuskomitee esimehe Jindřich Koubaga.

Talle esitati küsimus: «Kas Lõuna-Tšehhimaa piirkonnas täheldati pärast välismaiste vägede saabumist Tšehhoslovakkia kodanike surmasaamist, areste, vargusi, röövimisi?»

J. Kouba vastas: «Peame objektiivselt konstateerima, et Lõuna-Tšehhimaa piirkonnas pole meie kodanikest välismaiste vägede süü läbi keegi otsa saanud. Välismaised väed ei arreteerinud kedagi meie inimestest...»

Vastates küsimusele, kas Nõukogude väejuhatus nõudis, et neile antaks 500 korterit, sealhulgas 140 korterit České Budějovices, ütles J. Kouba: «Ükski Nõukogude sõjaväejuhtkonna esindaja pole selliseid nõudmisi esitanud. Seepärast pole keegi Lõuna-Tšehhimaa piirkonna kompetentsetest tegelastest ega juhtidest nendega selles küsimuses läbirääkimisi pidanud. Nõukogude väed on koondatud kindlaksmääratud rajoonidesse. Nad on välja viidud Lõuna-Tšehhimaa piirkonna linnadest ja seega on täidetud üks kokkuleppe peapunkt.»

VALGE TERROR, PROVOKATSIOONID, PAANIKA ÕHUTAMINE

Augustikuu lõpupäevil pöördusid Tšehhoslovakkia ja SDV piiri ühes kontrollpunktis Nõukogude ohvitseri poole abi saamiseks kaks tšehhi kommunisti. Need inimesed rääkisid juhtumist, mis oli aset leidnud nende seltsimehe, Teplice linna rahvamiilitsa staabiülema kommunist František Veselýga.

František Veselý oli kutsutud nõupidamise ettekäändel Tšehhoslovakkia KP piirkonnakomitee hoonesse. Midagi kahtlustamata sisenes ta parteikomitee hoonesse. Mõni minut hiljem nägid tänaval seisvad inimesed, et neljanda korruse aknast kukkus keegi alla. Temas tunti ära František Veselý. Nähtust hirmutatuna otsisidki kaks rahvamiilitsa liiget kaitset Nõukogude sõjameeste juures.

Sündmused, mis leidsid Tšehhoslovakkias aset augusti lõpul, näitasid täie selgusega, et seal tegutsenud antisotsialistlikud jõud, küttes kuumaks õhkkonda ja teotades kodanike püha rahvustunnet, provotseerisid verevalamist ning püüdsid ühtlasi riigis paanikat külvata.

Kas pole selle tõendiks näiteks «Vaba Tšehhoslovakkia Raadio» korduvad saated 21. augustil, milles amatöördiktori hääl ahastavalt nõudis:

> «Kõigil läheduses viibivatel arstidel ja meditsiinitöötajatel ning vabadel sanitaarautodel tulla viivitamatult Karli ülikooli juurde. Siin voolab süütu veri.»

Seesuguses provokatsioonilises vaimus koostati ka teiste põrandaaluste raadiosaatekeskuste «informatsiooni».

21. augustil kell 14.00 teatas raadio «Hradec Králové»:

«Košices tapsid okupandid kaks poisikest, kaks poissi on haavatud. Libereci sissemarssimise ajal tapeti 6, haavati 17 inimest.»

Need teated olid õel väljamõeldis, mille eesmärgiks oli lihtsates inimestes esile kutsuda viha liitlasvägede vastu.

Nii ei avastanud ajakirjanikud, kes viivitamatult Karli ülikooli juurde saabusid, seal mingit «lahinguvälja». Keegi ei tulistanud, polnud ei tapetuid ega haavatuid ...

Ka raadio «Põhja-Moraavia» küttis eetrit kuumaks: **looge tehastes streigikomiteesid, mürgitage vett, toitu, kasutage relvi, surm okupantidele!**

Segadusse aetud, kontrrevolutsioonilise põrandaaluse provokatsioonilisest laimupropagandast heidutatud emad hakkasid lapsi pioneerilaagritest ära tooma, raadio «Vaba Doonau» aga valas kohe õli tulle, teatades, et Pardubice laager suletakse: kiirustage, päästke lapsed, muidu on hilja!

Läbinisti väljamõeldud, provokatsioonilised teated «vereojadest», «sadadest tapetutest», tulekahjudest, purustatud linnadest ja muinsustest voogasid põrandaalustest ajalehtedest, lendlehtedest ja raadiojaamadest.

26. augustil kell 17.43 andis põrandaalune raadiojaam edasi läkituse rahvale, hoiatades nagu ettevalmistatavate arreteerimiste eest:

«Juhul, kui inimesed märkavad, et algavad arreteerimised, tuleb sellest viivitamatult signaliseerida kõigi vahenditega: käraga, tulega jne.»

Põrandaalused raadiojaamad andsid edasi teateid, mis pidid provotseerima relvastatud kokkupõrkeid elanikkonna ja liitlasvägede allüksuste vahel.

Need provokaatorite üleskutsed on sellised:

26. augustil kell 18.10 andis raadio «Lõuna-Moraavia» edasi:

«Kodanikud! Saboteerige vägede liikumist. Andke neile valeinformatsiooni!»

22. augustil. Raadio «Plzeň»:

«Ärge andke okupatsioonivägedele mingit informatsiooni, mingeid materjale, mingeid toiduaineid, ärge astuge nendega mingisse kontakti.»

23. augustil. Raadio «Vaba Bratislava»:

«Raudteelased, pidage kinni, peatage ja laske kraavi Nõukogude sõjaväeešelone.»

22. augustil kell 5.35 andsid põrandaalused raadiojaamad edasi üleskutsed Tšehhoslovakkia SV raadioamatööridele: igati häirida Tšehhoslovakkia SV-s viibivate Varssavi lepingu ühendatud vägede raadiojaamu, summutada neid

raadiopunkte. Ühtlasi pöördusid nad Tšehhoslovakkia sõjaväeüksuste poole — anda oma raadiojaamad «legaalsete, patrioot-like», s. o. kontrrevolutsiooniliste raadiojaamade saadete retransleerimiseks.

22. augustil teatas raadiojaam «Põhja-Tšehhimaa-II»:

«Kodanikud!

Pöördume teie poole tõsisel hetkel. Meie käsk on: midagi ei tea, midagi ei näe, midagi ei oska.»

25. augustil kutsus see raadiojaam jälle üles:

«Meie tänane loosung on: pöörata sõdureile selg ja vastata neile: «Pole kuulnud, pole näinud.»»

26. augustil kell 18.40 pöördus raadiojaam «Lääne-Tšehhimaa» vanemate poole palvega, et need ei lubaks lapsi liitlasvägede sõdurite juurde. Selle üleskutse põhjuseks olevat see, et olla esinenud juhtumeid, kus sõdureid fotografeeriti koos lastega ...

Kontrrevolutsiooniline propaganda andis tulemusi. Selle otseseks järelduseks olid **lasud pööningutelt ja kangialustest Prahas. Habetu nooruki taskust leiti püstol, teine nooruk tabati põiktänavas automaadiga. Ostravas hakati kellegi korraldusel valmistama metallogasid puistamiseks teedele, kus liikusid sõjaväeüksused, kõlasid üleskutsed tekitada ummistusi, hävitati kõik teetähised.**

Raadiojaam «Kesk-Tšehhimaa» püüdis veenda kuulajaid, nagu toetataks Nõukogude Liidus «võimsalt» Tšehhoslovakkia kontrrevolutsiooni.

Raadio «Praha» aga andis samal päeval kell 11.27 endise Tšehhoslovakkia raadio korrespondendi NSV Liidus Jan Petráneki venekeelse läkituse Nõukogude sõduritele, mis kutsus neid provokatsiooniliselt komandöridele mitte alluma. Petránek lõpetas oma esinemise ... kurjategijate lauluga.

Põrandaalune «piirkonna» ajaleht «Svoboda» ässitas 25. augusti erinumbris:

> «Tšehhoslovakkia vaba raadiojaama töötajad pöörduvad energeetikute poole, et need takistaksid okupantide tööd ja lõpetaksid elektrienergia andmise» (Nõukogude saatkonda — Toim.).

Valgus lülitati tõepoolest välja, ja mitte üksnes Nõukogude saatkonnas, vaid ka Praha tööliskvartalites. Püüdes ärevile ajada töölishulki ja esile kutsuda nende rahulolematust, sulgesid provokaatorid esmajoones kauplused tööliskvartalites.

Väikestesse kauplustesse aga lasti meelega mitte üle ühekahe ostja korraga (nagu röövimist kartes) ja tekitati sel teel

pikki järjekordi. Aega viitmata ilmusid Lääne korrespondendid, kes fotografeerisid seda kõike...

APN-i korrespondent Vadim Ardatovski, kes viibis neil päevil Prahas, tunnistab:

«Lugesin «Rudé Právo» põrandaalusest väljaandest avaldust selle kohta, nagu peataksid Nõukogude sõdurid Prahasse viivatel teedel autosid, kiskudes reisijail käest sõrmuseid, ära võttes transistorvastuvõtjaid, kelli. Seejärel saabus teade teisest allikast. Selgus, et olid välja ilmunud kohalikud banded, kes teostasid Praha lähistel väärtasjade «rekvireerimist» sel ettekäändel, et «nagunii võtavad need ära Nõukogude sõdurid».

Nägin tuhandeid Praha seintele kleebitud lendlehti. Kogu maailmas tuntud mälestusmärgid olid rüvetatud «varesejalgadest». Kõige enam sai kannatada püha Václav, kuid armu ei heidetud ka kuningas Karlile ega Jan Žižkale. Kontrrevolutsionääride poolt kunstlikult üleskeeratud noorus nagu demonstreeris hoolimatust oma rahva kuulsusrikka ajaloo vastu.»

REAKTSIOONIJÕUD ON NORMALISEERIMISE VASTU

Reaktsioonilised jõud, kes veel hiljuti etendasid seaduslike võimude kõige «kindlamaid» pooldajaid, päästsid kohe pärast Moskvas toimunud läbirääkimiste kommünikee avaldamist valla metsiku valitsusvastase propaganda.

27. augustil teatas üks alles kontrrevolutsionääride käes olev raadiojaam provokatsiooniliselt, et Moskva läbirääkimiste tulemusi ei tasu uskuda.

Reaktsiooni hääl kõlas eriti valjusti Põhja- ja Lõuna-Tšehhimaa ning Ida-Slovakkia põrandaalustest raadiojaamadest. **Nende saadetes ilmusid laimavate väljendite «okupatsioon», «okupandid» jne. kõrvale avaldused «mittenõusolekust Moskva kommünikeega», sellest, et see «kujutab endast pettust ja demagoogiat». Üks nendest raadiojaamadest iseloomustas Nõukogude—Tšehhoslovakkia kommünikeed kui «vägivalda ja ebavõrdsuse avaldust».**

Põrandaalune levitas provokatsiooniliste üleskutsetega lendlehti. Siin on näiteks õel lendleht, mida reaktsionäärid levitasid Brnos:

«Kogu maailma mittekommunistid, ühinege!»

«Lendlehte ära hävita, paljunda see 10 eksemplaris ning saada tuttavatele ja võõrastele või pane ta välja avalikus kohas!»

«...kommunism kui idee on oma aja ära elanud. Tema toeks võib olla vaid primitiivne rahvas. Selleks, et

jätkata olemasolu, peab kommunism järjest sagedamini kasutama Tšehhoslovakkia rahva reetmist.

... Inimesed! Iga mittekommunist, valmistu oma töökohal, oma korteris lõplikuks arveteklaarimiseks kogu maailma kommunistidega! Üksnes kommunistide füüsilise hävitamisega võib uuesti kätte võita vabaduse, demokraatliku sotsialismi ja humanismi! ...

... Olge viimseks võitluseks valmis! Jälitage kommuniste kõikjal, kuid koos usaldusväärsete inimestega, kellel on kindlad kommunismivastased veendumused ja tugevad närvid.

Valmistuge nii, et ülemaailmne arveteklaarimine kommunistidega ei tabaks meid ootamatult. Ärge laske end provotseerida enneaegselt. Tehke kõik ettevaatlikult ja läbimõeldult ...

... Ärge laske end desorienteerida kommunistlikust propagandast, hankige informatsiooni Lääne raadiost. Pidage meeles üht: välja astuda alluvusest ... Varssavi lepingule, et Lääne demokraatia saaks meid aidata. Nende sõjaväed on valmis. Lääneliitlaste sõjalöök ei peatu vajaduse korral NSV Liidu satelliitide hävitamise ees. See on sihitud kõige kaasaegsemate lahinguvahendite abil otse sõjalistele ja majanduslikele märkidele ...»

ADN-i korrespondendid Ralf Bachmann ja Werner Heimann teatasid Prahast:

«Nagu võiski oodata, asus kontrrevolutsioon Prahas teisipäeva (27. augusti) pärastlõunal võitlusse Moskvas sõlmitud kokkuleppe vastu. Seejuures kasutab ta esmajoones mitmesuguste «vabade raadiojaamade» teeneid. Peale selle lasksid parempoolsed elemendid Ajakirjanike Liidust välja ühise illegaalse lendlehe, mida levitatakse ja pannakse välja linna erinevates osades. Ja lõpuks, lendlehtede, brošüüride ja muu salajaste trükikodade toodangu tekstid räägivad sellest, et kogu seda kampaaniat kommünikee vastu suunatakse ühisest keskusest. «Argumente» esitatakse kõikjal ühesuguseid — selliseid, mida võis kuulda juba teisipäeval illegaalsetes raadiosaadetes: «Kommünikee — see on reetmine», «Ei mingit kapitulatsiooni» ja, see on kõige märkimisväärsem, «Kommünikee — ei, neutraliteet — jah».»

Ent opositsioon, mis neil päevil muutus avalikuks kontrrevolutsiooniks, ei piirdu loosungitega. ADN-i korrespondendid jutustavad:

«Linna eri osades kogunevad lärmakad grupid «protestimiitingute» organiseerimiseks. Seejuures võib näha ühtesid ja neidsamu inimesi, nagu näiteks kesknädala

hommikul Rahvuskogu praeguse hoone ees Gorki väljakul, kus tehti katset laimata Moskva läbirääkimisi kui «traagilisi» ja «ebaväärikaid».

Üha enam läheb lõkkele isegi nende juhtivate tegelaste tagakiusamise kampaania, kelle taha kontrrevolutsioon seni püüdis varju pugeda. On välja ilmunud arvukad plakatid vabariigi juhtide läbikriipsutatud nimedega.»

«Rahuliku poliitilise opositsiooni» juhid, kes olid sattunud väljapääsmatusse olukorda ja kartsid, et progressiivsed jõud Tšehhoslovakkia KP-s ja riigis suudavad muuta olukorra stabiilseks, hakkasid valjul häälel üles kutsuma kõige äärmuslikemate abinõude rakendamisele — verevalamisele.

R. Bachmann ja W. Heimann jätkavad:

«Sõjaväelastele, kelle juhtkond teisipäeva õhtul kinnitas, et allub üksnes president Svoboda käskudele, esitatakse lendlehtedes küsimus, **mida teevad nad siis, kui võitlust peetakse edasi «mitte ainult rahulike meetoditega».**

... Prahalaste poolt majade seintelt ja kaupluste akendelt mahapestud provokatsiooniliste kirjutiste ja loosungite asemele ilmuvad kord siin, kord seal uued. Eetris kõlavad veel väljendid, mille eesmärgiks on heita varju Moskvas saavutatud kokkuleppele.»

Välismaa kodanlikud propagandistlikud raadiokeskused haaravad meeleldi kinni neist provokatsioonilistest võtetest, püüdes esitada neid Tšehhoslovakkia rahva arvamuse pähe.

Soosijad Läänes lähevad veelgi kaugemale.

Ungari ajalehe «Nepszabadsag» 29. augusti numbris teatatakse:

«Illegaalsed liikuvad raadiojaamad, millest 22, nagu sai teatavaks, toimetati Tšehhoslovakkia territooriumile Lääne-Saksamaalt, aga ka samas vaimus tegutsevad välismaalased kutsuvad üles diversioone ja terroriakte sooritama.»

«Nepszabadsagi» erikorrespondendid Tšehhoslovakkias J. Fecher ja L. Szabo kirjutavad samas numbris:

«Pärast Moskva kommünikee avaldamist alustasid reaktsioonilised jõud veelgi raevukamat kampaaniat.»

Korrespondendid kirjutavad, et nad olid ässitava tänavaagitatsiooni pealtnägijaiks, kus kaks noormeest jutustasid neid ümbritsevale väiksele inimestegrupile juhtumist, mis olevat aset leidnud Prahas: kuidas «tank lõmastas 4-aastase tütarlapse», kuidas «peksti läbi lend-

lehti jagav 12-aastane poisike», kuidas «tapeti rase naine», ja levitasid muud taolist laimu. Seejärel hakkasid nad seletama, et inimesed «peavad nõudma Tšehhoslovakkia neutraliteeti ja väljaastumist Varssavi lepingust».

Need lootuste läbikukkumisest tigestunud ja liitlasvägede kohalviibimise tõttu võimalustes piiratud jõud teevad endiselt panuse provokatsiooni, pettuse ja moraalse šantaaži mürgirelvale, mis on suunatud kõigi Tšehhoslovakkia tervete jõudude vastu.

Ajaleht «Figaro» tõi 30. augustil ära ühe tšehhi kirjaniku sümboolse avalduse:

«Me ei saa lõputult trükkida põrandaaluseid lendlehti. Me teame, et elanikkond ei lähe meiega. Seepärast tuleb meil valida vangla või põgenemise vahel. Paljud meist mõtlevad pageda piiri taha.»

Selline on kontrrevolutsiooni krahhi üks tõend, mis ei nõua kommentaare.

Paljastades praegu Läänes hautavaid plaane Tšehhoslovakkia kontrrevolutsionääride abistamiseks, kirjutab Viktor Zorza artiklis «Lääs peab aitama tšehhidel ja slovakkidel taaselustada vaba raadio», mis on avaldatud 11. septembril Inglise ajalehes «Guardian»:

«Vaba raadiovõrgu (nii nimetab V. Zorza hiljuti Tšehhoslovakkias kontrrevolutsiooniliste gruppide loodud põrandaaluste raadiojaamade võrku. — Toim.), mille hävitasid Nõukogude relvastatud jõud Tšehhoslovakkiasse astudes, võib kergesti ja peaaegu viivitamatult taaselustada Lääne abiga...

Puhtalt kommertsalusel võiks osta aega Luksemburgi raadiolt... Selle muusikaprogramm «Euroopa-1» jaama kaudu on hästi kuulda Ida-Euroopas ja oli üksvahe üheks populaarsemaks programmiks Tšehhoslovakkia noorsoo hulgas... Vaba raadiovõrgu taaselustamine ei lähe vähe maksma... Mingi rahvusvaheline organisatsioon, näiteks Euroopa Nõukogu, võiks moodustada komitee, mis koordineeriks instituutide, organisatsioonide ja üksikisikute jõupingutusi...»

Väljendades silmakirjalikku kaastunnet nende reaktsionääride aadressil, kes viimastel päevadel emigreerisid Tšehhoslovakkiast Läände, jätkab V. Zorza:

«Vabade raadiojaamade töötajad võiksid avada kodumaa silmad ja näidata talle selle poliitika tõelist iseloomu, mis esimesel pilgul võib näida veetlevana või vähemalt kahjutuna.»

«Veetleva poliitika» all mõistab Zorza just seda normalisee-

rimise poliitikat, mida praegu teostatakse Tšehhoslovakkias ja mida imperialistlikud ringkonnad Läänes iga hinna eest nurja tahaksid ajada.

> «Uus poliitiline emigratsioon Tšehhoslovakkiast» teatab lõpuks V. Zorza, «vajab oma kanaleid, mille vahendusel ta saaks pöörduda kodumaa poole. Ei BBC ega «Ameerika Hääl», ei mingi teine valitsuse raadioorganisatsioon Läänes või tuua sellist kasu kui «Vaba Tšehhoslovakkia Hääl» ... Vaba maailm peab andma neile võimaluse levitada ideid, mis lõppude lõpuks annavad vabaduse tagasi Tšehhoslovakkiale ja ühtlasi ka kogu ülejäänud kommunistlikule maailmale.»

Kui üks kaasaegse imperialismi silmapaistev ideoloog teeb sõnu «vabadusest», mis tuleks «tagasi anda» sotsialismimaadele, siis on igale inimesele täiesti selge, et jutt on nende maade kapitalismi rüppe tagasitoomise katsest.

Teiste sõnadega, **Tšehhoslovakkia SV seadusliku valitsuse ja Tšehhoslovakkia KP vastane kontrrevolutsiooniline opositsioon pole relvi maha pannud. Vaenulikud jõud ründavad raevukalt Moskva kokkulepet.**

KUHU SIHTIS KONTRREVOLUTSIOON

22. augustil s. a. organiseeris grupp kontrrevolutsioonilisi elemente Košice linnas Košice Sõjaväe Kõrgema Lennukooli poliitosakonna ülema Belasi naise teotamise. Teda peksti, ta võeti alasti, võõbati värvidega üle ja talutati mööda linna. Juhtunud teo kaks osavõtjat Jozef Kopčíki ja Ekaterín Domencovi pidasid liitlasväed kinni piiri ületamise katsel.

Kontrrevolutsionäärid hirmutasid avalikult füüsilise arveteõiendusega neid Tšehhoslovakkia kodanikke, kes püüdsid astuda kontakti ja tahtsid vestelda liitlasarmeede sõdurite ja ohvitseridega.

> «Situatsioon muutub traagiliseks ... Me talletasime endas kogunenud seesmise jõu, aga nüüd ei tohi me seda raisata paljaste kätega vehkides ...» («Literární Listy», 24. august.)
>
> «Teadaanne kollaboratsionistidele. Tšehhoslovakkia kriminaalkoodeksi paragrahvid 91 ja 92 näevad riigireetmise eest ette vanglakaristust 12 kuni 15 aastat ja surmanuhtluse...» («Svět v Obrazech», 24. august.)

25. augusti õhtul pöördus I. Sviták, kes on tuntud õelate kallaletungide poolest marksismile põrandaaluste raadiojaamade võrgu kaudu Tšehhoslovakkia kodanike poole ja kutsus avalikult

«tõmbama võlla neid, kes tunnevad sümpaatiat Nõukogude Liidu ja liitlasvägede vastu».

Põrandaalused raadiojaamad nimetasid Nõukogude armeed abistanud inimeste aadresse ja nõudsid arveteõiendust nendega, käskisid kinni pidada tšehhid ja slovakid, kes ei hüüa tänavatel solvavaid väljendeid Nõukogude armee sõdurite ja ohvitseride aadressil. Paljude prahalaste ja bratislavalaste korteriustele tehti joonistusi ja kirjutati loosungeid, mis kutsusid nendega arveid õiendama.

Niisiis, sotsialismi vaenlased tugevdasid moraalset terrorit veelgi, läksid üle avalikele üleskutsetele, tapmistele ja pogrommidele. 26. augusti ööl ilmusid Teplices majaseintele loosungid, mis ässitasid tapma kommuniste.

Avameelsusetuhinas ei häbenenud kontrrevolutsiooni liidrid avaldada isegi seda, et neil on plaan füüsiliselt kõrvaldada kommunistlikud tegelased, kes saatsid L. Svobodat tema sõidul Moskvasse.

> «Nad teavad sellest, kuna me saatsime neile lendlehed hoiatusega enne nende ärasõitu... Nad mõtlevad veel, kas neil tasub tagasi tulla.» (David Kitch, «Sunday Times», 27. august.)

21. augustil sõitis 40 kilomeetri kaugusel Prahast tank, mille komandöriks oli Nõukogude ohvitser J. A. Andrejev, suure kiirusega välja järsaku äärt mööda mineva tee käänaku tagant. Provokaatorid olid toonud teele grupi lapsi ja naisi. Polnud enam aega tanki peatada. Et mitte lömastada lapsi ja naisi, juhtisid tankistid tanki järsakust alla. Komandör ning kaks meeskonnaliiget — J. P. Mahhotin ja P. D. Kazarin — hukkusid.

Järgmisel päeval ilmus Tšehhoslovakkia pealinna tänavaile lendleht, mis jutustas sellest kangelaslikust episoodist ja tegi sellise järelduse:

«Põrandaalused raadiojaamad ja provokaatorid tänavatel räägivad vahetpidamata humanismist ja demokraatiast. Mõelge Nõukogude tankistidega asetleidnud juhtumi üle ning te mõistate ässitajate «humanismi» ja «rahvaarmastuse» hinda ning hindate tõelist humanismi ja armastust rahva vastu...

Pidage meeles: «rahvas», «vabadus», «demokraatia», «humanism» — neid helgeid sõnu kasutavad praegu reaktsioon ja kontrrevolutsioon musta pettuse eesmärgil.

Need, kes tegid hiljuti katset heita Nõukogude tanki roomikute alla Tšehhoslovakkia lapsi, tahaksid täna provotseerida veelgi suurema tragöödia: vennatapjaliku kokkupõrke.»

Vihkamist sütitavad loosungid majaseintel olid kooskõlas Lääne põrandaaluste raadiojaamade provokatsiooniliste üleskutsetega, tänavaoraatorite grupi kisaga, mille moodustasid ühed ja samad inimesed, nii et neid kõiki tundis peatselt iga ajakirjanik,

kes jälgis neil päevil «miitinguid» Václavi väljakul Rahvusmuuseumi ees.

Need ässitajad karjusid: «Nõukogude sõduritele on antud käsk mitte tulistada — pekske neid, põletage nende tanke, teile ei tehta midagi!»

Sellisel viisil provotseeriti mitme Nõukogude tanki ja soomusauto süütamine.

«Pravda» korrespondendid A. Murzin ja N. Novikov kirjutasid Bratislavast:

«... Kapten Vladimir Nikitjuk, tankiroodu komandör, jutustas meile, kuidas nad esimestena linna saabusid. Kell oli kolm öösel, kuid tänavad olid rahvast täis. Esimese tunni-poolteise jooksul polnud mingeid intsidente.

Kuid kella viieks hommikul astusid tegevusse relvastatud löömamehed, kelle grupid olid organiseeritud nagu käsu peale. Nõukogude sõjamehed jutustavad viha ja hämmastusega, kuidas see algas. Keegi neiu oli noppinud kiiruga lillepeenrast punaseid lilli ja ulatas need tankistidele. Vaevalt sai ta eemalduda, kui tugevad pikajuukselised noormehed haarasid ta kinni ja paiskasid asfaldile. Appi ruttas inimesi rahvahulgast, Nõukogude sõdureid, ja tütarlaps kisti ära bandiitide käest.

... Pärast jutuajamist meie sõjameestega möödunud ööl jättis üks mees hüvasti ja hakkas minema. Ja kohe kostis tema hüüe: «Seltsimehed, aidake!» Sõdurid jooksid kohale, kuid mehel oli juba peal lõhki ja hambad suust välja löödud. Selgus, et löömamehed olid oodanud teda nurga taga.»

Ägeda tagakiusamise ohvriks langesid need tšehhid ja slovakid, kes leidsid pingelises atmosfääris endas kodanikujulgust provokaatorite ja reeturite vastu välja astuda. Neid ähvardati arveteõienduse, vangla ja hukkamisega.

Sellest räägib näiteks Nõukogude sõjameestele üleantud Tšehhoslovakkia vana kommunisti kiri:

«Kallid sõbrad, kogu elu olen ma pühendanud sotsialismile, sõprusele Nõukogude Liiduga ja inimestega, kes võitlevad rahu eest kogu maailmas. Selle eesmärgi nimel olen valmis andma kõik. Seepärast ei äratanud minus imestust teie tulek meie maale...

Olen tingimusteta nõus sellega, et te tulite päästma sotsialismi Tšehhoslovakkia SV-s kontrrevolutsiooni eest, mis meil tegelikult oli ja kahjuks veel on. Minu jaoks jääb situatsioon keeruliseks, ma ei saa avalikult esineda, sest mind ähvardab oht isegi mu töökaaslaste poolt, kes nimetavad mind «kollaboratsionistiks» ja annavad nii rahvahulgale lõhki kiskumiseks.

Need inimesed lintšivad minu ja ka mu perekonna. Seepärast olen sunnitud vaikima, mis on mulle uskumata raske. Olen endine partisan ja sõdisin 1944.—1945. a. koos teie inimestega. Võlgnen neile elu. Tahan veel kord kinnitada, et olen teiega. R. J.»

Kontrrevolutsiooni jõud organiseerisid otseseid relvastatud aktsioone Nõukogude sõjaväelaste vastu, Nõukogude lennukite ja helikopterite tulistamist.

Nii lasksid kontrrevolutsionäärid 24. augustil Teplice linna rajoonis (Põhja-Tšehhimaa) alla Nõukogude helikopteri. **Sellega sõitnud kaks Nõukogude ajakirjanikku — APN-i erikorrespondendid Karl Nepomnjaštši ja Aleksander Zvorõkin hukkusid, lendurid said haavata. Mõni päev hiljem tulistasid terroristid selles rajoonis alla veel ühe Nõukogude helikopteri.** Helikopterite ja lennukite tulistamist tuli ette ka teistes rajoonides.

Prahas ja Bratislavas tulistasid kontrrevolutsionäärid liitlasarmeede sõdureid ja ohvitsere.

Mustades jakkides löömamehed sõitsid ringi külades ja ähvardasid talupoegi arveteõiendusega, kui nad astuvad kontakti liitlasarmeede sõdurite ja ohvitseridega.

Praha lähedal asuvas külas püüdsid terroristid kinni mõned tšehhi neiud, kes olid julgenud rääkida Nõukogude sõduritega, ja lõikasid neil juuksed maha.

1. septembri pärastlõunal, kui olukord Prahas juba normaliseerus ja tänavail oli palju rahvast, **kihutasid terroristid-kontrrevolutsionäärid mustal autol «Tatra» suure kiirusega mööda linna ja tulistasid Nõukogude sõjaväepatrulli NSV Liidu saatkonna läheduses.**

KATSED DESORGANISEERIDA MAJANDUSELU

24. augustil sai Prahas teatavaks, et mõnesse asutusse pugenud saboteerijad vähendavad omavoliliselt elektrienergia, maagi ja nafta hankeid Nõukogude Liidult. Kontrrevolutsiooni agentide arvestus oli selge: **kutsuda esile tootmise vähenemist, tehaste sulgemist, tööpuudust, paralüseerida riigi majanduselu.** Seejuures tõstsid kontrrevolutsiooniline põrandaalune ja Lääne propagandistid üheaegselt kära selle ümber, nagu «vähendaks» NSV Liit Tšehhoslovakkia hankeid.

NSV Liidu kaubanduslik esindaja Tšehhoslovakkia SV-s Aleksander Jefimov informeeris ajakirjanikke, et Nõukogude Liit täidab ja hakkab ka edaspidi täitma oma kohustusi täielikult ning et Tšehhoslovakkia pool teatas NSV Liidu kaubandusesindusele oma otsusest täita kõik lepingukohustused.

Teise «majandusvale» lasksid kontrrevolutsionäärid käiku veel laialdasemalt.

22. augustil kell 11.15 kuulutas põrandaalune raadio «Praha», suurema veenvuse huvides Tšehhoslovakkia valitsusele viidates, et liitlasvägede üksused kavatsevat võtta toiduaineid riiklikest reservidest ja kauplustest.

Selle tulemusel suleti paljud toiduainete kauplused. Liitlasvägede esindajad ja kohalikud võimud nägid palju vaeva, et likvideerida selle tahtliku vale tagajärjed.

Kontrrevolutsionäärid kasutasid oma jaamu selleks, et edasi anda üleskutseid sabotaažiks, streikideks ja protestimanifestatsioonideks «kõigi sireenide ja vilede käikulaskmise ning kellahelina abil».

Selliseid üleskutseid andis näiteks 26. augustil kell 7.30 edasi raadiojaam «Doonau», kell 8 raadiojaam «Lõuna-Moraavia». Streigiüleskutsetega kaasnesid sageli valeteated «massilistest», «suurtest» jne. streikidest, mis toimuvat Tšehhoslovakkia linnades.

Fašistlike tegudega löömamehed **püüdsid neil päevil ettevõtete väravate juurde välja panna pikette. Nad nimetasid inimesi, kes asusid oma töökohtadele, «reeturiteks» ja ähvardasid neid.**

Provokaatorid ei taltunud. Igal hommikul uuesti «keetsid nad putru» Václavi väljakul Prahas, kleepisid majaseintele ja rahvuslikele mälestusmärkidele kontrrevolutsioonilisi lendlehti.

Siin on need lendlehed:

Sõidu- ja veoautode juhid! Tähelepanu! Okupandid vajavad autoteede kaarte! Peitke need ära, ärge andke välja!!! Kantseleitarvete kaupluste töötajad, hävitage Praha kaardid!

Pimendage kõik aknad, ärge süüdake tuld! Lülitage välja neoon- ja igasugune valgusreklaam, kustutage tänavalgustus! **Oine Praha on surnud linn!!!**

Nädalaleht «Mlady Světa» № 34 tõi ära vahelehe spetsiaalselt valitud fotodega sündmustest Prahas. Autorid seadsid enda ette **ülesande segada normaliseerimise protsessi, kutsuda pealinnas esile uusi ekstsesse ja korratusi. Samal päeval ilmusid mõnel pool kontrrevolutsiooniliste üleskutsetega lendlehed.**

Praha kärarikastel tänavatel müüsid mingid noormehed fabritseeritud fotovõltsinguid, mis olid seotud liitlasvägede kohalviibimisega.

Antisotsialistlikud jõud ei lõpetanud oma kontrrevolutsioonilist tegevust. Nad muutsid vaid taktikat. Demonstratsioonidelt, laimavatelt loosungitelt ja kirjutistelt, avalikelt kallaletungidelt ausatele kommunistidele-patriootidele ja nende korterite lõhkumiselt läksid nad üle aktsioonidele, mis polnud vähem ohtlikud.

Raadiojaam BBC andis 30. augustil edasi Reuteri agentuuri teate selle kohta, nagu oleks tehtud avaldus, **et mitte kellelegi Tšehhoslovakkia partei- ja riigijuhtidest ei garanteerita isiklikku julgeolekut ja et neil kõigil soovitatakse riigi piirid maha jätta Nõukogude eriliste nimekirjade tõttu, kuhu nad on kantud.**

Prahas ja teistes linnades ilmusid provokaatorite trükitud lendlehed, mis kordasid seda laimu.

ČTK agentuur teatas ametlikult, et nende lendlehtede sisu on vale ja väljamõeldis. Selle provokatsiooni ilmne eesmärk on tõugata Tšehhoslovakkia kodanikke iga hinna eest rahutuste ja protestide teele.

Põrandaaluse «looming» on mitmekülgne žanrilt ja esituslaadilt. Näiteks «vihikud», mille tiitellehekülje on: «Kirjanike Liidu häälekandja». Tüpograafiline väljaanne. See ei muuda teda vähem alatuks. «Vihikud» on läbi imbunud natsionalismivaimust.

Normaliseerimise vastu astuvad välja ka aktiivsed jõud, ekstremistid ja terroristid. «Izvestija» korrespondendid V. Goltsev, V. Krivošejev ja N. Novikov teatasid 5. septembril, kuidas üks Nõukogude sõjamees tapeti möödakihutavast sõiduautost, teist aga haavati lasuga snaiperipüssist.

Kogu seda tegevust varjavad mitmesugused valelikud väljamõeldised olukorrast Tšehhoslovakkias, sealhulgas intelligentsi tagakiusamisest. Taolised väljamõeldised lükkas ümber Tšehhoslovakkia SV Siseministeeriumi ammendav avaldus, mis vastuseks Tšehhoslovakkia kodanike, aga ka välismaiste organisatsioonide (muu hulgas Pen-klubi esindajate) järelepärimistele teatas, et isikud, keda Lääne propaganda nimetas «ohvriteks», töötavad oma kodumaal endist viisi.

Slovakkia KP Keskkomitee esimene sekretär seltsimees Husák teatas Slovakkia KP pleenumil 5. septembril:

«Slovakkia ja Tšehhimaa elanikkonna hulgas liiguvad kuuldused Slovakkia vägivaldse lahutamise kohta vabariigist, nagu kavatseks keegi teda lahti kiskuda, nagu oleks organiseeritud mingi allkirjade kampaania, ja ma ei tea, mis veel välja mõeldakse. Levitatakse paanilisi kuulujutte Slovakkia liitmisest Nõukogude Liiduga. Oli väga palju juttu meie kodanike arreteerimisest Nõukogude riikliku julgeoleku organite poolt ja, lõpuks, massilistest arreteerimistest, nimekirjadest ja plaanidest. Need paanikat tekitavad kuulujutud laienevad ka majanduse valdkonnale.

Mõnes tehases esitatakse ka selliseid loosungeid: Teeme niipalju, kuipalju meil on vaja; see, kes teeb rohkem, on kollaboratsionist. Patriotismi maski all on siin varjul informeerimatus, vahel aga võib-olla ka kuritahtlik propaganda.»

KES ABISTAS PÕRANDAALUST?

Augustikuu sündmuste alguses oli Tšehhoslovakkias erakordselt palju turiste.

Riigidepartemangu andmeil oli Ameerika turistide arv Tšehhoslovakkia SV-s tavaliselt keskmiselt 1500 inimest. 21. augustiks 1968 kasvas see arv 3000 inimeseni ja Ameerika ajakirjanduse oma teadete kohaselt olid need peamiselt Luure Keskvalitsuse agendid.

Suur hulk Luure Keskvalitsuse agente oli ka sudeedisakslaste hulgas, kes tulid pärast Tšehhoslovakkia läänepiiride avamist siia tuhandete kaupa.

Üks selline «turist» oli Cecil Parrot, endine Inglismaa saadik Tšehhoslovakkias. Juba aprillis lükkas ta ajalehes «Guardian» ümber tema arvates «ebaõiglased» süüdistused, nagu Inglismaa välisministeerium «poleks teadnud», mida valmistati ette Tšehhoslovakkias:

> «Ma võin kinnitada, et mina ja mu järeltulijad Prahas teatasid ammu eelseisvatest «režiimimuutustest».»

Nüüd aga — et ei unustataks tema teeneid — kirjutas Parrot «Guardianis», et ta kiirustas «ärasõiduga Inglismaalt ja jõudis Prahasse 26. juulil. Tahtsin olla koos tšehhi rahvaga siis, kui temaga peaks juhtuma mingi õnnetus,» selgitas diplomaat silmakirjalikult.

«Daily Expressi» korrespondent Denis Bluet kiitles avalikult oma tihedate sidemetega põrandaalustega, kus ta oli muutunud «oma» inimeseks. Ta avaldas sõnumi Prahast, milles kirjutas:

> «Ma tungisin ühte põrandaaluse liikumise rakukesse. «Kontakt» kohtas mind tänaval ja talutas ringi mitmes kvartalis. Ta tahtis veenduda, et meid ei jälgi keegi. Seejärel noogutas ta mälestussamba juures noormehele. Lõpuks sattusin ma salaruumi, kus valmistatakse ette demonstratsioone ning avaldatakse venevastaseid brošüüre ja plakateid ...»

Ajalehe «Daily Mail» korrespondent George Vine teatas, et eksisteerib «terve salajaste raadiojaamade süsteem».

> «Tšehhi ajakirjanik jutustas mulle,» jätkab G. Vine, «et tegutseb veel palju saatjaid, ja kui need avastatakse, on reservis veel 80 saatjat. Nad lülitavad saated ühelt jaamalt teisele ümber iga 10 minuti järel.»

Lääne-Saksamaa ajaleht «Die Welt» avaldas 24. augustil Prahast teletaibi kaudu saadud kontrrevolutsioonilise põrandaaluse provokatsioonilise «appikutse»:

> «Venelased otsivad läbi maju. Me ei saa enam teateid edasi anda. Nähtavasti on see meie viimane läkitus. Meile saabuvad rasked ajad. Palume, mõelge meile ja tehke kõik, et abistada meid ÜRO kaudu ...
>
> Palume anda meile abi oma ajakirjanduse kaudu. Täname südamest. Kahjuks pole meil rohkem aega. Meid ähvardab oht ...»

Paljud Ameerika Ühendriikide poliitikategelased pöördusid juba 21. augustil ajakirjanduse ja raadio kaudu Tšehhoslovakkia saatkondade ja missioonide töötajate, aga ka välismaal viibivate Tšehhoslovakkia turistide poole üleskutsega: jääda Läände ja paluda «poliitilist varjupaika».

Augusti lõpul organiseeriti Austrias kiiruga spetsiaalne Tšehhoslovakkia «põgenike» kokkukogumise keskus, kus Ameerika teadete kohaselt viibis juba üle 20 000 inimese. Nagu teatas ajakirjandus, loodavad ameeriklased siin luua mitmesuguste kontrrevolutsiooniliste gruppide komplekteerimise ja agentuuri värbamise baasi.

Nädalalehe «Observer» korrespondent Penrose kirjutas 1. septembril, et

> «kogu Tšehhoslovakkias luuakse kiiruga salaorganisatsioone, kes juba aitavad esimesi põgenikke piiri ületamisega seotud ohtudes teel Läände.»

Penrose tunnistab:

> «Kui ma astusin ühendusse ühe grupiga, soovitati mul minna kohvikusse ülikooli lähedal. Mul kästi tellida kolm klaasi slivovitsi ja šokolaadikooke, mille järel tuleb keegi minu juurde...»

Penrose'i sõnum, nagu õiglaselt märkis «Pravda», sarnaneb pigem soovitusega «kogemusteta konspiraatoreile» kui informatsiooniga.

Ajalehe «Sunday Times» kirjasaatja Murray Sale jutustab, et 31. augustil viidi ta «polkovnik Zátopeki» juurde, kes võttis aktiivselt osa Nõukogude-vastastest provokatsioonidest.

Zátopek teatas Sale'ile, et

> «plaanid salajaste raadiojaamade loomiseks, kus kasutatakse tšehhi armee liikuvaid saatjaid, olid ette valmistatud väga ammu.»

Nii kinnitab inglise kodanlik ajakirjanik veel kord kogu maailma ees seda, et kontrrevolutsioon valmistati ette varakult.

Sale on põrandaalusele nii lähedane, et, nagu ta kirjutab,

> «sai Zátopekilt ja tšehhi televisioonimeestelt loa avaldada nende varjupaiga asukoht, kusjuures nad ütlesid: «Leiame järgmiseks korraks teise koha.»»

Kontrrevolutsiooni inspireerijad Läänes, kaotanud võimaluse mõjutada oma hooldusaluseid vahetult, kasutavad kaudseid meetodeid.

Inglise «Times'is» võis lugeda selliseid igale kontrrevolutsionäärile arusaadavaid sõnu:

> «Praegu pole lihtne vastupanu küllaldane — vaja on vaimse vastupanu ja praktilise mõistlikkuse peent ühendamist.»

«Sunday Times» aga tungis avameelselt sõimates kallale Praha intelligentsile, süüdistades teda «passiivsuses», ja nõudis «energilist vastupanu» Moskva läbirääkimiste tulemustele. Heitnud lõplikult kõrvale «Tšehhoslovakkia sotsialismi» hooldaja võltsmaski, kutsus ajaleht «organiseerima partisanisalku...»

Kuigi reaktsioonilistel propagandistidel õnnestus segadusse viia Tšehhoslovakkia teatavaid elanikekihte, ei suutnud nad summutada mõistuse häält, kustutada töörahvahulkade, Tšehhoslovakkia töölisklassi ustavust sotsialismile.

Kõigi nende 1968. aasta kuude jooksul saabus Nõukogude saatkonda Tšehhoslovakkias hulgaliselt kirju ja läkitusi. Kirjutavad töölised, kommunistid ja parteitud Prahast ja Bratislavast, Ostravast, Brnost, Ústíst Labe ääres, Mostist, Havířovist, Košicest, vabariigi paljudest linnadest ja küladest.

Enamik kirju saabus ja saabub veelgi allkirjata. Tavaliselt on neis märgitud linn ja autori elukutse. Inimesed ei julge tänini avalikult antisotsialistlike jõudude vastu välja astuda, rääkida avalikult sellest, mida nad tõepoolest tunnevad ja arvavad sündmustest riigis.

Nii kirjutas Praha tööline-masinaehitaja:

«Me peame meeles hiiglaslikke ohvreid, mida kandis Nõukogude Liit võitluses meie vabaduse ja riikliku iseseisvuse eest... kas võib lubada, et kontrrevolutsioon taob kiilu Tšehhoslovakkia-Nõukogude sõpruse ja meie rahvaste vendluse vahele?»

Tööline-kommunist Kroměřížist mõistis hukka «viimasel ajal tekkinud põrandaaluste klubide ja koondiste õõnestustegevuse, kes on muutunud kontrrevolutsiooni keskusteks... Esinedes «sotsialismi taassünni» maski all, püüavad nad praktiliselt purustada kommunistlikku parteid, tema juhtivat osa, tõugata meie vabariiki sotsialistlikult teelt.»

Grupp kaevureid Havířovist pidas vajalikuks keelata põrandaaluste klubide ja organisatsioonide tegevus.

«Ei tohi lubada, et kontrrevolutsioonil on oma tribüün. Me ei taha sõna- ja trükivabadust antisotsialistlike elementide jaoks,» teatasid oma kirjas Mosti kommunistid.

Heaks kiites Varssavi lepinguriikide õilsat abi Tšehhoslovakkia rahvale sotsialistlike võitude kaitsel, toetavad kirjade autorid Moskva läbirääkimiste tulemusi ja mõistavad otsustavalt hukka kontrrevolutsiooniliste elementide sotsialismivastased esinemised ja provokatsioonid.

Praha tehase «ČKD» treial kirjutab:

«Ma ei tea, kas see kiri jõuab teieni. Kontrrevolutsioon tegutseb ja, nagu näha, ei kavatse lahinguta alla anda. Kodanikke, kes väljendavad vähimatki sümpaatiat Nõukogude Liidu vastu, kiusatakse taga. Kohe kleebitakse neile külge «kollaboratsionisti» silt...»

Paljud töötajad mõistavad hukka massiinformatsioonivahendite tegevuse, kes terve poole aasta kestel «kallasid Nõukogude Liitu ja Tšehhoslovakkia Kommunistlikku Parteid üle pori ja valega, nüüd aga laimavad liitlasarmeesid, kahjustades meie sõprust». Sellest räägib eriti ühe Praha partei-algorganisatsiooni kiri.

Košice tööline, TšKP liige alates 1945. aastast, märgib, et «reaktsioon ootab sobivat hetke, et teha katset segi paisata kõik, mille tõi meile Nõukogude armee juba teist korda — vabaduse, demokraatia ja sotsialismi lihtsatele inimestele. Kontrrevolutsiooni poolehoidjad jäävad veel oma kohtadele. Seda ei või alahinnata . . .»

Tööline Kladnost pöördub liitlasvägede poole:

«Ärge minge meilt ära enne, kui pole täiesti kindel, et sotsialismivastased ja riigivastased elemendid on ohjeldatud ja oht sotsialismile Tšehhoslovakkias kõrvaldatud.»

RAHVAID PETTA EI ÕNNESTU

Tõde nende eesmärkide kohta, mille nimel viie liitlasriigi relvastatud jõud astusid Tšehhoslovakkiasse, rajab endale teed läbi laimu ja eksiarvamuste lasu.

Provokatsioonilise lärmiga «agressioonist» ja Tšehhoslovakkia «okupeerimisest» püüdis imperialistlik propaganda oma huvides ära kasutada sotsialistlike riikide liitlasvägede Tšehhoslovakkia rahvale appituleku fakti selleks, et juhtida tähelepanu kõrvale Ameerika Ühendriikide agressioonilt Vietnamis, Iisraeli agressioonilt Araabia-Ida riikide vastu ja teistelt Lääne imperialistlikelt röövaktidelt maailma mitmesugustes maades.

Kirjeldades imperialistliku leeri palavikulist aktiivsust seoses Lääne poliitikute endi ja kuuleka propaganda poolt inspireeritud «rahvusvahelise kriisiga» (esimestel päevadel pärast liitlasriikide vägede sisseastumist Tšehhoslovakkia Sotsialistlikku Vabariiki), tõi kodanlik ajakirjandus ära üliohtrasti üksikasju: Rahvusliku Julgeolekunõukogu erakorralise istungi kokkukutsumine Washingtonis, Inglise Alamkoja erakorraline istungjärk, Bonni Ministrite Nõukogu viivitamatu salajane istung.

Kui lehitseda läänemaailma mõningaid suuremaid ajalehti, mis on ilmunud nendel ja järgnevatel päevadel, võib veenduda, kui palju ruumi pühendasid nad Tšehhoslovakkiale: Londoni «Times» 28. augustil — 40 artiklit ja sõnumit, Pariisi «Monde» 28. augustil — 68 artiklit ja sõnumit, Bonni «Die Welt» — 48, Ameerika «New York Times» ja «Daily News» 27. augustil — mõlemis kuus täit veergu.

Mitte kunagi varem ei olevat eetris nii palju kuuldud tšehhi- ja slovakikeelset kõne, kinnitas «Monde». Sealjuures lõviosa sellest «koormusest» langes Müncheni raadiojaamale «Vaba Euroopa». Tuletagem meelde, et Ungari kontrrevolutsioonilise mässu päevil nimetas see Luure Keskvalitsuse juhtimisel töötav raadiojaam end avameelselt «Lääne sidepidajaks», nagu seda tunnistas Ameerika ajakiri «Newsweek».

Raevuka Nõukogude-vastase kampaania mõjul õnnestus kahjuks paljusid eksiarvamusele viia. Kuid paljudest ajakirjanduse ja raadio vastukajadest, progressiivsete tegelaste esinemistest ning realugejate kirjadest ilmneb, **et maailmas hakatakse üha rohkem mõistma nende sammude hädavajalikkust, õiguspä-**

rasust ja revolutsioonilist otstarbekust, mida vennalikud sotsialismimaad olid sunnitud astuma kontrrevolutsiooni tõkestamiseks Tšehhoslovakkia SV-s.

Nõukogude ajaleht «Pravda» avaldas 27. augustil inglise kirjaniku JAMES ALDRIDGE'i kirja. See inimlik dokument väärib siinkohal äratoomist täies ulatuses.

«See, kuidas neil päevil minu kodumaal valgustatakse sündmusi Tšehhoslovakkias, tundub inglise sotsialistile pretsedendituna. Alates 1930. aastast pole ajalehtedes ega televisioonis ühelegi sündmusele nii palju ruumi antud. Inglise ajakirjandus pole kunagi olnud nii üksmeelne kritiseerima ja hukka mõistma Nõukogude Liitu ja Varssavi lepingu teisi riike, kelle väed ületasid Tšehhoslovakkia piiri. Sellest räägitakse ja kirjutatakse nii palju, et vägisi peab hõõruma silmi, et veenduda: see pole kohutav unenägu, vaid ülim silmakirjalikkus, küünilisus ja laim.

Elan maailmas, kus kannatab Kreeka, kus iga päev lõhkevad Vietnamis Ameerika pommid ja leegitseb Ameerika napalm ning toimub agressioon Lähis-Idas. Elan maailmas, kus Aafrika ja Lõuna-Ameerika rahvad peavad võitlust imperialismi vastu, kes neid aastakümnete jooksul on rõhunud, ikestanud ning ähvardab nüüd võtta neilt vabaduse.

Elan maailmas, kus kõikjal ja iga päev sotsialiste tapetakse, piinatakse ning heidetakse vanglatesse. Niisugune on see läänemaailm.

Seepärast mina kui sotsialist tunnetan eriti teravalt, kes on mu vaenlane, kes aga liitlane. Ja just seepärast ei tunnista ma oma liitlasteks Inglise ajalehti ja televisioonikompaniisid, kellele sotsialism — koguni sõna sotsialism iseenesest — on vaenulik.

Ma ei tunnista oma liitlasteks Inglise, Austraalia, Ameerika ja teiste maade politikaane, kes toetavad USA agressiooni Vietnamis.

Ma ei tunnista oma liitlasteks neid kirjanikke ja ajakirjanikke, kes arvavad, et nende isiklik «vabadus», nende isiklikud õigused on tohutult tähtsamad kogu maailma rahvaste võitlusest niisuguse uue ühiskonna nimel, kus tehakse lõpp näljale, ekspluateerimisele ja nõmedusele.

Ning vaatamata kõigele pretendeerivad just nimelt need inimesed Läänes sellele, nagu oleksid nad Tšehhoslovakkia sõbrad ja kaitsjad. Mina neid ei usu.

Ma ei usu Londoni «Times'i», kui ta esineb kommunistide nimel.

Ma ei usu Inglismaa esindajat ÜRO-s, kui ta kommuniste kiidab. Ja kui Inglismaal tšehhi, poola, ukraina, leedu ja teised rahvavaenulikud emigrantlikud organisatsioonid, kes viimase kolmekümne aasta jooksul on sotsialistlikku süsteemi laimanud,

organiseerivad demonstratsioone «tšehhoslovakkia demokraatia» kaitseks, siis mina neid ei usu!

Ma ei usu BBC «idaeksperte», kes kahekümne aasta jooksul on püüdnud Tšehhoslovakkias sotsialistlikku korda õõnestada, nüüd tõlgendavad Tšehhoslovakkias toimuvat aga suvaliselt.

Olen kurb, et ma pidin kaotama mõned sõbrad, kes tahtmatult on asunud töölisklassi igipõliste vaenlaste poolele.

Ma usun ka edaspidi Vietnami, Kreeka, Aafrika ja Aasia rahvastesse. Ma usun Nõukogude Liidu ja Tšehhoslovakkia rahvastesse. Ma ei kahtle hetkekski selles, et terve nädala kestel meie vaatevälja varjutanud imperialistide propagandaudu hajub, sest kainelt mõtlevad inimesed Tšehhoslovakkias leiavad ühise keele oma tõeliste sotsialistlike liitlastega.

Ma usun vankumatult sotsialistliku ühiskonna ideaalidesse ja olemusse, ning see, mis möödunud nädalal juhtus (eriti selliselt, nagu seda Läänes serveeritakse), ei suuda minu usku kõigutada.»

Enamus sotsialismimaid kiitis heaks ja toetas viie liitlasriigi tegevust ning Moskva nõupidamise tulemusi.

Esinedes 2. septembril Hanois Vietnami Demokraatliku Vabariigi 23. aastapäeva puhul korraldatud miitingul, ütles Vietnami DV peaminister FAM VAN DONG:

«Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi olemasolu ähvardav oht nõudis, Nõukogude Liit ja veel neli Euroopa sotsialistlikku riiki... võtaksid tarvitusele kõik abinõud, kaasa arvatud relvastatud jõudude kasutamine, et ajada nurja Ameerika imperialistide ja Lääne-Saksa revanšistide sepitsused, kes olid astunud sobingusse Tšehhoslovakkia kontrrevolutsionääridega, et kaitsta sotsialismi Tšehhoslovakkias, et kaitsta Tšehhoslovakkia Kommunistlikku Parteid, säilitada Tšehhoslovakkia Sotsialistlik Vabariik Varssavi lepingu organisatsioonis ja sotsialismileeris ning tagada Euroopas rahu.»

Kuuba Kommunistliku Partei Keskkomitee esimene sekretär ja Kuuba revolutsioonilise valitsuse peaminister FIDEL CASTRO avaldas:

«Tšehhoslovakkia liikus kontrrevolutsiooni poole, kapitalismi poole ja oli langemas imperialismi kaissu. Ja me arvame, et oli täiesti vajalik, iga hinna eest ja ükskõik mil viisil seda mitte lubada ja et sotsialismileeril on selleks täielik õigus.»

Paljude maade kommunistid käsitlevad liitlasriikide abi Tšehhoslovakkiale maailma kõrgeima internatsionaalse kohusena.

Ameerika Ühendriikide Kommunistliku Par-

tei Rahvuskomitee sekretär JAMES JACKSON kirjeldas olukorda väga ilmekalt:

«Kui üht või teist maad on tabanud loodusõnnetus, näiteks maavärisemine, siis on niisugustel juhtudel vennalikel rahvastel kujunenud üldtunnustatud praktikaks anda loodusõnnetuse ohvritele materiaalset abi. Kuid alles võimsa ja võitmatu sotsialistliku maailmasüsteemi loomine võimaldas muuta reaalsuseks niisugused riikidevahelised suhted, mis on rajatud põhimõttele «üks kõigi ja kõik ühe eest».

Inimene vajab sõpra. Iga üksiku maa töölised vajavad samal määral rahvusvahelise solidaarsuse toetavat jõudu, kui kõik läheb hästi. Eriti hädavajalik on selline toetus aga raskетel aegadel.»

Kreeka Kommunistliku Partei Poliitbüroo avaldas 23. augustil:

«Kreeka rahvas, kes võitleb selle metsiku fašistliku režiimi rasketes tingimustes, mis loodi USA ja NATO imperialistide ning Lääne-Euroopa revanšistide toetusel, on seda enam õigustatud ja kohustatud väljendama solidaarsust Tšehhoslovakkia sotsialistlike saavutuste kaitseks välja astuvate jõududega.

Kreeka rahvas on seisukohal, et sellega toetatakse ka tema võitlust diktatuuri vastu, imperialismi vastu.»

Iisraeli Kommunistliku Partei Poliitbüroo 26. augusti avalduses on öeldud:

«Omal ajal väljendas meie partei avalikult tõsist muret sotsialismi saatuse pärast Tšehhoslovakkias, mille põhjuseks olid imperialistlike öönestuskeskuste poolt toetatud sotsialismivastaste jõudude salasepitsused. Need sotsialismivastased jõud kasutavad oma huvides ära revisionistlikke elemente Tšehhoslovakkia Kommunistlikus Parteis. Meid vapustasid faktid, et Tšehhoslovakkia Sotsialistlikus Vabariigis rünnati siiraid ja ustavaid kommuniste, Tšehhoslovakkia—Nõukogude sõpruse kindlameelseid pooldajaid...

1968. aasta 21. augusti sündmused ei olnud vahelesegamine Tšehhoslovakkia SV siseasjadesse, vaid Tšehhoslovakkia rahva abistamine sotsialismi ja rahvusliku sõltumatuse kaitsmisel.»

Liibanoni Progressiivse Sotsialistliku Partei esimees KEMAL DŽUMBLATT kirjutas ajalehes «Al Muharir»;

«Me teame suurepäraselt ja ei unusta kunagi, et Nõukogude Liit on ainus suurriik, kes on tulnud araablastele appi. Ja praegu, mil reaktsioon püüab Nõukogude Liitu laimata, peavad araablased demonstreerima oma tänutunnet suure sotsialistliku riigi vastu.»

Oma kirjas ajalehe «Patriot» toimetajale märgib india kirjanik M. GUPTA:

«Sotsialistlike suurriikide esmaseks kohustuseks on kaitsta sotsialismi ükskõik missuguses riigis, kus see on asetatud ohtu, — Vietnamis, Tšehhoslovakkias või mõnel muul maal.»

Mali Revolutsiooni Kaitse Rahvuslik Komitee kiitis 31. augustil heaks viie sotsialistliku riigi vägede sisseviimise Tšehhoslovakkiasse eesmärgil kaitsta Tšehhoslovakkia SV töötajate sotsialistlikke saavutusi, mis olid asetatud ohtu sisemise reaktsiooni ja viimasega seotud imperialistlike jõudude poolt.

«1968. aasta 21. augustil purunesid Tšehhoslovakkias kontrrevolutsionääride lootused restaureerida kapitalism Lääne imperialistide kaasabil ja nende juhtimisel,» kirjutas Argentiina Kommunistliku Partei häälekandja «Nuestra Palabra».

Avalduses Moskva nõupidamise tulemuste kohta rõhutas Saksamaa Kommunistliku Partei Keskkomitee:

«Föderatiivse vabariigi revanšistid ja neonatsid, selle valitsevad ringkonnad on saanud ränga hoobi. Nad on sunnitud tõdema, et mitte mingisugune katse arendada sotsialistlikes riikides õõnestustegevust, toetada kontrrevolutsioonilisi taotlusi ja püüda midagi anastada «uue idapoliitika» maski varjus, ei saa olla edukas.»

Mehhiko Sotsialistlik Rahvapartei tegi avalduse, milles öeldakse:

«Poliitiliselt ja üldise julgeoleku seisukohalt ei puuduta see kriis mitte ainult Tšehhoslovakkiat, vaid kõiki Euroopa sotsialismimaid... Kui Tšehhoslovakkias oleks kukutatud sotsialistlik kord, siis oleks see maa muudetud neonatside ja nende kaasosaliste sõjàliseks platsdarmiks.»

Avaldades kahetsust selle üle, et sõjavägede viimine Tšehhoslovakkia territooriumile osutus vajalikuks, rõhutab Tšehhoslovakkia Sotsialistlik Rahvapartei:

«Kuid midagi sellist ei oleks juhtunud, kui Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei juhtkond poleks sotsialismi vaenlaste suhtes niisugust nõrkust ja sallivust üles näidanud. Need sammud ei tähenda Tšehhoslovakkia siseasjadesse vahelesegamist... vaid on üksnes abinõuks, mille eesmärgiks on kaitsta sotsialistlikku korda, mis Tšehhoslovakkia rahvas kehtestas 1945. aastal...»

5. septembri ajalehes «Népszava» avaldatud artiklis «Õige kompass» kirjutab PÀL GEDION:

«Meie, ungarlased, saime 1956. aasta kontrrevolutsiooni ajal

rahvusvahelises klassivõitluses unustamatu ajaloolise õppetunni. Me mõistsime, et klassivõitluse rindejoont ei ole alati võimalik kergelt ja kiiresti eristada. Seda enam, et rahvahulkade ja maailma progressiivse avaliku arvamuse eksiteele viimiseks kasutavad sotsialistlikke loosungeid ka need, kes püüavad töörahva võimu kukutada.»

Meil on hästi meeles retsept: algul räägitakse «vigade parandamisest», «paremast, demokraatlikumast sotsialismist», sellele järgneb natsionalistlike kirgede sütitamine, ohjeldamatu Nõukogude-vastane kihutustöö, kommunistliku partei ja selle kaadri laimamine. See on niisugune protsess, mis 1956. aastal Ungaris viis Vabariigi väljakul «inimlikuma sotsialismi» kuulutamiselt verise tapatalguni ja kujunes relvastatud kontrrevolutsiooniks.»

Läänes jätkuva ohjeldamatu sotsialismivastase propaganda inspireerijad püüavad iga hinna eest kujutada NSV Liidu, Bulgaaria, Saksa Demokraatliku Vabariigi, Ungari ja Poola tegevust Tšehhoslovakkia töötajate sotsialistlike edusammude kaitsmisel kui... Tšehhoslovakkia «okupeerimist».

Tabava vastulöögi sellele laimule andis Bulgaaria ajaleht «Rabotnitšesko Delo» oma 5. septembri numbris:

««Okupandid!» karjuvad «vaba maailma» kisakõrid Nõukogude sõjaväelastele, kes on tulnud Tšehhoslovakkia pinnale selleks, et täita oma internatsionaalset kohust. Kuid rahvad mäletavad, et just need sõjamehed peatasid oma rinnaga fašistide laviini Moskva ja Stalingradi all, et nimelt Nõukogude armee vabastas Varna ja Sofia, Praha ja Bratislava, Bukaresti ja Belgradi, et tänu temale ei suutnud hullunud Hitler «konverteerida» Inglismaad, paljud teised riigid aga ilmusid uuesti Euroopa kaardile. Rahvad mäletavad, et ainuüksi Tšehhoslovakkia vabastamisel jäid tänaste Nõukogude sõjameeste 140 000 isa ja venda igaveseks Tšehhimaa ja Slovakkia maamulda.

Mis okupandid need on, kes hetkegi kõhklemata ohverdavad oma elu naiste ja laste päästmiseks, kes külmavereliselt astuvad vastu kontrrevolutsiooniliste jätiste kõige jultunumatele provokatsioonidele, kes eelistavad tegutseda agitaatorite, mitte aga sõduritena, et selgitada eksitusse sattunutele tõelist olukorda?»

Ajaleht «Nuestra Palabra» rõhutas 10. septembri juhtkirjas, et Argentiina kommunistid ja töölised on Tšehhoslovakkia küsimuses asunud kindlale seisukohale:

«Imperialistlik valepropaganda laviin ei suutnud ühtki Argentiina kommunisti segadusse ajada. Kõik Argentiina kommunistid hindasid sündmusi Tšehhoslovakkias kohe õigesti.»

Vastates neile, kes koos Lääne imperialistlike ringkonda-

dega püüavad õhutada spekulatiivset Nõukogude- ja sotsialismivastast kisa selle otsustava abi ümber, mida NSV Liit ja teised vennalikud maad osutasid Tšehhoslovakkiale tema sotsialistlike saavutuste kaitsmisel, kirjutab Bulgaaria ajaleht «Zemedelsko Zname» õigesti:

«Iga päevaga koguneb üha enam fakte. Valeärritus rahuneb, väikekodanlikud pisarad kuivavad. Vale ja laim vaibuvad ja Tšehhoslovakkias võidutseb tõde. Ei midagi muud — ja nimelt see tõde saab olema nüüd ja järgnevatel päevadel ning kuudel meie seisukoha õigsuse ainsaks õigeks kriteeriumiks.»

KOKKUVÕTTEKS

Selle brošüüri lehekülgedel esitatud faktid, dokumendid ja tõendid kinnitavad veenvalt, et sotsialismi eest võitlejatel Tšehhoslovakkias ja nende tõelistel sõpradel sotsialismimaades ning rahvusvahelises kommunistlikus liikumises oli valida vaid kahe võimaluse vahel:

KAS

lubada rahvusvahelisel ja sisemisel reaktsioonil tõugata maa kõrvale sotsialistlikult arenguteelt;

võimaldada Tšehhoslovakkia tehaste ja mõisate endistel «peremeestel» pöörduda tagasi, et nad kukutaksid rahvavõimu ja sunniksid töölistele ning talupoegadele uuesti peale ekspluateerimise ikke;

nõustuda vaikides uue Müncheniga ja rebida lahti Sudeedimaa revanšistliku Lääne-Saksamaa kasuks;

avada imperialismile tema lemmiktee Itta Maagimägede ja Böömi metsamäestike vahelt, seades sel teel löögi alla sotsialistliku maailma saavutused ja Teise maailmasõja tulemused;

VÕI

täita vankumatult oma internatsionaalset kohust ja sotsialistliku sõprusühenduse jõudude ning ideede kogu jõuga kaitsta sotsialistlikku korda Tšehhoslovakkias;

aidata kaasa rahvavõimu kindlustamisele, Tšehhoslovakkia majanduse tugevdamisele ning tšehhide ja slovakkide sotsialistlike saavutuste kaitsmisele;

teha jäädavalt lõpp Müncheni poliitikale, otsustavalt alla surudes Hitleri revanšistlike pärijate kõik taotlused;

rajada ületamatu tõke uue «Drang nach Osten» teele, demonstreerides veel kord kogu maailmale, et kellelgi ei õnnestu rikkuda sõjajärgseid piire, mis on kindlaks määratud paljude rahvaste poegade õiglase ja ennastsalgava fašismivastase võitluse tulemusel.

Tõelised kommunistid said valida ainuüksi selle tee, mis vastas nende õilsale internatsionaalsele kohusele Tšehhoslovakkia töölisklassi ja kõikide töötajate ees, omaenda rah-

vaste, Teise maailmasõja ohvrite ja kommunismiürituse eest võitlejate kangelaslikkuse, tulevaste põlvkondade ja ajaloo ees.

Teinud sellise valiku, astusid viie sotsialistliku riigi rahvad ühes oma klassivendadega Tšehhoslovakkias imperialistliku reaktsiooni vastase võitluse otsustavasse etappi.

Ajal, mil valmistuti käesoleva kogumiku väljaandmiseks, said maailmale teatavaks üha uued faktid kontrrevolutsioonist Tšehhoslovakkias, selle allikatest ja õhutajatest. 21. augustil sai kontrrevolutsioon hävitavalt lüüa. Kuid maailma progressiivsed jõud hoiatavad: kontrrevolutsioon võib veel mõnigi kord võtta ette meeletu katse anda hoop seljatagant, uuesti kasutada sotsialismi vastu ka terrori ja diversiooni relva ning vale ja provokatsiooni mürgiseid nooli.

NEIS TINGIMUSTES KÕLAVAD ERITI AKTUAALSELT SUURE TŠEHHI PATRIOODI JA KOMMUNISTI JULIUS FUČÍKU LEEGITSEVAD SÕNAD: «INIMESED, MA ARMASTAN TEID. OLGE VALVSAD!»

SISUKORD

Koostajatelt 3

Tšehhoslovakkia Kommunistliku Partei diskrediteerimine. Konstitutsiooniliste riiklike ning ühiskondlike institutsioonide õõnestamine . . 9

Marksismi-leninismi põhiprintsiipide revideerimine. Kontrrevolutsiooni ideoloogiline ettevalmistamine 29

Kuidas kontrrevolutsioon kasutab sõnavabaduse loosungit 47

Kontrrevolutsiooni kurss võimu haaramiseks . 65

Sotsialistliku välispoliitika ründamine . . 79

Kontrrevolutsiooni Tšehhoslovakkias õhutas rahvusvaheline imperialism 89

Kontrrevolutsiooniline põrandaalune paljastub 113

Rahvaid petta ei õnnestu 141

Kokkuvõtteks 150

See elatanud tšehh mäletab: niisuguseid märke joonistasid fašistide käsilased. Praegu on haakrist uuesti Praha tänavatele ilmunud.

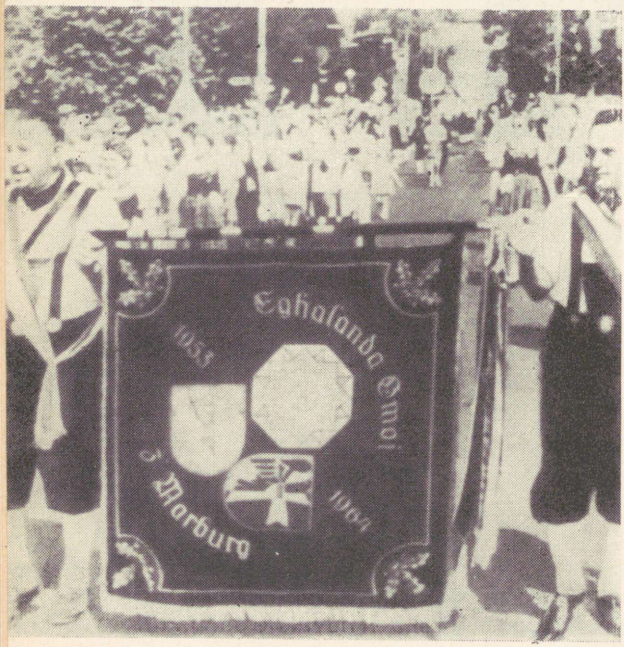
Eghalanda Omoi
1953
3 Marburg
1964

«Sudeedisakslaste» ja teiste Lääne-Saksa revanšistide kokkutulek, kes jultunult nõuavad Euroopa piiride revideerimist.

Noored korrarikkujad on süüdanud põlema veoautod... Provokaatorite raskekuulipilduja valang on purustanud liitlasvägede auto tuuleklaasi.

POZOR!
INES V 8.30
VYSÍLÁ TELEVIZE
NA 12. KANÁLU

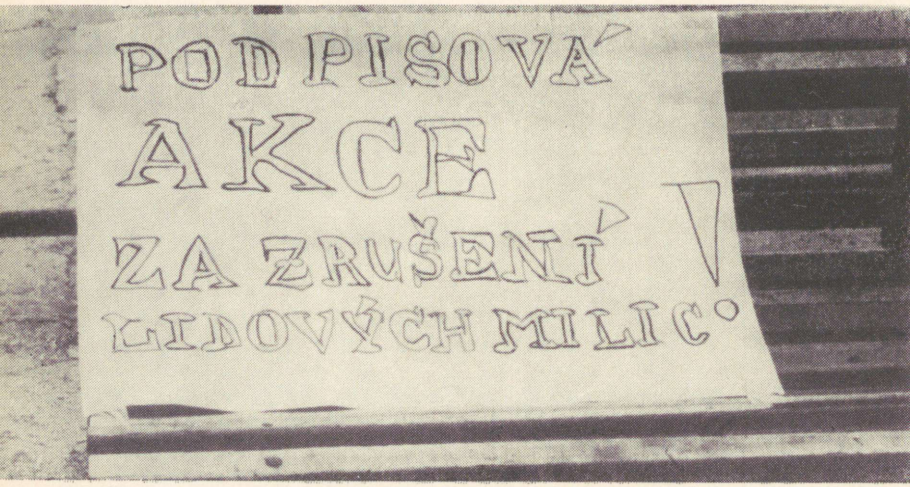
PODPISOVÁ
AKCE
ZA ZRUŠENÍ
LIDOVÝCH MILIC!

Reaktsioonijõudude demagoogiast hullutatud noored. Pingile on maalitud: «Kirjutage alla rahvamiilitsa likvideerimise nõudmisele.»

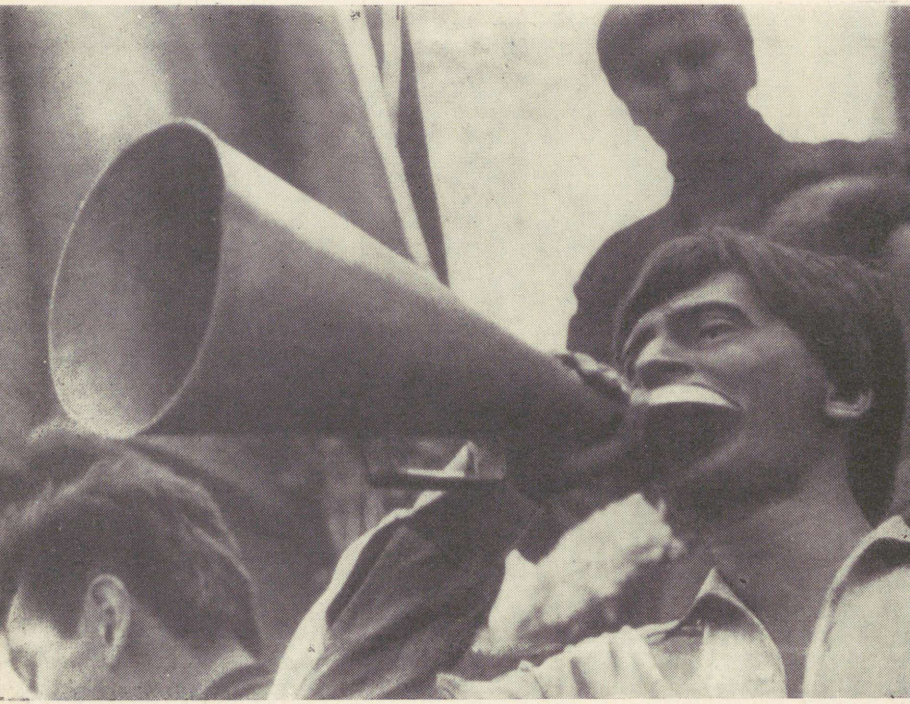

Provokaatorid õelaid Nõukogude-vastaseid ja antisotsialistlikke loosungeid hõikamas.

Põrandaalune raadiojaam, üks paljudest.

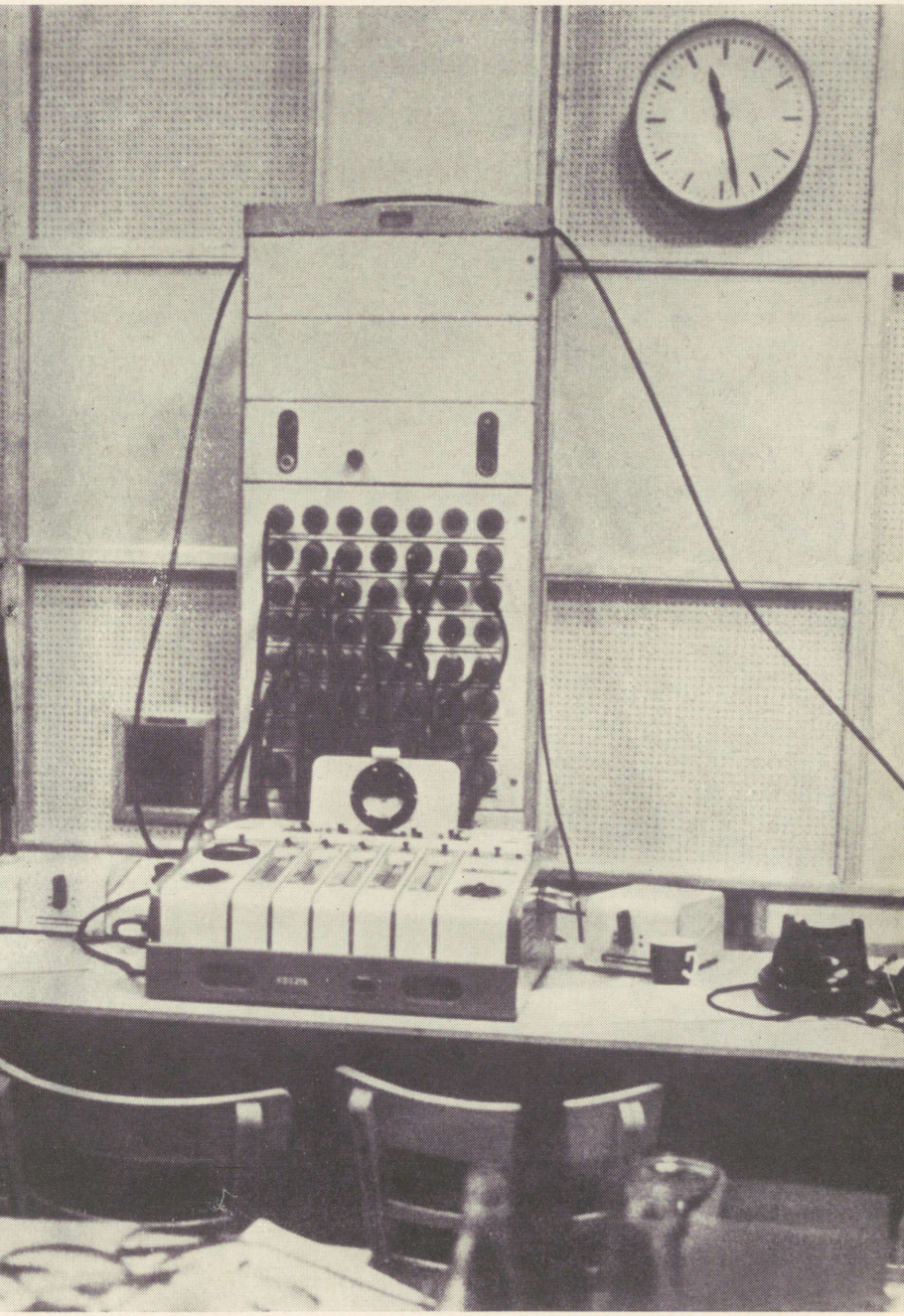

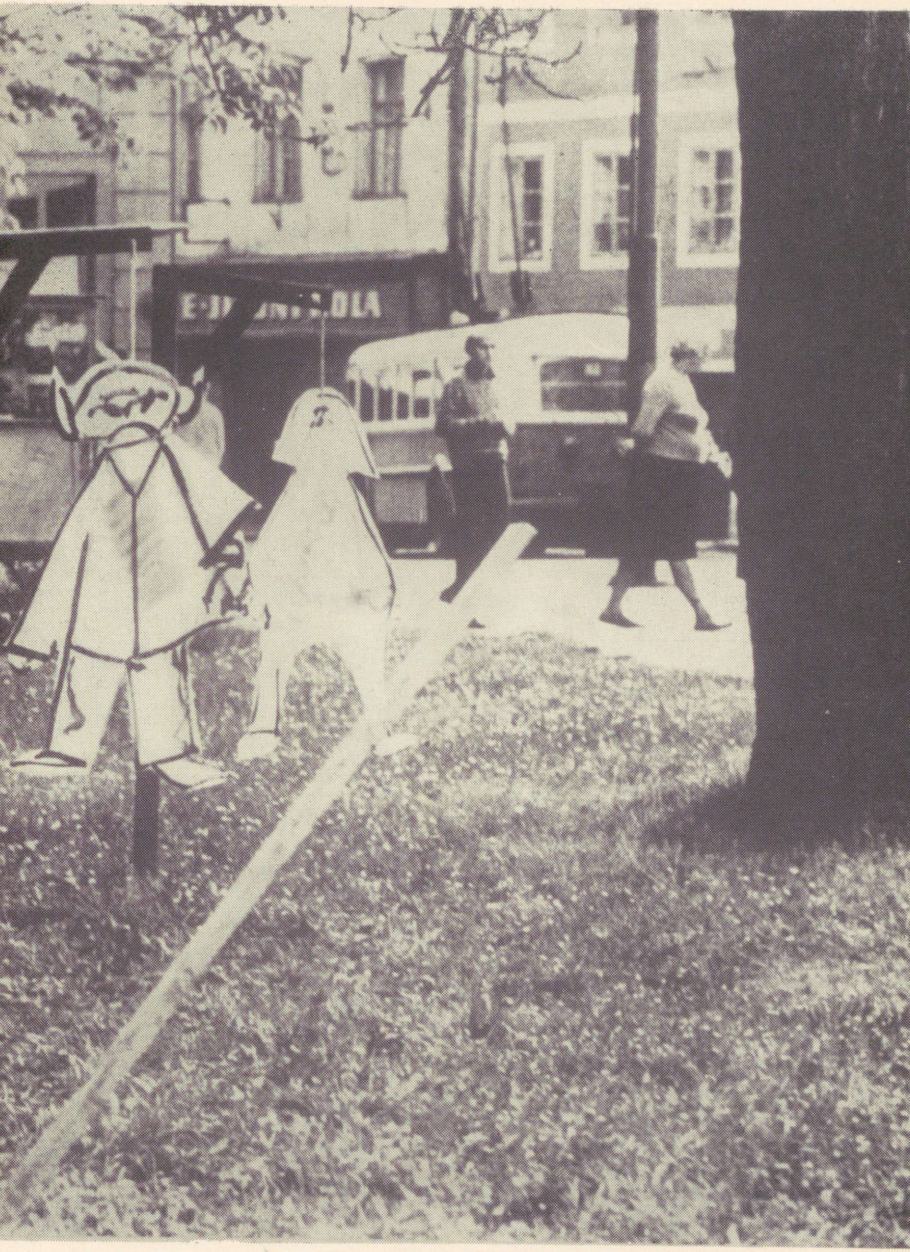

Kontrrevolutsioonijõudude ähvardused — moraalne terror.

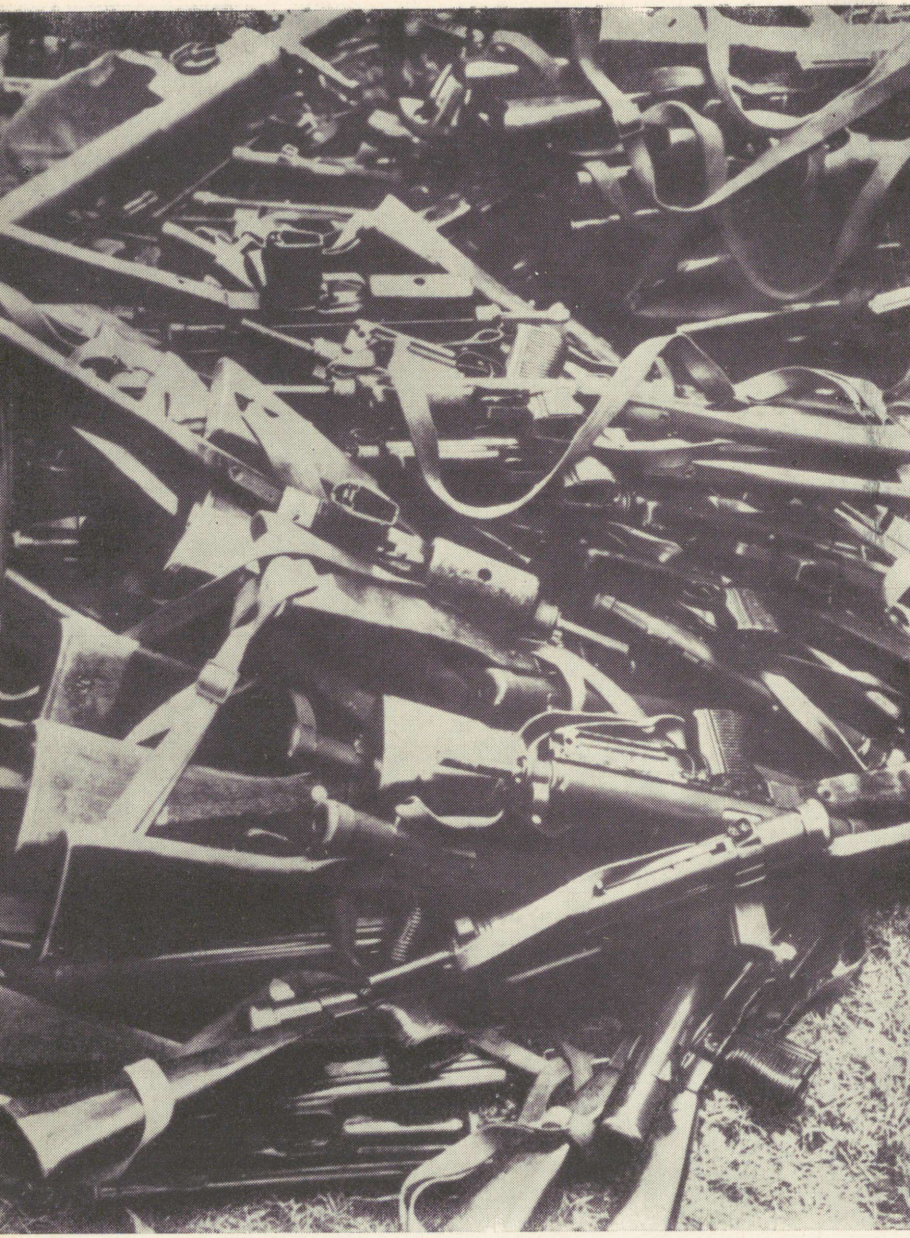

Relvad, mida reaktsioonijõud ei jõudnud käiku lasta.

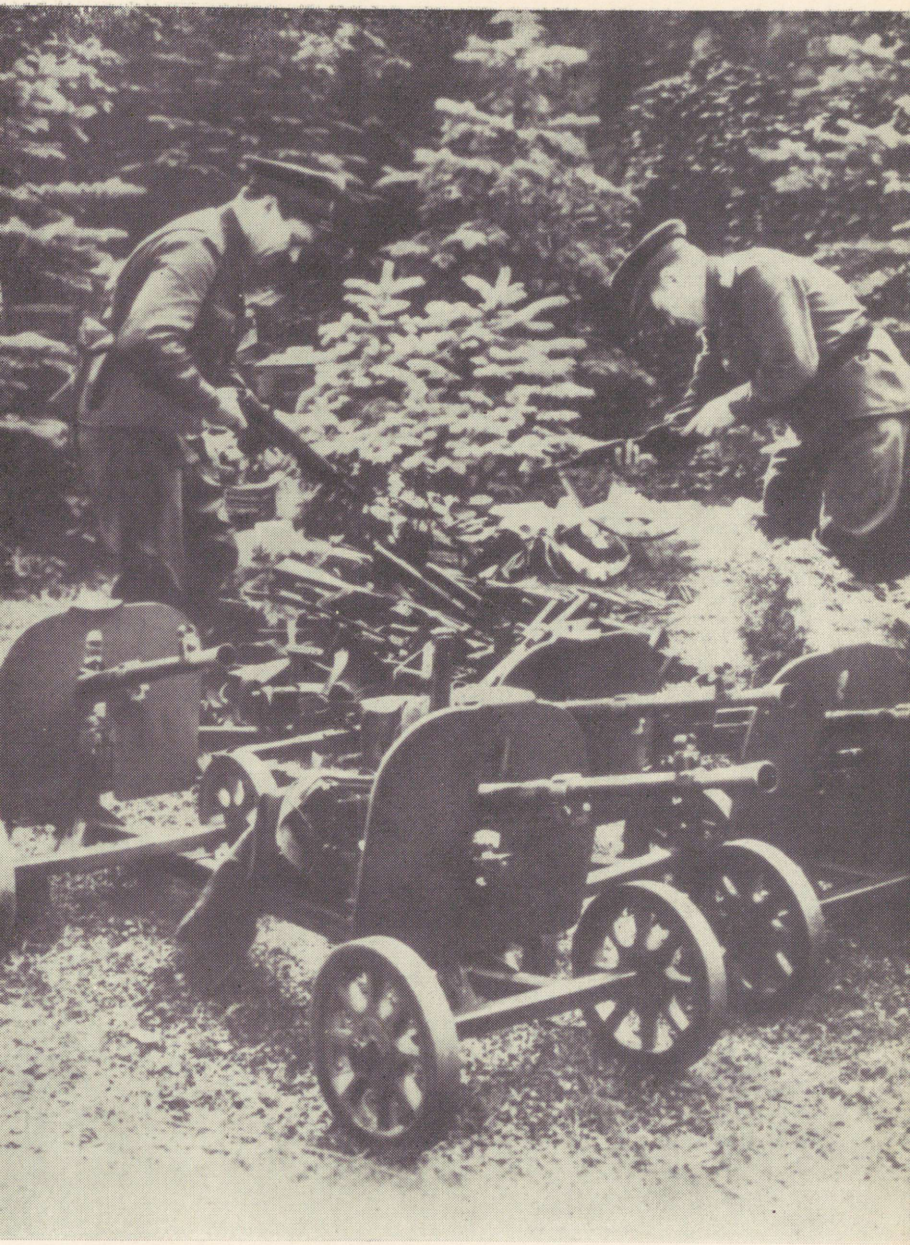

Provokatsioon Praha tänaval — süüdatud omnibussid ja veoautod lõõmavad tules.

Samal päeval linnapargis.

Lääne-Saksamaa «tudeng», kes Prahas kontrrevolutsioonilisi lendlehti levitas, liitlasvägede ohvitseridele seletust andmas.

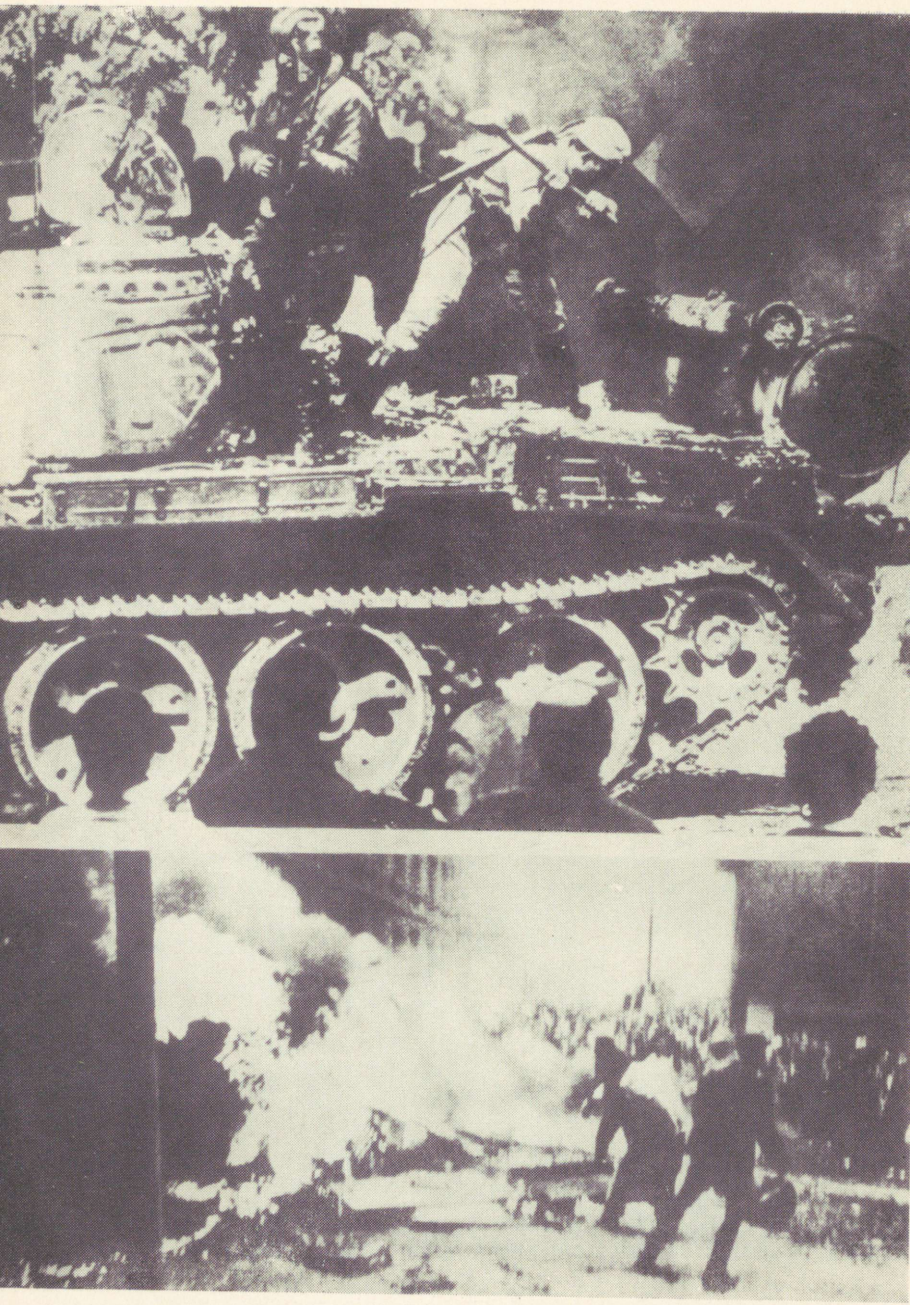

Nõukogude sõjaväelased kustutamas tanki, mille terroristid on põlema süüdanud.

Samal Praha tänaval...

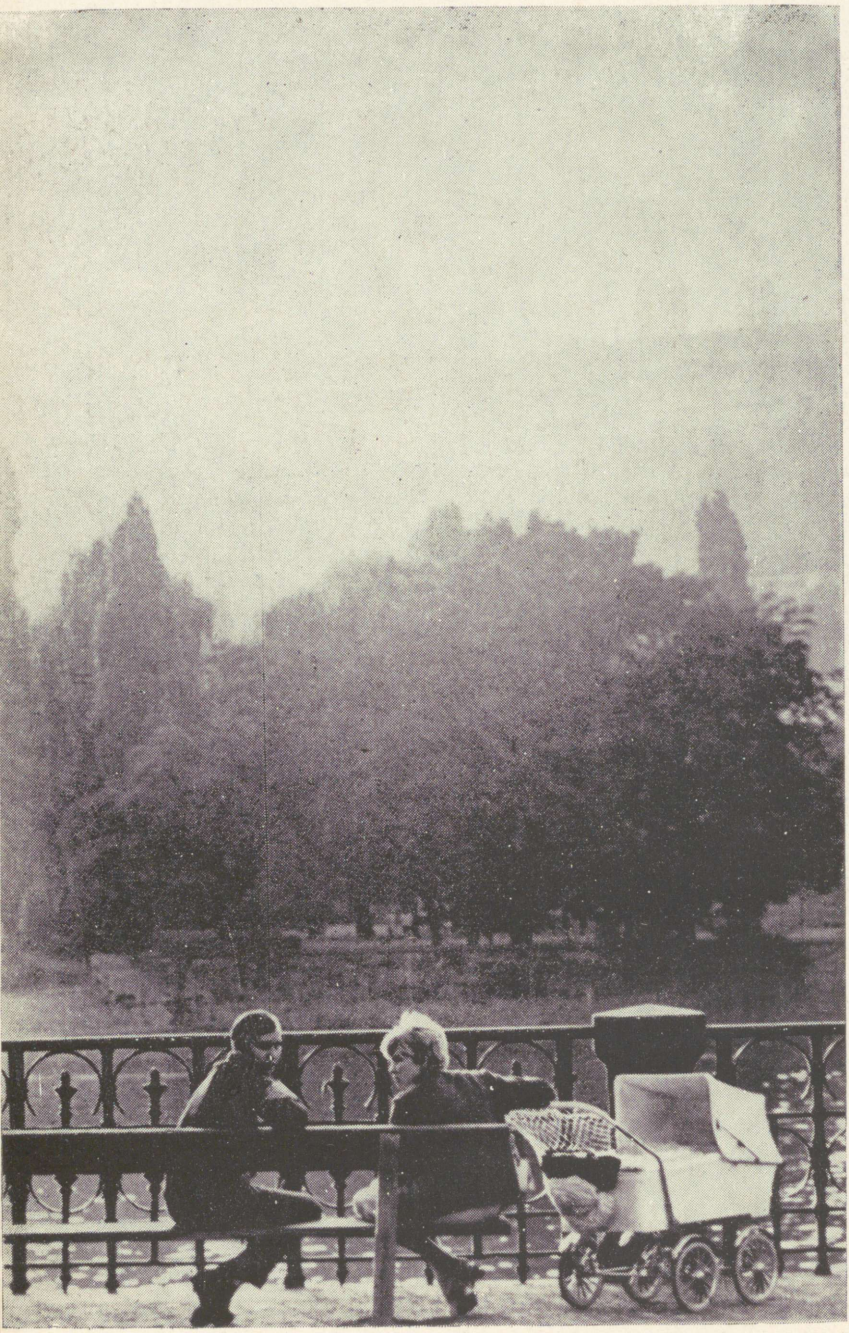

Olukord Tšehhoslovakkias normaliseerub, prahalaste elu läheb jälle tavalistesse roobastesse.
Tütarlapsed sõbralikus vestluses liitlasvägede sõduritega.

Põrandaalune raadio teatas 26. augustil, et Praha olevat «purustatud ja leekides»... Need fotod on tehtud Tšehhoslovakkia pealinnas 26. augustil.

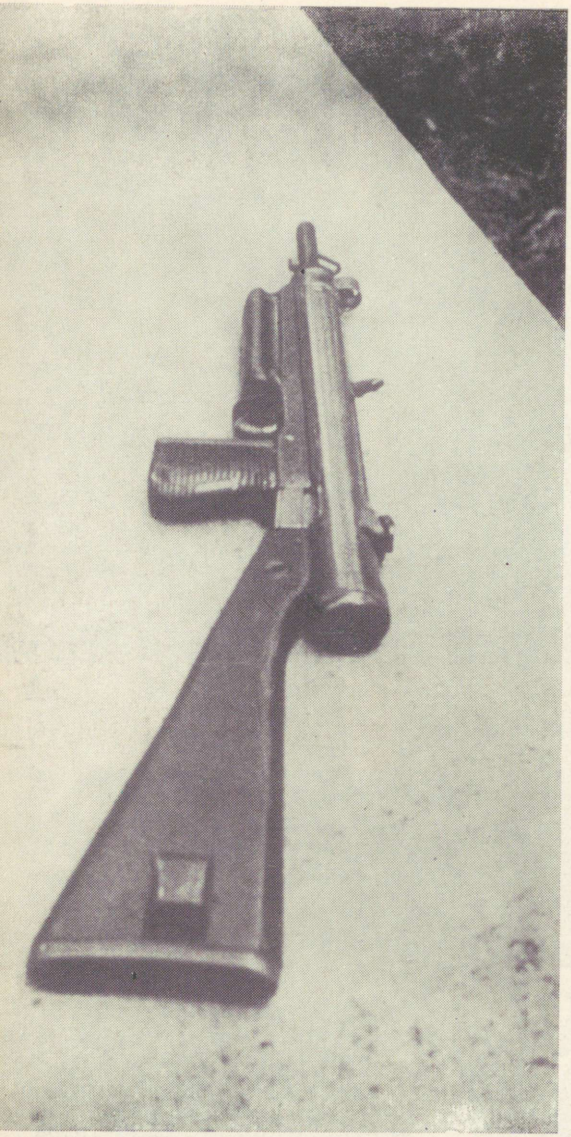

Nõukogude-vastased plakatid ja lendlehed, peidupaikadest väljatoodud automaadid... Süüteolt tabatud provokaatorid püüavad end objektiivi eest varjata.

CZAS
MUSI BYĆ NAS SPOLECZEŃ
INFORMUJEMY

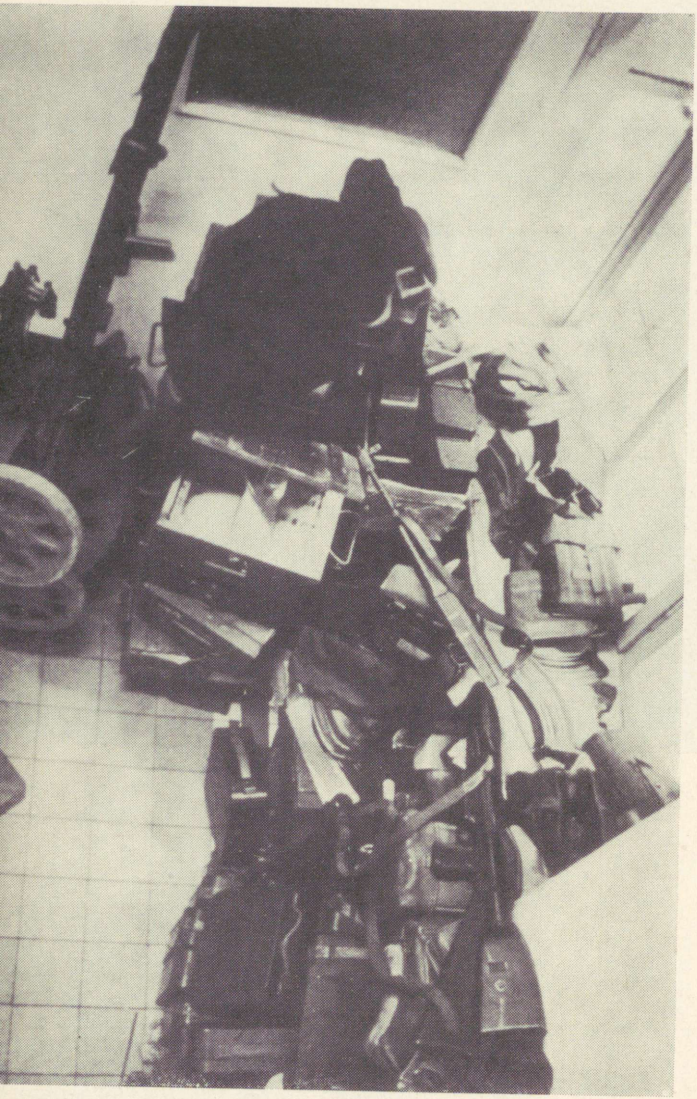

Relvad, mis terroristid olid pööningutele ja keldritesse peitnud või mõnest riigiasutusest kõrvaldanud.

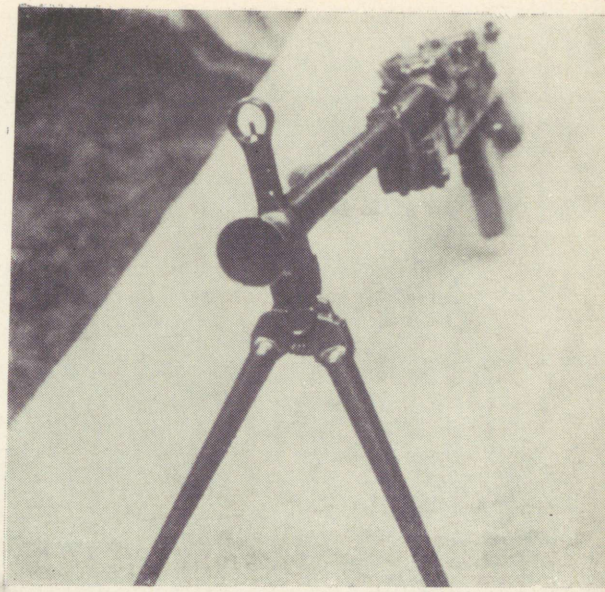

Nõukogude sõdurid aitavad tšehhi talupoegadel vilja koristada.

Kaunitar «Kuldne Praha»... 1968. aasta viimased augustipäevad

50 kop.

A
29473
5102126

TÜ RAAMATUKOGU
1 0300 00510212 6